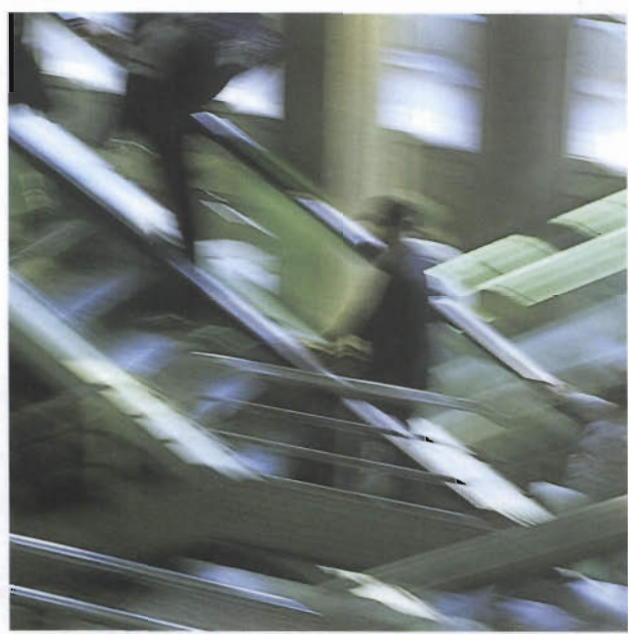

JAARVERSLAG 2001

ABP

Jaarverslag 2001 ABP

Zekerheid in onzekere tijden

Ondanks alle onzekerheden in het jaar 2001 heeft ABP vastgehouden aan de missie en doelstellingen, zoals in 1994 geformuleerd.

Missie van ABP is en blijft het huis te zijn van en voor werkgevers en werknemers in de sectoren overheid en onderwijs op het terrein van oudedagsvoorziening en inkomensvervangende producten en diensten. ABP heeft daarbij gekozen voor een positionering als onafhankelijk, zelfadministrerend pensioenfonds.

De van deze missie afgeleide doelstellingen zijn als volgt geformuleerd:

- een gedifferentieerd producten- en dienstenpakket op collectieve basis
- een hoog serviceniveau
- lage en transparante uitvoeringskosten.
- een duurzaam hoog beleggingsrendement

Afgelopen jaar werd ABP geconfronteerd met nieuwe wetgeving op pensioengebied en op het gebied van de sociale zekerheid. Desalniettemin zijn wij er in geslaagd om - binnen de kaders van nieuwe wetgeving - de missie en doelstellingen te waarborgen. Hiertoe was wel een wijziging van onze strategie nodig, oftewel van de weg waarlangs we missie en doelstellingen willen realiseren.

Een tweede gebeurtenis betrof de verslechtering van de financiële positie in het verslagjaar. De dekkingsgraad bij marktconforme waardering van beleggingen en verplichtingen is daardoor gedaald van 124% naar 112%. De oorzaken hiervan bespreken we in het vervolg van dit verslag.

Hoewel deze ontwikkeling op zichzelf zorgelijk is, blijven wij ook hier van mening dat gelet op de lange termijnhorizon van een pensioenfonds een bestendig beleid in combinatie met innovatie de beste waarborgen biedt voor continuïteit van het fonds.

Bestendig zijn we door vast te houden aan een nagestreefde beleggingsmix van 60%

zakelijke waarden en 40% vastrentende waarden via een buy and hold beleggingsbeleid.

Innovatief blijven we op het gebied van beleggen door het voortdurend verbeteren van onze competentie en het verbeteren van de rendementen, met name door de mogelijkheden die de illiquide markten bieden. En op het gebied van risicobeheer door het verder ontwikkelen van een integrale benadering van het premiemodel, bewaking van de fondsrisko's, de regelingen, het indexatiebeleid en de verslaggeving.

Inhoudsopgave

Zekerheid in onzekere tijden 3

De kern

Van het Bestuur

De wereld rondom ABP blijft in beweging 20

Maatschappelijke trends

Trends in wet- en regelgeving op pensioengebied

Trends in wet- en regelgeving op het gebied van de sociale zekerheid

Trends in Europa

Trends in het toezicht op pensioenfondsen

Trends op de financiële markten

Ons beleid 25

Strategie met betrekking tot de pensioenregeling en het vermogensbeheer

Strategie in uitvoering 30

Gedifferentieerd productenpakket

Hoog serviceniveau

Lage uitvoeringskosten

Hoog beleggingsrendement

Kritische succesfactoren voor ABP 49

Risicomanagement

Informatie- en Communicatietechnologie

Human Resource Management

Woord van dank 53

Jaarrekening 2001 74

Grondslagen voor de financiële verslaggeving

Geconsolideerde financiële overzichten

Toelichting op de geconsolideerde financiële overzichten

Overige toelichtingen

Overige gegevens 96

Accountantsverklaring

Actuariële verklaring

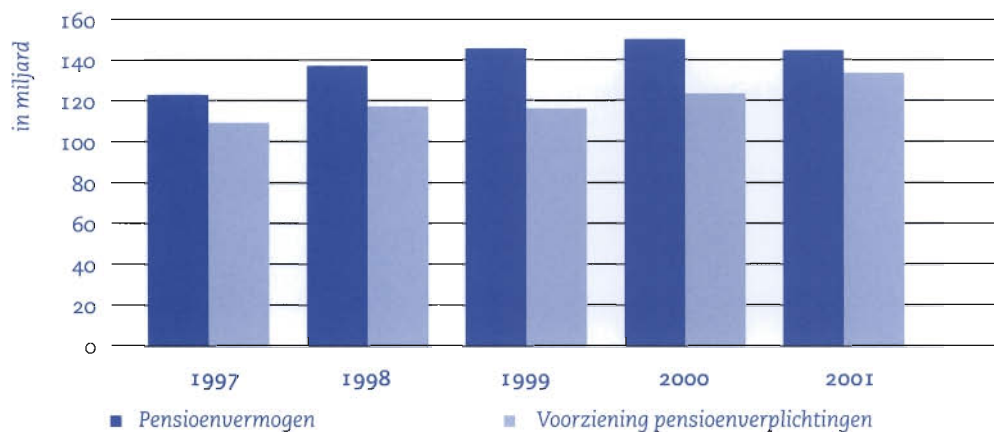
Personalia 98

Afkorting en begrippen 100

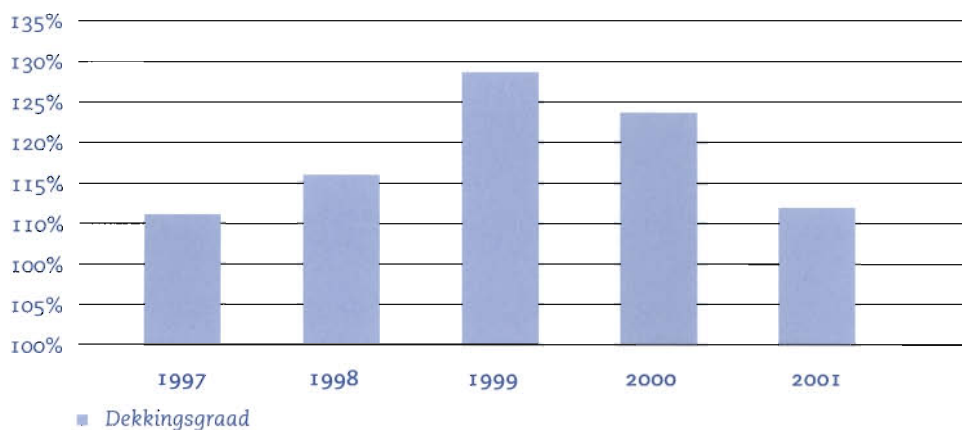
De kern

Meerjarenoverzicht

financiële gegevens (in € miljoen)	2001	2000	1999	1998	1997
pensioenvermogen	147.334	150.302	146.760	135.689	121.087
vastrentende waarden	75.103	75.206	78.255	88.041	86.552
zakelijke waarden	72.587	72.610	71.808	46.489	36.783
overige beleggingen	- 256	2.717	- 1.829	998	- 92
netto vlottend actief	- 100	- 231	- 1.474	161	- 2.156
voorziening pensioenverplichtingen	131.083	121.702	113.346	117.171	108.883
ouderdoms-, nabestaandenpensioenen	125.329	116.741	109.151	113.641	106.025
invaliditeitspensioen en herplaatsingstoelage	2.568	2.698	2.633	2.564	2.432
flexibel pensioen en uittreden	3.145	2.263	1.562	966	426
overige pensioenverplichtingen	41	-	-	-	-
algemene reserve (marge)	16.251	28.600	33.414	18.518	12.204
dekkingsgraad (in %)	112	124	129	116	111
beleggingsresultaat	- 1.266	4.826	12.538	15.948	13.923
waardeontwikkeling verplichtingen	- 8.673	- 8.009	- 6.098	- 6.446	- 6.272
actualisering grondslagen	413	- 281	- 628	- 316	48
actualisering rekenrente	-	-	9.309	-	-
premies	2.678	3.075	2.856	2.742	2.508
pensioenopbouw	5.370	4.386	4.371	5.886	5.826
uitkeringen, kosten en overige mutaties	4.380	4.359	4.325	4.089	3.896
vrijval uitkeringen, kosten en overige mutaties	4.249	4.320	5.615	4.361	3.240
fondsresultaat	- 12.349	- 4.814	14.896	6.314	3.725

Pensioenvermogen en pensioenverplichtingen 1997 - 2001

Door de tegenvallende rendementen stukt de vermogensvorming. De verplichtingen groeien gewoon door. Daardoor neemt de marge tussen beiden af.

Dekkingsgraad 1997 - 2001

Door de negatieve resultaten van de afgelopen twee jaren is de dekkinggraad weer terug op het niveau van 3 à 4 jaar geleden.

Fondspositie

Het jaar 2001

De fondspositie is in 2001 verslechterd. De dekkingsgraad is met 12 procentpunt gedaald tot 112%. Dit als gevolg van de samenloop van twee ontwikkelingen. Ten eerste een forse daling van het pensioenvermogen als gevolg van de malaise op de financiële markten. Ten tweede als gevolg van behoorlijke loonstijgingen in onze sectoren.

Deze ontwikkelingen hebben zich dit jaar nog in sterkere mate voorgedaan dan in het jaar daarvoor.

Het verloop van de financiële positie en de bijbehorende dekkingsgraad is als volgt samen te vatten:

Financiële positie (miljoenen euro's)	Pensioen- vermogen	Voorziening pensioen verplichtingen	Algemene reserve	Dekkings- graad
Ultimo 2001	147.334	131.083	16.251	112%
Ultimo 2000	150.302	121.702	28.600	124%
Groei in 2001	- 2.968	9.381	- 12.349	- 12%
Groei in 2000	3.542	8.356	- 4.814	- 5%

De dekkingsgraad is gebaseerd op een marktconforme waardering van beleggingen en verplichtingen. Daarmee leggen wij ons bij het meten van die dekkingsgraad strengere normen op dan in de branche gebruikelijk. Zouden ook wij alleen de beleggingen actueel waarderen en de verplichtingen tegen 4%, dan zou de dekkingsgraad nu 122% bedragen (2000: 134%)¹.

Hoewel de fondspositie verslechterd is, is deze nog steeds dusdanig dat er zich - hooguit - nog twee opeenvolgende jaren als die van 2000 en 2001 kunnen voordoen, zonder dat er grote problemen ontstaan. Dat zou historisch gezien uitzonderlijk zijn.

Desalniettemin zal in het financiële beleid expliciet aandacht moeten zijn voor de risico's en zal dit beleid gericht moeten zijn op herstel van de fondspositie.

Op de volgende pagina gaan we daar nader op in.

¹ Onze externe actuaaris beoordeelt onze fondspositie ook, zie jaarrekening, tekst actuariële verklaring in het onderdeel overige gegevens.

Herstelmogelijkheden

Uit interne risicoanalyses blijkt dat de kans, dat de marktconforme dekkingsgraad over één jaar minder dan 100% zal zijn, 17% bedraagt. Voor een periode van drie jaren neemt deze kans toe tot 31%.

Er is dus 83% kans op een dekkingsgraad ultimo 2002 van meer dan 100%. Hoewel een dergelijke kans absoluut gezien niet ongebruikelijk is, zijn wij daar niet tevreden mee. Echter, binnen het tijdsbestek van één jaar is daar weinig aan te doen.

Op de middellange termijn zijn er meer mogelijkheden. Ons streven is op de middellange termijn toe te werken naar een fondspositie met een kans op onderdekking van kleiner dan 5%, gemeten over een periode van drie jaar. Hoe wordt een dergelijk beleid uitgevoerd?

Allereerst is er de financiering. De premies voor 2002 zijn verhoogd en dat zal ook in de komende jaren het geval zijn. Daarmee moet voorkomen worden dat de jaarlijkse indexatie van de pensioenen in gevaar komt. ABP voert een bestendig indexatiebeleid en vertaalt dat - via discontering tegen een marktconforme reële rekenrente - door in een onvoorwaardelijke component bij de waardering van de verplichtingen. Slechts in noodsituaties kan de voorwaardelijkheid van de indexatie ter discussie worden gesteld. In 2001 zijn de pensioenrechten overigens met 4,1% geïndexeerd, ook die van de slapers.

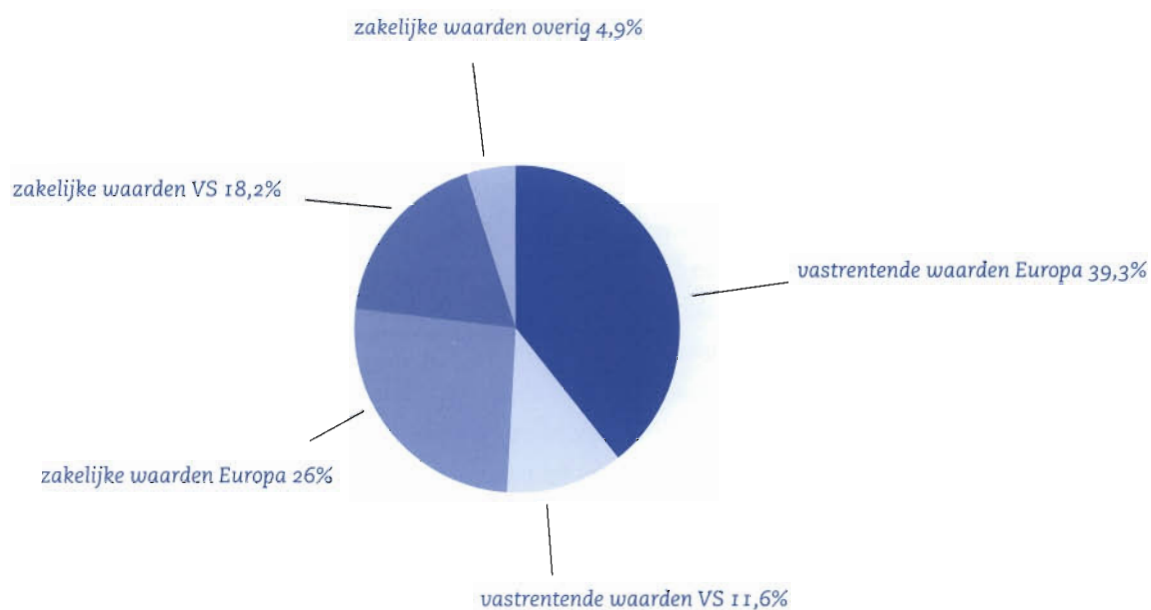
Op de tweede plaats kunnen we ons beleggingsbeleid verder aanscherpen. In de afgelopen jaren hebben we een uitstekende expertise opgebouwd. Dit blijkt ook uit de excess returns die wij ten opzichte van de normportefeuille hebben behaald: de afgelopen vier jaren gemiddeld 60 basispunten. De excess return in 2001 staat gelijk aan een bedrag van € 1,4 miljard. Dat is meer dan de helft van de premies in dat jaar. Op het oog kleine verbeteringen, maar - mits consequent toegepast - leveren ze behoorlijk wat op. Omdat op verantwoorde wijze te bereiken hebben we een expliciet risico budgetteringssysteem ontwikkeld. Kort gezegd komt het er op neer dat door slim te beleggen extra rendementen kunnen worden behaald zonder additionele risico's toe te voegen. Onze beleggingsspecialisten worden dan ook gestimuleerd hun risicobudgetten te benutten. Door middel van dagelijkse monitoring wordt de ingenomen risicopositie voortdurend bewaakt.

Hoewel de actuele omstandigheden op de financiële markten en de te verwachten ontwikkelingen in de nabije toekomst niet onverdeeld gunstig zijn voor de pensioenfinanciering, verwachten we tenslotte toch een langzaam herstel van onze financiële positie. Er is immers het gegeven dat er na beurscrashes, die zich met zekere maar helaas onvoorspelbare regelmaat voordoen, doorgaans weer herstel komt, hoewel ook dat nooit zeker is. Wij hebben echter vertrouwen in de theorie van de mean reversion en in een (bescheiden) herstel op de middellange termijn van de beleggingsrendementen.

Meerjarenoverzicht (vervolg)

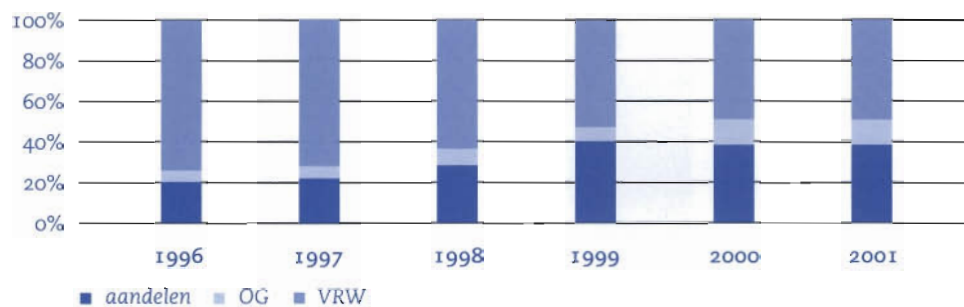
Percentages	2001	2000	1999	1998	1997
Premiepercentages					
ouderdom en nabestaandenpensioen (incl. reparatie anw-hiaat)	11,8	13,60	13,40	13,40	12,60
bovenwettelijke invaliditeit, hoog	1,80	1,60	1,40	1,40	2,00
bovenwettelijke invaliditeit, laag	1,55	1,35	1,15	1,15	1,75
flexibel pensioen en uittreden (bruto)	2,4	2,00	2,00	2,20	2,30
contractloonontwikkeling	4,1	3,4	2,9	2,6	2,1
reële rekenrente	3,5	3,5	3,5	3,0	3,0
Rendementen					
totaal rendement (= direct + indirect)	-0,7	3,2	10,0	12,9	11,9
vastrentend	7,7	8,9	-0,5	10,5	6,7
aandelen	-11,8	-3,9	40,0	19,5	37,1
onroerend goed	10,3	22,9	12,6	3,3	17,1

Geografische spreiding beleggingen ultimo 2001

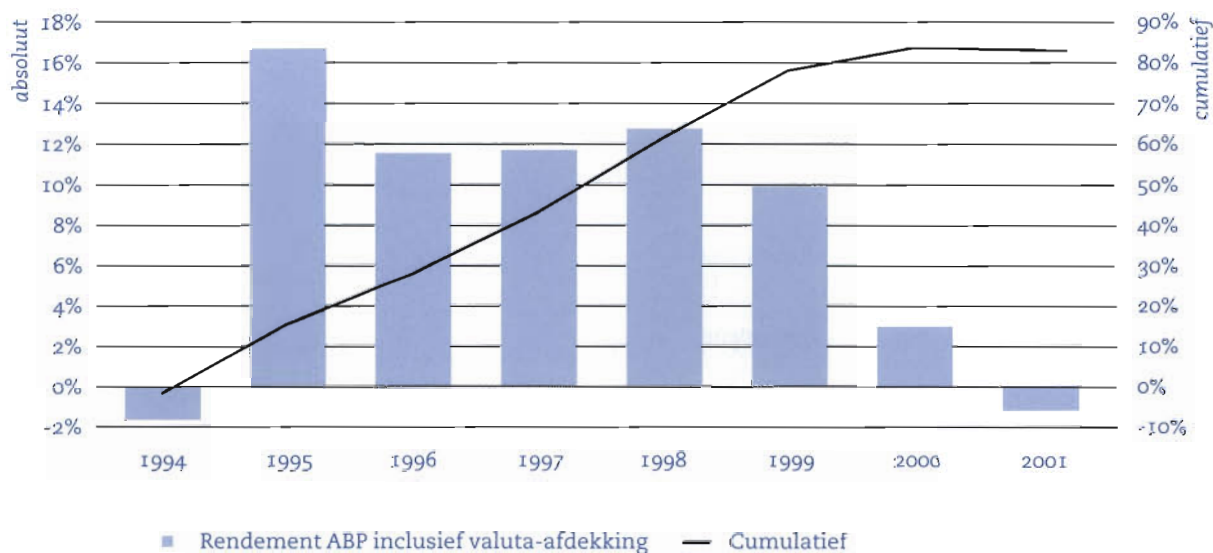
65,3% van ons vermogen is belegd in Europa (onze thuisbasis), 29,8% in de VS. De beleggingen in de overige regio's zijn beperkt van omvang.

Beleggingsmix 1996-2001

Target is een ontwikkeling van de beleggingsmix zakelijk/vastrentend naar 60/40. Door de malaise op de financiële markten blijven we nu al twee jaar steken op een verhouding 50/50.

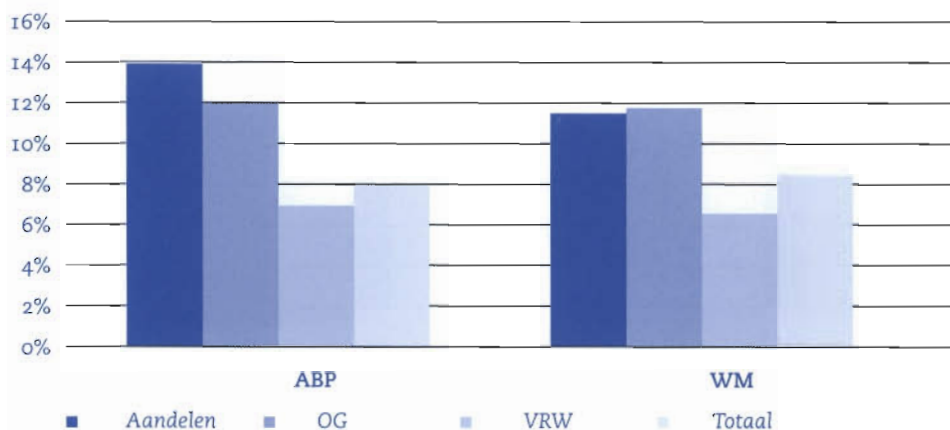
Rendement ABP 1994 - 2001

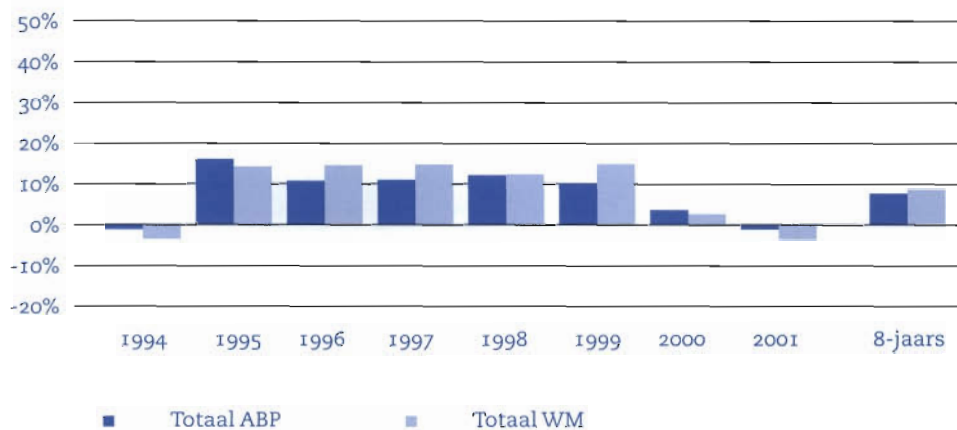
De prestaties van beleggingen dient over een langere periode te worden gemeten om conclusies hieraan te kunnen verbinden. Over de periode 1994-2001 is ABP iets onder het WM-rendement gebleven, omdat het percentage aandelen in de ABP-portefeuille lager is dan in de WM-portefeuille en juist aandelen nagenoeg het hoogste 8-jaars rendement opleverden.

Op assetniveau scoort ABP voor alle assets boven het WM-rendement (zie grafieken op de volgende pagina).

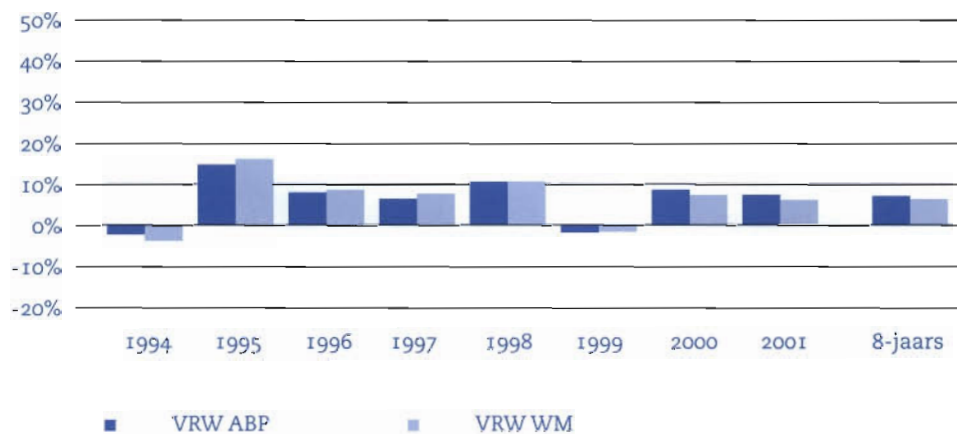
8-jaars gemiddelde rendementen ABP versus WM-Universum

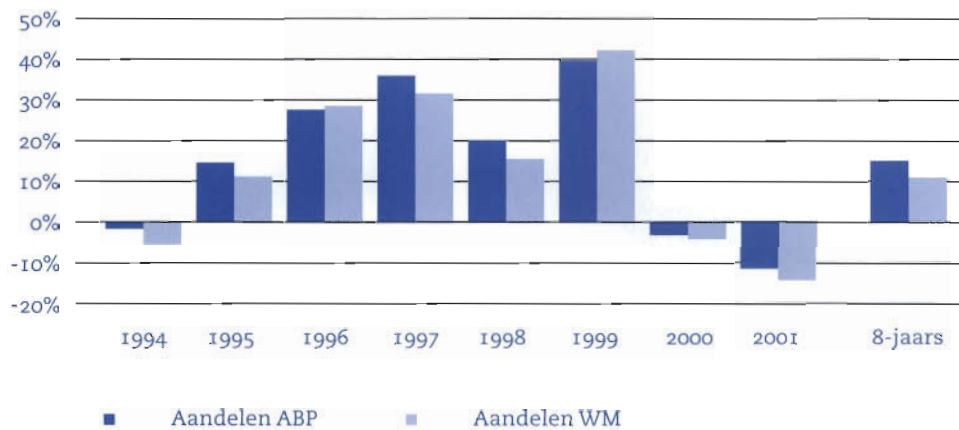
Rendement ABP incl valutahedge tov WM-Universum

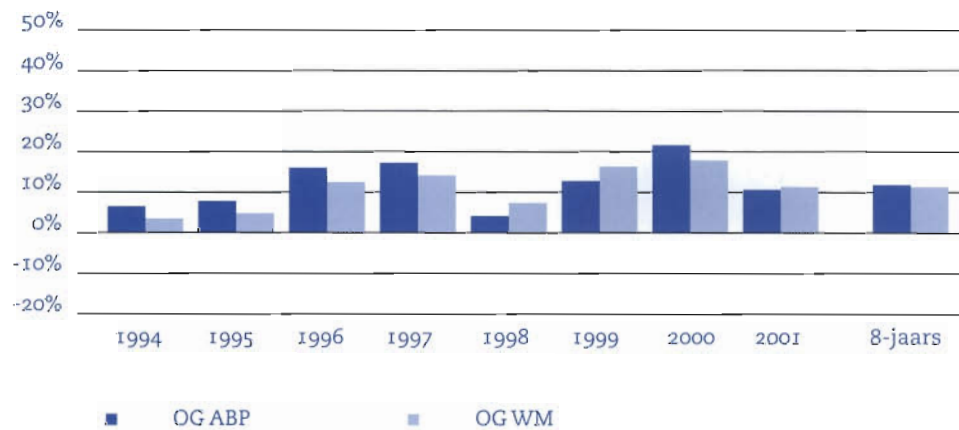
Rendement Vastrentend tov WM-Universum Vastrentend

Rendement Aandelen tov WM-Universum Aandelen

Rendement OG tov WM-Universum Onroerend Goed

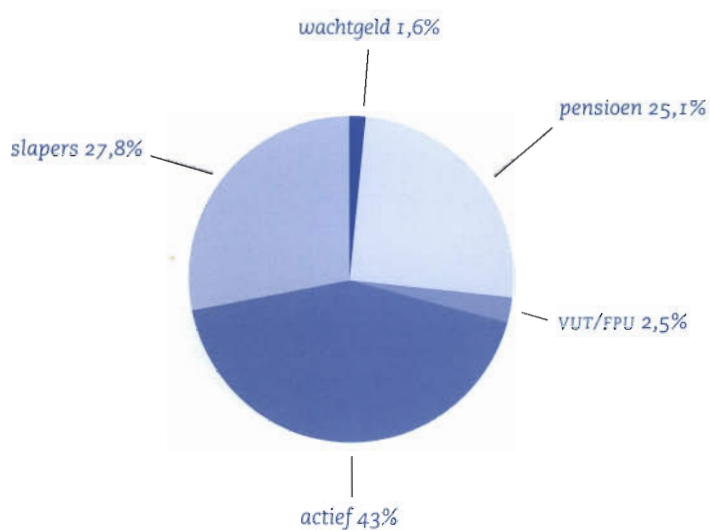

Meerjarenoverzicht (vervolg)

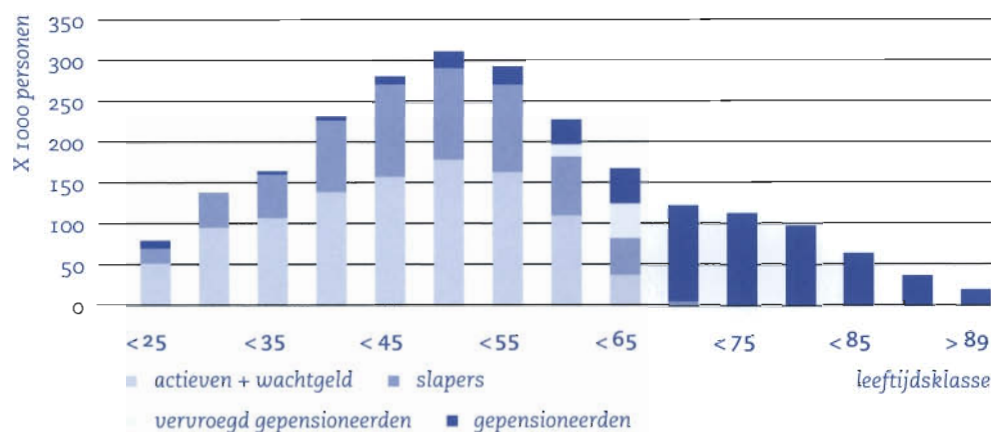
Aantallen (personen ultimo)*	2001	2000	1999	1998	1997
in actieve dienst	1.018.000	935.000	916.000	904.000	895.000
met vut	7.000	11.000	19.000	25.000	35.000
met wachtgeld	38.000	36.000	44.000	52.000	58.400
slapers (excl. militairen)	659.000	641.000	643.000	658.000	638.200
gepensioneerden	646.000	590.000	573.000	553.100	539.200
- met ouderdomspensioen	324.000	287.000	281.000	276.000	270.000
- met nabestaandenpensioen	187.000	180.000	178.000	175.000	173.000
- met bovenwettelijk invaliditeitspensioen	84.000	82.000	86.000	86.000	91.000
- met flexibel pensioen en uittreden	51.000	41.000	28.000	16.100	5.200
medewerkers in dienst bij ABP	2.981	3.418	3.525	2.661	2.566
in dienst bij deelnemingen (excl. NIB Capital)	221	191	220	141	25
aantal aangesloten (sub)werkgevers	5.023	5.141	5.242	5.278	5.633

* Met ingang van 2001 inclusief beroepsmilitairen

Bestandsverdeling ultimo 2001 in %

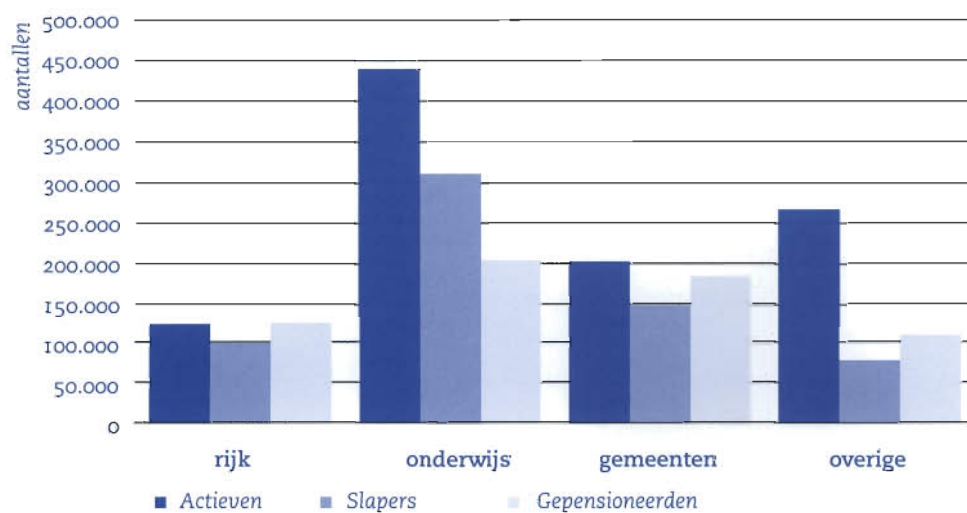

Bestandsopbouw naar 5 jaarsleeftijdsklasse - ultimo 2001

60% van ons niet gepensioneerd deelnemersbestand bevindt zich in de leeftijds-klasse 40-60 jaar. Dit geldt zowel voor de actieven als voor de slapers. De gepensioneerd zijn gemiddeld 75-79 jaar. (Gepensioneerd in de leeftijdscategorie onder 25 jaar betreft wezenpensioenen)

Deelnemers per sector

De drie sectoren rijk, onderwijs, en gemeenten vormen de hoofdmoot uit ons deelnemersbestand.

Van het Bestuur

Het Bestuur heeft op 4 april 2002 de jaarrekening over 2001 vastgesteld.

De verklaringen van de accountant PricewaterhouseCoopers NV en de actuaris Watson Wyatt Brans & Co zijn op 4 april ontvangen.

Het Bestuur van een bedrijfstakpensioenfonds is verantwoordelijk voor de financiële positie en de solvabiliteit van het pensioenfonds. Van belang hierbij is een adequate afstemming van vermogen en verplichtingen.

Ijkpunt voor de beoordeling van de financiële positie van ABP is de ontwikkeling van de dekkingsgraad. Deze is over het jaar 2001 voor het eerst berekend op basis van de actuele waarde van vermogen en verplichtingen. Alle vergelijkende cijfers zijn aangepast.

De dekkingsgraad ultimo 2001 (112 procent) is met 12 procentpunt verminderd ten opzichte van ultimo 2000 (124 procent). De daling van de aandelenkoersen en de hoge loonstijgingen in onze sectoren hebben, evenals in 2000, ertoe geleid dat de algemene reserve verder is afgenomen (-/- € 12,3 miljard) en dientengevolge ook de dekkingsgraad. Volatiliteit hoort weliswaar bij actueel waarden doch we zijn van mening dat de dekkingsgraad zonder verdere maatregelen niet veilig is, gezien op de lange termijn.

Zoals in het vorige jaarverslag al werd aangekondigd, heeft het Bestuur aan sociale partners in overheid en onderwijs een wijziging van het huidige, statutaire synthesesmodel voor de vaststelling van de premie voorgesteld.

De Centrales van Overheidspersoneel hebben met betrekking tot de voorgestelde wijziging een verklaring van geen bezwaar afgegeven. Het Verbond van Sectorwerkgemers Overheid (VSO) heeft deze verklaring nog niet afgegeven. Belangrijkste reden hiervoor is dat met de voorgestelde wijziging van het premiesysteem ook wordt vastgelegd welke normsolvabiliteit ABP nastreeft. Aangezien de Pensioen- en Verzekeringskamer (PVK) de concrete invulling van het Financieel Toetsingskader voor Pensioenfondsen en Verzekeringsmaatschappijen nog niet heeft afgerond, achtte het VSO het vastleggen van de normsolvabiliteit in dit stadium niet gewenst. Een en ander betekent dat de premiestelling OP/NP voor 2002 tot stand is gekomen op basis van het bestaande synthesesmodel. De overige premies, waaronder de premie voor de sectorale FPU voor politie, de AFUP, zijn volgens het gewijzigde marktconforme model vastgesteld. Overigens wordt de financiële positie van het fonds intern over de volle breedte bewaakt op basis van de nieuwe systematiek. Kern daarvan is een expliciete, integrale risico-analyse. Zeker in een tijd, waarin de fondspositie onder druk staat, acht het Bestuur dit zonder meer noodzakelijk.

De premie voor ouderdoms- en nabestaandenpensioen (OP en NP) is per 1 januari 2002 verhoogd met de statutair maximale premiestijging van twee procentpunt tot 13,2 procent. Deze premiestijging is noodzakelijk vanwege de daling van de dekkingsgraad die twee oorzaken heeft. Op de eerste plaats was er de toename van de verplichtingen doordat de salarisstijgingen bij overheid en onderwijs groter waren dan in onze ALM studies voorzien. Daarbij spelen ook de extra back service lasten die ontstaan door onvoorziene loonontwikkelingen een rol. Op de tweede plaats waren er de negatieve ontwikkelingen op de financiële markten die hebben geleid tot een daling van de beleggingsopbrengsten. Daardoor blijft de ontwikkeling van het vermogen flink achter bij de ontwikkeling van de verplichtingen. Omdat het totale effect van beide ontwikkelingen een premiestijging indiceert die ruim boven de twee procentpunt ligt, voorziet het Bestuur een verdere premiestijging na 2002.

De invulling van de beleggingsstrategie ligt op schema. Na verdere uitbreiding van de beleggingen in zakelijke waarden in 2002 zal ABP in de loop van 2003/2004 een mix tussen vastrentende waarden en zakelijke waarden hebben gerealiseerd die past bij de verplichtingen en het risicoprofiel van het pensioenfonds. Concreet betekent dit een deelname in zakelijke waarden van zestig procent en in vastrentende waarden van veertig procent. Ultimo 2001 lag het percentage zakelijke waarden op 49 procent.

Sociale partners in de Pensioenkamer van de Raad voor het Overheidspersoneel hebben in het jaar 2001 intensief overleg gevoerd over de toekomstige inrichting van de pensioenvoorziening voor de sectoren overheid en onderwijs. Dit betreft onder meer de vraag hoe en in welk tempo de regeling voor flexibel pensioen en uittreden (FPU) volledig op kapitaaldekking kan worden gebracht. Door kapitaaldekking gaan, in geval van vroegtijdige, tussentijdse beëindiging van het deelnemersschap, de opgebouwde aanspraken niet verloren. Ook wordt onderzocht op welke wijze de pensioenvoorziening een bijdrage kan leveren aan de oplossing van actuele arbeidsmarkt-vraagstukken zoals bijvoorbeeld ouderenparticipatie en reïntegratie van arbeidsongeschikten.

Samen met nog een aantal andere onderwerpen wordt op die manier een samenhangend pakket wijzigingen van de pensioenvoorziening ontwikkeld. Op 5 maart 2002 is daarover een onderhandelaarsakkoord bereikt. Het Bestuur gaat ervan uit dat de achterbanraadpleging, die op basis van dit akkoord zal plaatsvinden, met succes zal worden afgerond. ABP zal de invoering van het pakket met volle kracht ter hand nemen.

In aansluiting op de in het jaar 2001 vastgestelde Code voor zorgvuldig beleggingsbeleid, heeft het Bestuur ultimo 2001 beslist over te gaan tot een herziening van de Code Corporate Governance, een code die het beleid van ABP op zijn aandeelhoudersrol uitwerkt. De ABP Code is in januari 2002 gepubliceerd tijdens een symposium van de Stichting Corporate Governance voor Pensioenfondsen.

De code sluit aan bij beginselen voor een goede corporate governance zoals die door de gezaghebbende organisatie International Corporate Governance Network (ICGN) zijn opgesteld. ICGN heeft deze beginselen gebaseerd op de Organisatie Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OECD) Principles of Corporate Governance.

Op basis van die beginselen zal ABP zoveel mogelijk wereldwijd gebruik maken van het stemrecht dat aan zijn aandelenbezit is verbonden. Corporate governance is een factor van belang in het streven naar stabiele verhoudingen en duurzame economische groei.

Verheugd is het Bestuur over de beslissing van sociale partners binnen overheid en onderwijs om Stichting Loyalis op te richten voor de aanvullende inkomensvervangende producten en diensten en voor administratieve en financiële dienstverlening en voor preventie en reïntegratie, alle activiteiten die ABP niet langer onder eigen label mag uitvoeren. Tot 1 januari 2002 werden deze producten en diensten door de dochters van ABP onder ABP-label gevoerd. De wet Bpf en de beoogde wijziging van de pensioenwet leggen echter een strakkere scheiding tussen het pensioenfonds en de aanvullende activiteiten op. Na de beoogde overdracht van de aandelen kunnen ABP en Loyalis voortaan vanuit twee transparante en op elkaar toegesneden organisaties invulling blijven geven aan de wensen van werkgevers en werknemers op het gebied van de aanvullende pensioenen en aan de behoeften aan flexibilisering en individualisering. ABP zal in vol vertrouwen zijn aandelen in de dochters overdragen. Dit geschiedt in principe tegen de netto vermogenswaarde na financiële herstructurering, doch voor wat betreft het verzekeringsbedrijf met een optie op de overwaarde, gebaseerd op de embedded value en te effectueren in geval van eventuele vervreemding aan derden. Ook ABP Financial Services draagt vanaf 1 januari 2002 de naam Loyalis. De beslissing van sociale partners om onder de naam Loyalis een Spaarfonds voor overheid en onderwijs op te richten, dat op 1 juli 2002 zal worden geïntroduceerd, draagt volgens het Bestuur bij aan een samenhangend producten- en dienstenpakket voor de bedrijfstak.

Om vast enig zicht te geven op de financiële belangen brengt Loyalis een geconsolideerd pro forma jaarverslag 2001 uit, naast de formele jaarverslagen van Loyalis NV en haar dochters.

De ultimo 2001 afgesloten Letter of Intent tussen ABP en RABO is gericht op samenwerking op het gebied van hypotheke in de joint venture Obvion. De joint venture zal op 2 april 2002 van start gaan.

Ultimo 2001 zijn met Uitvoeringsinstelling Werknemersverzekeringen (UWV) samenwerkingsafspraken gemaakt voor in- en uitbesteding van taken van het pensioenfonds aan UWV. Op deze wijze kan zoveel mogelijk het éne loket voor werkgevers en werknemers binnen onze bedrijfstak in stand blijven.

Het Bestuur dankt de Directieraad, de Raad van Advies, de Beleggingscommissie, de Commissie van Beroep, de Gemeenschappelijke Ondernemingsraad en vooral ook alle medewerkers voor de inzet in 2001 en hun positieve bijdrage aan de ontwikkeling van ABP.

Heerlen, april 2002.

Namens het Bestuur, mr. drs. L.C. Brinkman

De wereld rondom ABP blijft in beweging

Maatschappelijke trends

De wereld van pensioenen en sociale zekerheid is volop in beweging. Bij sociale partners, werkgevers en werknemers en bij de postactieven zijn trends waar te nemen waarop ABP een antwoord moet geven.

Duidelijk is dat er steeds meer vraag is naar modernisering van het arbeidsvoorwaardenbeleid en dat sprake is van een ontwikkeling van één collectief pensioenpakket voor alle werknemers naar pakketten met meer keuzemogelijkheden, naar meer maatwerk op het niveau van sectoren, subsectoren en individuele werkgevers.

Werkgevers en werknemers willen - onder handhaving van de solidariteit voor de risico's van ouderdom en overlijden - meer flexibiliteit. In de CAO's worden keuzemenu's afgesproken en afspraken gemaakt ter bevordering van de arbeidsparticipatie van ouderen en tijdelijk respectievelijk gedeeltelijk arbeidsongeschikten. Bij werknemers is sprake van een toenemende behoefte aan het combineren van leren, werken en zorgen in elke levensfase. Daarbij passen individuele afspraken over beloningen in combinatie met afspraken over zorg en werk en eerder of juist later uittreden.

Ook postactieven hebben in toenemende mate behoefte aan de combinatie van inkomen en zorg.

Het wordt steeds duidelijker dat de hedendaagse arbeidsvoorwaarden zich toespitsen op belangrijke gebeurtenissen in iemands leven. Die bepalen mede de kwaliteit van een goede CAO. Ziekte, werkloosheid, arbeidsongeschiktheid in termen van preventie en reïntegratie, (vervroegd) pensioen en overlijden. Voor die ingrijpende gebeurtenissen in iemands leven wil ABP samen met Loyalis en UWV inkomensvervangende, aanvullende zekerheden bieden.

Trends in wet- en regelgeving op pensioengebied

Dwars tegen deze maatschappelijke trends in komt er in wet- en regelgeving een strakkere scheiding tussen pensioenfondsen en verzekeraars. Zowel de wijziging in de Wet betreffende verplichte deelneming in een bedrijfstakpensioenfonds (Wet Bpf) als het voornemen van het kabinet om te komen tot een nieuwe pensioenwet wijzen in die richting. Ook de verwachte Europese regelgeving op pensioengebied neigt daar naar toe.

Aan pensioenfondsen worden dus wettelijke beperkingen opgelegd om in te spelen op de wensen van sociale partners ten aanzien van flexibilisering en individualisering. Uitgangspunt hierbij is dat pensioenfondsen zich volledig moeten beperken tot de collectieve pensioenregeling.

Nieuwe Pensioenwet: Pensioenfondsen aan de top van een holding

Over het onderwerp Pensioenfondsen aan de top van een holding - zoals voorzien in het voorstel voor een nieuwe pensioenwet - is de Sociaal Economische Raad (SER) inmiddels tot een unaniem advies gekomen. ABP is samen met de partners in de Vereniging van Bedrijfstakpensioenfondsen (VB) verheugd over het feit dat er sprake is van unanimiteit over dit voor pensioenfondsen zeer belangrijke onderwerp. De inhoud van het advies laat naar de mening van ABP ruimte voor wetgeving die is gebaseerd op de uitgangspunten die in VB-verband zijn geformuleerd en die als volgt kunnen worden samengevat.

Activiteiten van pensioenfondsen behoren gericht te zijn op het bieden van bescherming tegen de financiële gevolgen van ouderdom, arbeidsongeschiktheid en overlijden. Sociale partners bepalen (eventueel op initiatief van het pensioenfonds) in het arbeidsvoorwaardenoverleg welke nieuwe activiteiten ontwikkeld worden en welke vormgeving daarvoor gekozen wordt, waarbij transparantie een belangrijke rol speelt.

Pensioenfondsen dienen, voorzover zij een rol spelen bij de uitvoering van nieuwe activiteiten, spelregels van een goede corporate governance te hanteren. Daarbij past het geven van openheid over het hoe en waarom van bepaalde 'nevenactiviteiten', met name het geven van informatie over de strategische doelstellingen en hoe deze zich verhouden tot de kerntaken van het pensioenfonds. Bij de uitvoering van nevenactiviteiten dient niet gewerkt te worden met subsidies vanuit het fonds om niet-marktconforme prijzen bij de 'nevenactiviteiten' mogelijk te maken.

De toepassing van deze uitgangspunten door pensioenfondsen kan in de praktijk worden getoetst door toezichthouders, ook voor wat betreft eventuele samenwerking met derden.

ABP kan zich vinden in de door de SER beoogde aanpak om door middel van monitoring door de Pensioen- en Verzekeringskamer vast te stellen of pensioenfondsen binnen de grenzen van hun kerntaken en direct daarmee samenhangende activiteiten blijven. Van groot belang acht ABP het advies van de SER dat, zodra de PVK overweegt maatregelen te nemen tegen een fonds, sociale partners worden gehoord. Daarmee wordt recht gedaan aan de rol van sociale partners.

Verplichtstelling

De betekenis van de verplichtstelling wordt erkend, maar het niveau van deze verplichtstelling wordt bij tijd en wijle ter discussie gesteld. Er zou een wettelijke inkomensgrens geïntroduceerd moeten worden voor verplichte deelname aan pensioenregelingen. Voor het inkomen boven die grens zou dan pensioenvrijheid moeten gelden. Eerlijke concurrentie en marktwerking zijn daarbij sleutelbegrippen.

Marktwerking suggereert dat de deelnemer er beter van zal worden. ABP is van mening dat dit niet het geval is. De Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) leverde vorig jaar reeds het wetenschappelijk fundament voor de stelling dat collectief sparen en beleggen via pensioenfondsen op basis van solidariteit welvaartsverhogend is. Marktwerking kan intergenerationele solidariteit niet produceren.

ABP is voorts van oordeel dat het pensioen tot de arbeidsvoorwaarden hoort en daardoor primair een aangelegenheid is van sociale partners. Zij kunnen beoordelen of het noodzakelijk of wenselijk is om een aftopping na te streven in de collectieve pensioenregeling. Aftopping is zeker geen geschikt instrument om in te grijpen in de marktverdeling tussen pensioenfondsen en verzekeraars. Die marktverdeling is immers in 2001 geregeld in de nieuwe Wet Bpf en de Regeling Taakafbakening.

Nieuwe Wet Bpf en de Regeling Taakafbakening

Nadat al in 1999 de fiscale kaders voor pensioen duidelijk waren geworden (de wet Fiscale behandeling pensioenen zag op 1 juni 1999 het licht), is ook de al jaren slepende discussie over de taakafbakening tussen pensioenfondsen en verzekeraars vorig jaar tot een einde gebracht.

Deze discussie heeft geresulteerd in nieuwe wettelijke kaders in de vorm van de wet Bpf 2000, in werking getreden per 1 januari 2001 en de Regeling Taakafbakening WTV (Wet Toezicht Verzekeringen) in werking per 1 juni 2001. Deze wetten bepalen tezamen met de PSW welke producten we mogen kwalificeren als pensioenproduct en aan welke solidariteitseisen die producten moeten voldoen.

In het spanningsveld van de ontwikkelingen in de omgeving van ABP, waarbij pensioenfondsen worden teruggedrongen naar de traditionele kerntaken, had ABP ervoor kunnen kiezen om de klok ver terug te zetten en door te gaan als pensioenfonds dat alleen nog maar de collectieve pensioenregeling uitvoert. Dit betekent dat sociale partners - werkgevers en werknemers - voor deze producten en diensten, waaraan zij duidelijke behoefte hebben, naar de commerciële aanbieders zouden moeten gaan. Sociale partners hebben daar in het kader van de invoering van de nieuwe Wet Bpf niet voor gekozen.

Nu zij de productstrategie niet meer volledig vanuit het pensioenfonds ABP kunnen realiseren, hebben sociale partners besloten de dochters van ABP die de aanvullende producten en diensten buiten de pensioenregeling voeren, onder te brengen in een daartoe opgerichte Stichting Loyalis. Deze stichting zal net als ABP worden bestuurd door sociale partners uit de overheids- en onderwijssectoren. Net als bij ABP staan de opdrachtgevers van Loyalis vóór en achter het loket.

Loyalis zal zich moeten bewijzen in concurrentie met commerciële aanbieders. Loyalis zal zich daarbij moeten onderscheiden door kennis van de doelgroep, kwaliteit van advisering, samenhang in het producten- en dienstenpakket en een marktconforme prijs-kwaliteitverhouding.

Voor het hypotheekbedrijf is ABP een samenwerkingsverband aangegaan met RABO. Onder de naam Obvion zal ABP Hypotheken verder gaan.

Trends in wet- en regelgeving op het gebied van de sociale zekerheid

In de wetgeving met betrekking tot de sociale zekerheid is sprake van een nadrukkelijke verschuiving van de dekking van de sociale en financiële risico's van het publieke naar het private domein.

Het rapport van de Commissie Donner voorziet in een volledig nieuw WAO-stelsel, met als uitgangspunt werk boven inkomen en een grote verantwoordelijkheid van werkgever en werknemer om instroom in de WAO te voorkomen. Medio januari is een principeakkoord gesloten door de Sociaal-Economische Raad (SER) met betrekking tot de WAO. De SER volgt hiermee voor een belangrijk deel de adviezen van de Commissie Donner op. Kern van het akkoord is dat de toegang tot de WAO drastisch wordt verminderd. Alleen werknemers die blijvend arbeidsongeschikt raken, komen voortaan in de WAO.

Door de totstandkoming van de Uitvoeringsinstelling Werknemersverzekeringen (UWV) is de geïntegreerde uitvoering van de uitkeringen voor WAO en WW en van de bijbehorende premieheffing wettelijk geregeld. Van groot belang in de missie van ABP is de éénloketgedachte voor werkgevers en werknemers binnen overheid en onderwijs. ABP en UWV hebben in het verslagjaar overeenkomsten gesloten die het éne loket voor werkgevers voor de premie- en gegevensincasso voor pensioenen en sociale zekerheid waarborgen. ABP besteedt de uitvoering van de premie- en gegevensincasso voor het pensioenfonds uit aan UWV. Ook het éne loket voor arbeidsongeschikten die zowel een wettelijke als bovenwettelijke uitkering hebben, zal in stand blijven. ABP en opdrachtgevers binnen overheid en onderwijs besteden daartoe de uitvoering van de bovenwettelijke regelingen uit aan UWV via Loyalis Contractmanagement.

Trends in Europa

De pensioenstelsels van de landen van de Europese Unie krijgen steeds meer aandacht. Er is sprake van een veelheid van (ontwerp)richtlijnen en mededelingen. Op een aantal punten - bijvoorbeeld ten aanzien van flexibilisering en bevordering van arbeidsmobiliteit - voldoet de Nederlandse pensioensystematiek aan de voorstellen en aanbevelingen van de Europese Commissie of is het Nederlandse stelsel ruimer.

Nederland loopt in de pas of loopt vooruit.

Zowel werkgevers in Europees verband, verenigd in Unicé, als het Europees Verbond van Vakverenigingen dringen aan op een aanpak van de vergrijzings- en pensioenproblematiek langs de lijnen van nationale actieplannen. De uitspraak van de Europese Raad over de toereikendheid van de pensioenen, de betaalbaarheid ervan, de modernisering van de pensioenstelsels en de verbetering van de toegang tot de aanvullende pensioenen is buitengewoon belangrijk om aan de veranderende behoeften op pensioen-gebied tegemoet te komen. Hoewel op deze punten in het afgelopen jaar nog geen doorbraken in Europees verband bereikt zijn, is de vergrijzings- en pensioenproblematiek wel hoog op de Europese agenda gekomen.

ABP zal samen met de andere pensioenfondsen in VB- en OPF-verband waakzaam blijven ten aanzien van het voorstel voor een richtlijn betreffende instellingen voor collectieve pensioenvoorzieningen. Met de Nederlandse regering is ABP van mening dat Europese regelgeving niet mag leiden tot beleggings-restricties die pensioenfondsen belemmeren in het realiseren van maximale rendementen voor hun deelnemers.

Trends in het toezicht op pensioenfondsen

Het in 2001 voorgestelde nieuwe financieel toetsingskader (FTK) van de PVK is vooral ingegeven door internationale ontwikkelingen waarbij enerzijds het toezicht op soliditeit steeds meer wordt geïntegreerd en anderzijds wordt losgekoppeld van het toezicht op gedrag. Voorts is er, gezien het vervagen van de grenzen tussen de producten die door de financiële instellingen worden aangeboden, de noodzaak om verantwoordingen door financiële instellingen transparant te maken. ABP onderschrijft in dit verband de opvattingen van de Commissie Traas. Transparantie kan niet worden gerealiseerd in een structuur die is gebaseerd op afzonderlijke sectoren. Als sprake is van substitutie tussen bijvoorbeeld verzekeraars en pensioenfondsen, dan is er nauwelijks of geen behoefte aan afbakening, maar veel meer aan uniforme waarderingsmethoden en risiconormen. Dit in het belang van de consument.

Snelle invoering van het nieuwe toetsingskader is van groot belang om te voorkomen dat Nederland achter gaat lopen in het solvabiliteitstoezicht. Daarbij is ABP van mening dat het toezicht op pensioenfondsen en in het kielzog daarvan de waarderingsregels en toereikendheidsnormen, niet geïsoleerd zouden moeten worden van het toezicht op andere financiële instellingen. Een integraal uniform toezicht zou dan ook het uitgangspunt moeten zijn.

In het jaar 2001 heeft de PVK eveneens concept-Principes Interne Beheersing (PIB) opgesteld. Met de PIB wil de PVK nadere invulling geven aan haar bevoegdheid om eisen te stellen aan de administratieve organisatie van pensioenfondsen en verzekeringsmaatschappijen.

ABP is van mening dat de concept PIB een goede stap vooruit is in het proces van interne beheersing binnen pensioenfondsen. Wel dient in de Principes het onderscheid tussen pensioenfondsen en verzekeringsmaatschappijen nog verder aandacht te krijgen. Daarnaast is aansluiting op de regelgeving voor de Actuarieel Bedrijfstechnische Nota (ABTN) zeker noodzakelijk. De PIB zouden hiervan niet los moeten staan.

In de komende periode zal de PVK nader overleg voeren met de koepelorganisaties van pensioenfondsen.

Trends op de financiële markten

De actuele omstandigheden op financiële markten en de te verwachten ontwikkelingen voor de nabije toekomst zijn niet gunstig voor pensioenfinanciering.

Wereldwijd, maar zeker ook in Europa is sprake van een relatief laag nominaal renteniveau. Doordat Nederland zich binnen Europa onderscheidt met een inflatie die ruim boven het Europees niveau ligt, leidt dit tot lage reële rentes op vastrentende beleggingen. De druk op de financierbaarheid van de pensioenen wordt nog versterkt doordat, mede onder invloed van de vergrijzing en bijbehorende krapte op de arbeidsmarkt, de algemene loonontwikkeling de prijsstijging zal overtreffen. Kortom wij voorzien een laag reëel rendement op vastrentende beleggingen, een rendement dat onvoldoende zal zijn om pensioenen betaalbaar te houden. Ook voor wat betreft de rendementen op aandelen liggen onze verwachtingen beduidend onder de rendementen die in de jaren '90 zijn gerealiseerd. Immers zelfs na de correcties op aandelenmarkten in 2000 en 2001 is sprake van waarderingsniveaus die passen bij een bescheiden risicopremie op aandelen. Een ongunstige economische omgeving die samen gaat met verdere rijping van het fonds betekent dat het van groot belang is dat het sturings-instrumentarium van het fonds verder wordt uitgebouwd.

Ons beleid

In dit hoofdstuk zet ABP zijn beleid uiteen. Eerst wordt de strategie ten aanzien van de pensioenregeling en het beleggingsbeleid geschetst. Daarna wordt in het hoofdstuk Strategie in uitvoering verantwoording afgelegd over de in 2001 behaalde resultaten en worden de belangrijkste voornemens voor 2002 uiteengezet.

Strategie met betrekking tot de pensioenregeling en het vermogensbeheer

ABP richt zich in de eerste plaats op de continuïteit van de pensioenregeling. Hiertoe voert ABP een beleid, dat de verbondenheid tussen de elkaar opvolgende generaties van actieven en gepensioneerden bevordert. Dit generatiebewust beleid houdt rekening met de belangen van toekomstige generaties en kijkt naar de verschillende posities die generaties in de historie innemen. In dit licht dienen de huidige generaties te streven naar een beleid dat houdbaar is en voortgezet kan worden. Op basis van deze houdbaarheid en solidariteit kan ABP een lange, in feite onbepaalde, horizon hanteren en kunnen risico's in de tijd worden verevend. Dit betekent dat ons beleid in de eerste plaats een lange-termijnnoriëntatie heeft. De beheersing van de risico's op korte termijn blijft wel van grote betekenis. Mocht er onvoldoende vermogen zijn in relatie tot de opgebouwde aanspraken, dan kan dit de verbondenheid tussen de generaties onder druk zetten. Daarmee is een adequate financiële positie op korte termijn een voorwaarde voor verbondenheid, houdbaarheid en dus lange-termijnnoriëntatie.

De vergrijzing en de gematigde economische verwachtingen stellen hoge eisen aan het risicobeheer van pensioenfondsen. Informatie over en zicht op de risico's van het fonds zijn belangrijke randvoorwaarden voor een professioneel financieel beheer. Van belang is om duidelijkheid te hebben over de wijze waarop de risico's worden beheerst en gedragen. Hierbij spelen verschillende afwegingen een rol. Deze komen in de volgende paragrafen aan bod.

Het pensioencontract

De pensioenrechten worden geïndexeerd op basis van de algemene loonontwikkeling bij de overheid. Er kunnen zich bijzondere omstandigheden voordoen waarbij de financiële omstandigheden deze indexatie niet toelaten. Hierbij past een ruimere afweging, waarbij wordt bezien hoe zowel de lasten als de lasten verdeeld worden over de huidige actieven en gepensioneerden. Daarbij moet ondermeer worden gewogen welke invloed het tijdelijk opschorten van de indexatie heeft op de beoogde pensioenbelofte voor toekomstige generaties.

ABP speelt in op de behoefte aan flexibilisering en individualisering. Dit leidt tot (sub)sectorale en gerelateerde individuele maatwerkoplossingen. Belangrijk uitgangspunt hierbij is de financiële zelfdragendheid, zodat de lasten en risico's niet worden afgewenteld op de ABP-brede collectieve regeling. Om deze zelfdragendheid te bewaken, wordt periodiek gerapporteerd over de sectorspecifieke vermogens- en aansprakenontwikkeling. Op deze wijze wordt ongewenste kruissubsidiëring voorkomen.

De pensioenverplichtingen

ABP kiest voor een waardering van beleggingen en verplichtingen die zoveel mogelijk aansluit bij de waardering op financiële markten. Gezien het welvaarts vaste karakter van het pensioencontract hanteert

ABP de actuele reële rente voor de waardering van de pensioenverplichtingen. Met ingang van het jaarverslag over 2001 zijn de waarderingsgrondslagen aangepast en heeft ABP als disconteringsvoet voor de verplichtingen de vaste rekenrente vervangen door de eerder genoemde reële rente per ultimo 2001. De afgelopen jaren schommelde deze rente rond de 3,5%.

De beoogde solvabiliteitsmarge

ABP vindt het voor het handhaven van de betaalbaarheid en de continuïteit van de regeling van belang dat een zekere mate van overdekking gekweekt wordt wanneer de condities (nog) gunstig zijn. Op deze wijze kan een beleggingsstrategie met een substantieel belang in aandelen en alternatieve beleggingen worden gecombineerd met een solide financiële positie op de korte termijn. In het jaarverslag over 2000 hebben wij aangegeven dat ABP, rekening houdend met het risicoprofiel van de beleggingsstrategie en de variabele condities voor pensioenfinanciering, streeft naar een dekkingsgraad bij economische waardering van 140 procent. De dekkingsgraad van 140 procent vormt een richtsnoer voor het financieringsbeleid van ABP. Dat blijkt ook uit de in 2002 doorgevoerde maximale premiesprong van twee-procentpunten voor het Ouderdoms- en Nabestaanden Pensioen (OP/NP). De dekkingsgraad eind 2001 bij economische waardering bedraagt 112 procent.

De verdeling van de lusten en de lasten

De pensioenregeling is vanouds een contract waarbij veel zaken geregeld werden in samenhang met de omstandigheden van dat moment. De deelnemers (actief en postactief) gaan zich evenwel steeds meer interesseren voor de wijze waarop lusten en lasten over generaties worden verdeeld.

De goede rendementen in de jaren negentig werden door de gepensioneerden vertaald in hogere indexatiewensen en door werkgevers en deelnemers in de wens om de premie te verlagen. In deze mooie beleggingsjaren heeft ABP gewezen op het welvaartsvast karakter van onze pensioentoezegging - dat wil zeggen dat de pensioenen de loonontwikkelingen in de sectoren volgen - en op het belang van een adequate dekkingsgraad voor de lange-termijnhoudbaarheid van deze toezegging. Het slechte beleggingsjaar 2001, de prijs- en loonontwikkeling, de matige economische verwachtingen en de demografische vooruitzichten hebben geleid tot een maximale premiesprong voor OP/NP van twee-procentpunten. ABP verwacht de komende jaren een verdere verhoging van de pensioenpremies en dus een groter beslag van de pensioenkosten op de loonruimte voor de actieven. Deze lastenstijging draagt bij aan het herstel van de financiële positie in de richting van ons ambitieniveau en is daarom noodzakelijk voor de lange-termijnhoudbaarheid van de regeling. Een goede pensioenregeling is immers niet langer houdbaar wanneer jonge generaties niet wensen deel te nemen.

Dit zou zich kunnen voordoen als het fonds een substantiële financieringsachterstand heeft. Bij de bepaling van de ondergrens van de solvabiliteit moet daarom rekening worden gehouden met de bereidheid van jonge generaties om te participeren in het fonds.

Strategisch beleggingsbeleid

Indexeringen, beleggingen waarvan het rendement gekoppeld is aan de reële rente en de inflatie, hebben een risicoprofiel dat het best aansluit bij de pensioenverplichtingen van ABP. Een beleggingsportefeuille

bestaande uit index-leningen zou weliswaar leiden tot een stabiele dekkingsgraad, maar gezien het lage verwachte rendement zou de premie onbetaalbaar worden. Een betaalbare pensioenvoorziening eist een hoog rendement. Dat is in het algemeen waar maar geldt in het bijzonder voor 'rijpe' fondsen, met een hoog aantal gepensioneerden, zoals ABP. Eén procent structureel lager rendement leidt structureel tot een zes- à zeven-procentpunten hoger premieniveau.

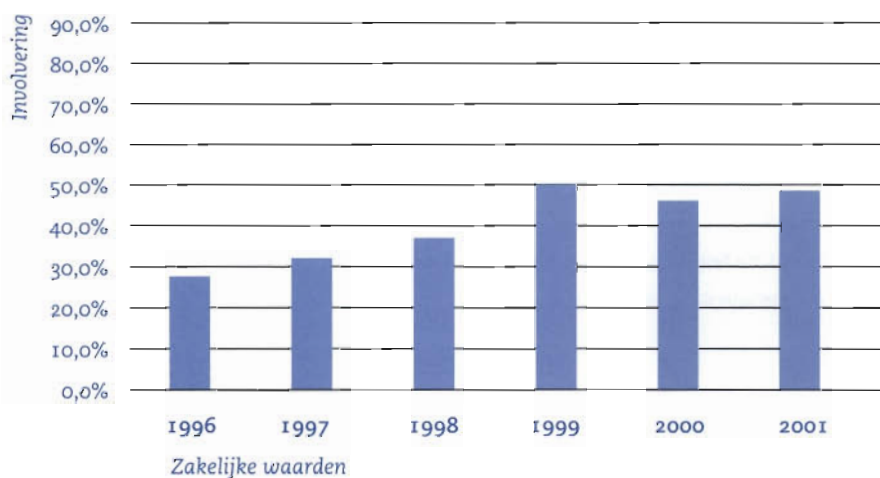
Het realiseren van een hoog beleggingsrendement is in de huidige kapitaalmarkten echter verre van eenvoudig. De combinatie van lage kapitaalmarktrente en lagere te verwachten rendementen op aandelen betekent dat alle zeilen moeten worden bijgezet. Dit wordt uitgewerkt in het strategisch beleggingsbeleid.

Het strategisch beleggingsbeleid van ABP is integraal onderdeel van het totale financiële beleid van het pensioenfonds: het Asset Liability Management (ALM). ALM bepaalt de risicokaders voor het beleggingsbeleid, zowel op korte als op lange termijn. Het doel van het beleggingsbeleid is om binnen deze risicokaders een zo hoog mogelijk rendement te behalen. Dit is nodig om het ABP-pensioenstelsel ook op lange termijn betaalbaar te houden. Om dit doel te realiseren is een strategie ontwikkeld die steunt op de volgende hoofdpijlers:

- een beleggingsmix met een hoog percentage zakelijke waarden;
- brede risicospreiding, onder meer door consequente internationale diversificatie;
- uitbuiten van de mogelijkheden voor extra rendement met een samenhangend stelsel van actieve beleidsinstrumenten.

De strategische beleggingsmix vormt de hoeksteen van het beleggingsbeleid. Het beleid is gericht op een gestage uitbreiding van het percentage zakelijke waarden door maandelijks vaste bedragen naar aandelen te alloceren. Onderstaande tabel laat deze ontwikkeling zien sinds de verzelfstandiging van het ABP op 1 januari 1996.

Zakelijke waarden in % van de beleggingsportefeuille ultimo jaar

Het strategische streefpercentage is 60% zakelijke waarden en 40% vastrentende waarden. Naar verwachting zullen deze percentages in de periode 2003-2004 worden bereikt. Het precieze tijdstip hangt vooral af van de koersontwikkeling op de aandelenmarkten. ABP voert uit het oogpunt van risicobeheersing een behoedzaam uitbreidingsbeleid, waarin koersdalingen op de aandelenmarkten niet automatisch worden gecompenseerd door extra nieuwe aankopen.

De bijdrage van de strategische mix aan het totale rendement van ABP is substantieel; ten opzichte van de rente op staatsobligaties wordt een extra rendement verwacht van circa anderhalf procent per jaar.

In de navolgende tabel wordt de strategisch gewenste lange-termijnverdeling van het belegd vermogen van ABP weergegeven (in de tabel op pagina 37) is de actuele portefeuille opgenomen.

Strategische allocatie ABP Pensioenfondsen op lange termijn

Aandelen (incl. opkomende markten)		40%
Vastrentende waarden		40%
Staatsobligaties	10%	
Niet-Staatsobligaties	30%	
Alternatieve Beleggingen		20%
Onroerend Goed	9%	
Private Equity	5%	
Commodities	2%	
Hedge Funds	3%	
Indexleningen	1%	
Totaal		100%

Actief beleggingsbeleid

Naast het rendement afkomstig van de strategische beleggingsmix, kan extra rendement worden behaald door actief beleggingsbeleid. Dit beleid moet circa 0,5% extra rendement opleveren zonder veel extra risico. Dat lukt voor een groot fonds als ABP als de vele mogelijkheden tot (tijdelijk) extra rendement die de internationale kapitaalmarkten bieden optimaal worden benut.

Dit actief beleggingsbeleid wordt via drie wegen uitgevoerd: via beleggingen in zogenaamde alternatieve beleggingscategorieën, via tactisch beleid en via actieve titelselectie op portefeuilleniveau.

Alternatieve beleggingscategorieën

Het behalen van extra rendement via alternatieve beleggingen is vooral strategisch van aard en wordt daarom strategische alpha genoemd. Het realiseren van strategische alpha vormt het speerpunt van actief beleid van ABP.

Alternatieve beleggingscategorieën zijn private equity, onroerend goed, hedgefunds, indexeringen en commodities. Al deze alternatieve beleggingen zijn bijzonder van aard. Deels als gevolg van hun lage onderlinge correlatie van risico en rendement en de lage correlatie met de meer traditionele beleggingscategorieën aandelen en vastrentende waarden. Bovendien zijn ze doorgaans minder gemakkelijk verhandelbaar en tamelijk complex in vergelijking met de standaard beleggingsproducten. Daarom sluiten alternatieve beleggingen goed aan bij een lange-termijnbelegger als ABP, die streeft naar risicospreiding en beschikt over de expertise voor beoordeling en selectie van complexe producten.

Tactisch beleid

Een andere vorm van actief beleid is tactische alpha. Tactische alpha betreft het uitbuiten van tijdelijke onevenwichtigheden tussen of binnen financiële markten. Dit vereist het tijdelijk innemen van posities om extra rendement te behalen wanneer de markten zich herstellen naar hun evenwichtsniveaus.

Actieve titelselectie op portefeuilleniveau

De operationele alpha is een resultante van actief beheer door de drie beleggingsplatforms (aandelen, vastrentende waarden en alternatieve beleggingen). Het betreft hierbij actieve selectie van individuele beleggingen. Het actief management vindt deels intern plaats en deels extern door gespecialiseerde managers.

De afgelopen jaren is in het beleggingsproces het accent verschoven naar meer actief beheer en van extern naar intern beheer. De aansturing en uitvoering van dit complexe proces vereist een krachtige, professionele organisatie. Vooral dankzij onze schaalgrootte kan deze professionaliteit gecombineerd worden met een scherp kostenniveau. In 2001 is een solide fundament gelegd onder de bedrijfsvoering in termen van managementstijl, systeemarchitectuur, processtructuur en interne beheersing.

De totale kosten van het vermogensbeheer bedroegen € 177 miljoen, dit zijn 12 basispunten (0,12%).

Strategie in uitvoering

De doelstellingen van ABP zijn: een gedifferentieerd productenpakket, een hoog serviceniveau, lage uitvoeringskosten en hoog beleggingsrendement. In dit hoofdstuk legt ABP verantwoording af over de resultaten over 2001 en schetst de voornemens voor 2002.

Gedifferentieerd productenpakket

Vóór de privatisering kende ABP naast de collectieve pensioenregeling slechts één sectorale regeling - het Nabestaanden Pensioen (NP) voor militairen - en één individueel keuzeproduct, de optie om niet te kiezen voor Invaliditeitspensioen (IP)-hoog.

Na de privatisering van het fonds in 1996 zijn al de eerste schreden gezet in de sfeer van individuele aanvullingen voor extra pensioenopbouw bij werkloosheid en bij arbeidsongeschiktheid. Op 1 april 1997 kwam (als opvolger van de VUT) de FPU tot stand met de mogelijkheid van deeltijduittreden en de mogelijkheid om zelf het moment van uittreden te kiezen (tussen 55 en 65 jaar). Daarnaast kent de FPU nieuwe mogelijkheden voor individuele aanvullingen, te weten extra opbouw voor FPU (twee procent opbouw per dienstjaar met een spilleeftijd van 62 jaar óf 60 jaar) en gedeeltelijke OP/NP-opbouw tijdens FPU.

In incidentele gevallen wordt sinds die tijd eveneens invulling gegeven aan de inkoop van pensioen over inmiddels verstreken dienstjaren.

Op 1 juni 1999 kreeg de innovatie van de pensioenregeling zijn vervolg met de invoering van een nieuw nabestaandenpensioen, waarbij tevens vooruitlopend op artikel 2b van de PSW, de uitruil van NP voor een hoger OP is vormgegeven. En dat op basis van sekseneutrale tarieven.

In het verslagjaar is per 1 januari de aanvullende FPU voor de sector Politie ingevoerd, waarmee voor het eerst een sectorale aanvulling op de FPU kapitaalgedekt werd ondergebracht binnen het fonds. Voor die tijd kende ABP (naast diverse aanvullende regelingen voor kleinere collectiviteiten) al de FPU voor Gemeenten en de FPU voor Provincies. Beide zijn eveneens sectorale aanvullende regelingen die wél qua uitvoering bij ABP zijn ondergebracht, maar niet qua financiering. De programmalasten van beide regelingen worden op declaratiebasis door ABP in rekening gebracht bij de betreffende sectoren.

Inmiddels is er overleg in de sector Defensie over de vormgeving van een eigen kapitaalgedekte prepensioenregeling (per 2003) en in de sector Academische Ziekenhuizen over een eigen kapitaalgedekte aanvulling op de FPU. Ook in de sector Rijk wordt gekeken naar de mogelijkheid voor een eigen kapitaalgedekte aanvulling op de FPU voor specifieke beroepsgroepen (substantieel bezwarende functies) in plaats van de huidige FLO-regeling. Een ander product dat niet onvermeld mag blijven is de FUR: de sectorale aanvulling op FPU in de ENB-sector (Energie- en Nutsbedrijven).

Belangrijk in termen van innovatie van de pensioenregeling was de invoering per 1 juni 2001 van het nieuwe product ABP ExtraPensioen (AEP). Uitgangspunt hierbij was dat de bestaande individuele aanvullingen weinig flexibiliteit in inleg en aanwending kenden. Daarom is gezocht naar een product met maximale flexibiliteit in inleg en aanwending. AEP legt enerzijds het risico van de ontwikkeling van het eindkapitaal bij de individuele deelnemer (beschikbare premieregeling in de opbouwfase in plaats van een

eindloonggarantie) en bouwt anderzijds garanties in (het rendeert op basis van ABP-rendement en kent een inleggarantie van honderd procent). Bovendien zijn alle solidariteitskenmerken van de producten in de collectieve regeling gewaarborgd (aanpassing van de ingegane uitkeringen met de ABP-indexatie). De kern van dit nieuwe product is dat het een aanvulling vormt op de regulier opgebouwde FPU en/of OP. Hierbij kan op grond van een beschikbare premiestafel tot het maximum van de individueel beschikbare fiscale ruimte voor prepensioen en voor ouderdomspensioen worden ingelegd. Het eindkapitaal kan worden aangewend voor een aanvulling op het prepensioen, het ouderdomspensioen en/of het nabestaandenpensioen.

Met ABP ExtraPensioen is door ABP een nieuwe standaard gezet in pensioenland. Inmiddels zijn ook andere bedrijfstakpensioenfondsen doende voor hun doelgroep een product met min of meer gelijksoortige productspecificaties in te voeren.

Een andere belangrijke ontwikkeling in het verslagjaar is gelegen in verbreding van de doelgroep van ABP. In concreto doen de militairen (sector Defensie) sinds 1 juni 2001 niet alleen voor hun NP maar ook voor hun OP mee in de collectieve basisregeling van ABP. Alleen voor wat betreft de FPU, IP en HPT maken zij (nog) geen onderdeel uit van de ABP-collectiviteit.

Naast bovenstaande inhoudelijke vernieuwingen is in het overleg tussen sociale partners een aantal dossiers aan de orde geweest die in de loop van 2002 zullen worden geïmplementeerd of dat reeds zijn. Dit betreft in ieder geval de invoering van een deeltijdfactor groter dan één in het pensioenreglement met de bedoeling om in situaties waarin sectoren/werkgevers de omvang van de werkweek uitbreiden, een instrument te hebben om te voorkomen dat de backservicelasten van een dergelijke operatie volledig ten laste van de collectiviteit gaan.

Ook in de sfeer van samenloop van WAO/IP met FPU zijn nieuwe afspraken gemaakt over de wijze van anti-cumulatie. Dit indien de uitkeringen gezamenlijk meer bedragen dan honderd procent van het oorspronkelijke inkomen.

De oplossing van het zogeheten zaagtandeffect is nabij. In de huidige situatie worden ingegane pensioenen geïndexeerd door ieder jaar opnieuw de pensioengrondslag vast te stellen. In de nieuwe systematiek wordt naar verwachting vanaf 2003 het ingegane aanvullende pensioen geïndexeerd. Hierdoor kan geen interferentie meer plaatsvinden tussen de ontwikkeling van het aanvullend pensioen en de ontwikkeling van de AOW.

Het reeds in dit jaarverslag genoemde onderhandelaarsakkoord tussen sociale partners in de Raad voor het Overheidspersoneelsbeleid in het dossier ABP na 1 januari 2001 zal een aantal wijzigingen in systemen en organisatie van het Pensioenbedrijf tot gevolg hebben.

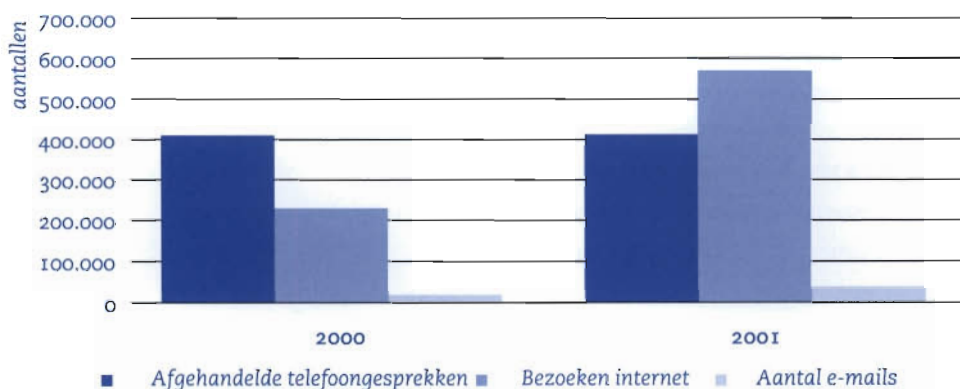
Hoog Serviceniveau

De doelstelling hoge service is van eminent belang bij het realiseren van de missie van ABP. Werkgevers en werknemers gaan er terecht van uit dat ABP in staat is alle uitvoeringsprocessen met een maximale performance te realiseren. Een recent klanttevredenheidsonderzoek onder deelnemers laat zien dat ABP in

de uitvoering van de pensioenprocessen in het afgelopen jaar belangrijke vorderingen heeft gemaakt. Een gemiddelde klanttevredenheid van 7,5 was hiervan het resultaat (ten opzichte van 7,4 in 2000). Dit relatief hoge waarderingscijfer geeft geen reden tot zelfgenoegzaamheid. ABP participeert in de onderzoeken van CEM (Cost Effectiveness Measurement), een wereldwijde benchmark (vergelijkend onderzoek) voor pensioenfondsen. De uitkomsten van het benchmarkonderzoek tonen aan dat de service aan deelnemers en gepensioneerden op een aantal onderdelen verder kan worden verbeterd, zowel in kwaliteit als op het gebied van tijdigheid. Een serviceconcept voor deelnemers is momenteel in uitvoering. Prioriteiten hierin vormen de inrichting van de communicatie - zowel traditioneel als in E-services - op life events. Te beginnen bij indiensttreding bij de overheid, gevolgd door een snellere en kwalitatief betere afhandeling van telefonische vragen en verzoeken, een snellere verzending van aangevraagde brochures en het jaarlijks pensioenoverzicht. Voor deelnemers die een machtiging hebben ingediend op grond van de Wet Bpf zal Stichting Loyalis het pensioenoverzicht aanvullen met de bij Loyalis Verzekeringen opgebouwde aanspraken. Hiermee is een geïntegreerd overzicht van opgebouwde aanspraken gewaarborgd.

In het kader van de service kan een deelnemer op verschillende wijzen contact hebben met ABP. Vroeger was de telefoon een van de belangrijkste instrumenten. Jaarlijks beantwoordt ABP ruim 400.000 telefoonvragen. Dit aantal daalt de laatste tijd licht. Daartegenover staat dat men steeds vaker gebruik maakt van nieuwe communicatiemiddelen. Het aantal e-mails is meer dan verdubbeld en het aantal bezoeken op de Internetsite van ABP is in 2001 ten opzichte van 2000 gegroeid met circa 150% tot ruim 575.000. Daarbij valt op dat men steeds vaker is geïnteresseerd in het maken van alternatieve berekeningen.

Contacten met deelnemers

Een van de criteria voor de kwaliteit van de service aan klanten vormt het werk van de Commissie van Beroep ABP. In 2001 werden 193 beroepschriften bij de Commissie van Beroep ABP ingediend.

Met betrekking tot 134 beroepschriften nam de Commissie een beslissing, waarbij de Commissie in 95 gevallen het aangevochten besluit van de Directieraad bevestigde, in 35 gevallen het besluit van de Directieraad - al dan niet gedeeltelijk - vernietigde en in twee gevallen het beroep niet-ontvankelijk verklaarde. In eveneens twee gevallen verklaarde de Commissie zich onbevoegd.

In 31 gevallen volgde een beslissing nadat de belanghebbenden hun beroep schrift in een hoorzitting hadden toegelicht. 42 belanghebbenden trokken hun beroep in.

Op instigatie van de Commissie van Beroep ABP heeft het Bestuur het beleid met betrekking tot het recht op partnerpensioen geformuleerd. Aan de voorwaarde van wederzijdse zorgplicht voor het recht op partnerpensioen wordt niet langer alleen voldaan als sprake is van een notarieel vastgelegd samenlevingscontract (zoals het Pensioenreglement dat voorschrijft). Aan de wederzijdse zorgplicht wordt nu ook voldaan als dit objectief kan worden vastgesteld aan de hand van andere schriftelijke bewijsstukken. Omdat de overheidspensioenregeling pas vanaf 1 juli 1994 een partnerpensioenregeling kent, geldt de beleidswijziging alleen als de overleden partner na 30 juni 1994 deelnemer was in de ABP-pensioenregeling.

In het verslagjaar werd ook een kwalitatief onderzoek onder werkgevers uitgevoerd. De conclusies die uit dit onderzoek zijn te trekken, leiden tot een groot aantal uitdagingen voor ABP, die in een serviceconcept voor werkgevers zullen worden opgenomen.

Tot september 2001 heeft ABP voor het grootste deel van alle ABP-gepensioneerden de AOW en ANW-uitkeringen samen met het ABP pensioen uitbetaald. Door intrekking van het vergunningstelsel kon deze service aan gepensioneerden niet worden gecontinueerd en moesten deze betalingen vanaf 1 september 2001 gescheiden plaatsvinden. Het gevolg is dat gepensioneerden niet alleen geconfronteerd worden met twee loketten, maar dat bepaalde categorieën bovendien vanaf 2001 te maken zullen krijgen met fiscale naheffingen.

Lage uitvoeringskosten

De derde doelstelling die van belang is voor het realiseren van de missie van ABP vormen de uitvoeringskosten. Ook op dit punt laat ABP zich mede leiden door de CEM benchmark, waarin de kosten van de uitvoering van de pensioenregeling, zowel voor pensioenen als voor vermogensbeheer tussen pensioenfondsen worden vergeleken. Na de realisering van een initiële kostenbesparing van 25 procent vanaf 1998, is voor het jaar 2002 en volgende met het Bestuur een prestatiecontract afgesloten. Dit contract moet waarborgen dat ABP in het jaar 2005 qua kosten volledig voldoet aan het hoogste kwartiel van de CEM benchmark.

Voor de automatiseringsafdeling van ABP is de Gartner benchmark de graadmeter voor de automatiseringskosten. Uit 2001 waren de kosten van de producten van Concern Information Systems (CIS) voor het merendeel op het niveau van deze benchmark, dat wil zeggen marktconform.

Een robuuste structuur van de interne processen, een goede inzet en verdere professionalisering van de ICT-functie en creativiteit en inzet van personeel vormen de kritische succesfactoren in de verdere realisering van de doelstelling lage uitvoeringskosten. Een van de accenten wordt hiervoor gelegd op het verbeteren van de interne beheersing binnen het bedrijf en het onderkennen en aanpakken van de risico's die het realiseren van de businessdoelstellingen in de weg staan. Bij de interne beheersing worden alle medewerkers van ABP intensief betrokken. Daarnaast vormen de audit committees die in alle bedrijven van ABP functioneren een belangrijk instrument in het beheersen van de risico's.

Hoog beleggingsrendement

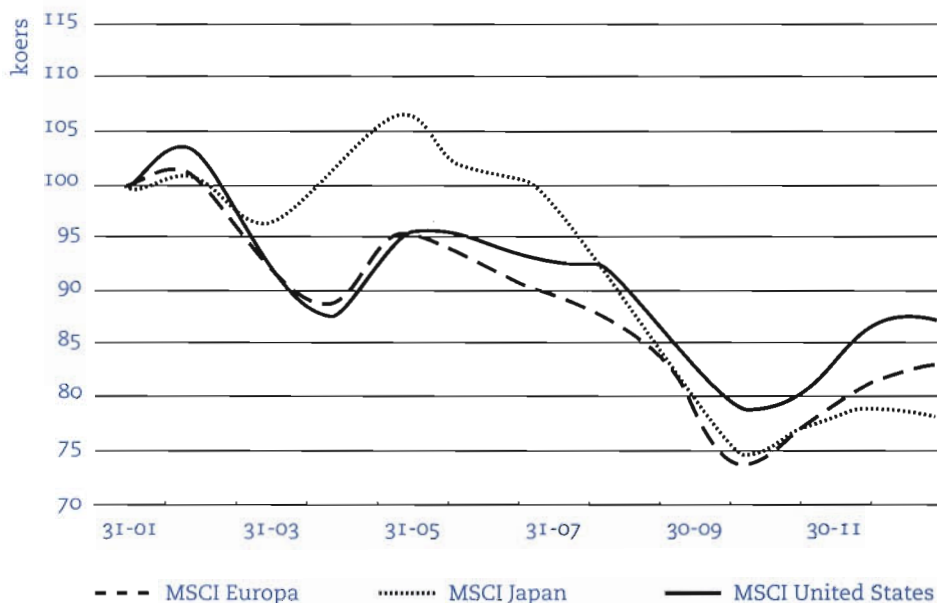
In de paragraaf Strategie met betrekking tot de pensioenregeling en het vermogensbeheer in het hoofdstuk Ons beleid wordt de beleggingsstrategie van ABP uiteengezet. In deze paragraaf ligt de nadruk op de ontwikkelingen in de financiële markten en de behaalde resultaten over 2001.

Ontwikkelingen in de financiële markten

Algemeen

De financiële markten waren gedurende 2001 wisselend in de greep van hoop, teleurstelling en verbijstering. De belangrijkste aandelenmarkten, die begin 2000 nog recordhoogtes bereikten, stonden in het afgelopen jaar soms op meer dan 30% verlies ten opzichte van deze niveaus. Over het gehele jaar 2001 beschouwd hebben de aandelen een daling van 18% laten zien, gemeten naar de MSCI Wereld index.

Ontwikkeling Aandelenindex 2001

De Amerikaanse aandelenmarkt had een betere performance (-13%) dan de Europese (-18%).

Met een (vooral in de VS) aanzienlijke verruiming van het monetair beleid werd getracht de negatieve gevolgen van de koersval en de zeer scherpe vertraging in de ontwikkeling van de bedrijfsinvesteringen te beperken. Na de terreuraanslagen van 11 september werden de monetaire teugels wereldwijd verder gevierd. De Amerikaanse centrale bank verlaagde in de loop van 2001 de rente totaal met 4,75% tot het laagste niveau in 40 jaar van 1,75%. De Europese Centrale Bank verlaagde de rente met 150 basispunten van 4,75% naar 3,25%. Hoewel zowel in de VS als in Europa duidelijke signalen ontbraken dat de economie snel weer aan kracht zou winnen, volgde in het vierde kwartaal een verrassend sterk herstel op de aandelenmarkten. Deze omslag was ook merkbaar op de vastrentende markten waar vooruitlopend op het economisch herstel de lange rentes stegen. Uiteindelijk lagen de lange rentes in de VS en Europa aan het eind van het jaar vrijwel op hetzelfde niveau als aan het begin van 2001, na een zeer volatiel verloop gedurende het jaar. Met het toenemend optimisme voorzagen financiële markten tevens een relatief snelle ommekeer van het monetaire beleid in 2002. Tegen het einde van december temperde dit optimisme enigszins en werden de voorspelde renteverhogingen meer richting de tweede helft van 2002 verschoven.

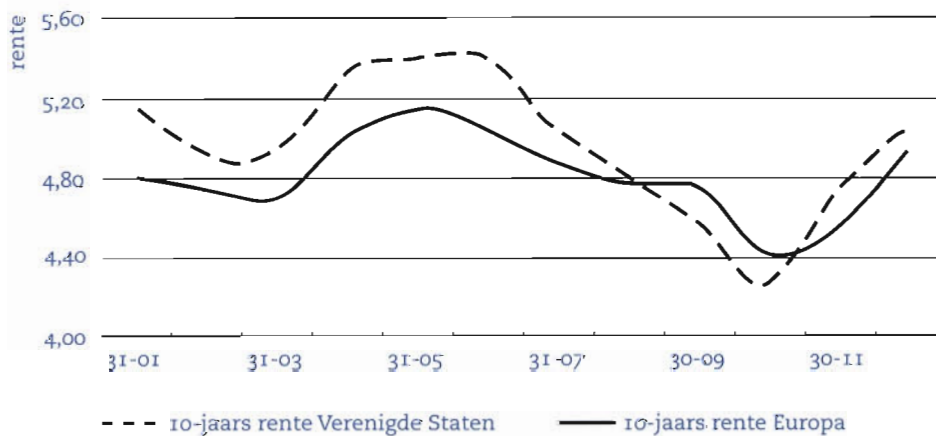
Terugblik 2001

De eerste maanden van 2001 stonden, net als een groot deel van het jaar daarvoor, in het teken van wereldwijd dalende aandelenkoersen. De winstwaarschuwingen van bedrijven, de snel verslechterende vooruitzichten voor de Amerikaanse economie, de aanhoudende problemen in Japan en teleurstellende ontwikkelingen in Europa vormden voor beleggers aanleiding om aandelen te verruilen voor veiligere beleggingen.

Aanvankelijk leefde onder beleidsmakers nog de gedachte dat Europa zich aan de malaise in de VS kon onttrekken. Het oude werelddeel werd in staat geacht de locomotiefrol van de VS over te nemen, een beeld dat echter al snel moest worden bijgesteld. De belangrijkste centrale banken, met uitzondering van de door een relatief hoge inflatie geplaagde Europese Centrale Bank (ECB), reageerden met renteverlagingen op de snel verslechterende vooruitzichten en de onrust op de financiële markten.

Vanaf eind maart, nadat de FED, het Amerikaanse stelsel van centrale banken, zijn belangrijkste rentetarief in drie stappen met in totaal 150 basispunten had verlaagd, kreeg het optimisme over een relatief snel herstel van de wereldeconomie de overhand. Dit optimisme steunde op de verwachting dat het monetair beleid de Amerikaanse economie, en daarmee ook de wereldeconomie, weer vlot zouden trekken. Nieuwe economische cijfers suggereerden dat de Amerikaanse economie weliswaar sterk was afgekoeld, maar dat een daadwerkelijke recessie vermeden zou worden. Hierop stegen de aandelenkoersen flink en steeg zowel in de VS als Europa de lange rente, die aan het begin van het jaar nog rond 4,9 % had gelegen, weer tot boven de 5%. De 'spread' op bedrijfsleningen, die in de loop van 2000 sterk was toegenomen, nam gedurende de eerste helft van 2001 (met name in de VS) weer af.

Ontwikkeling 10-jaars rente 2001

Het herstel op de aandelenmarkten duurde echter niet langer dan zo'n twee maanden. Rond eind mei kreeg de grote stroom winstwaarschuwingen de aandelenbelegger weer in de greep. Het Amerikaanse bedrijfsleven kampte mede als gevolg van een ongekennde investeringshousse in de jaren negentig met een aanzienlijke overcapaciteit, wat een sterk neerwaartse druk op de afzetprijzen zette. Ook werd duidelijk dat de economische situatie in de rest van de wereld veel minder robuust was dan gedacht. De economische groei in veel landen in Europa en Azië was in 2000 vooral te danken aan een dynamische

ontwikkeling van de wereldhandel. Toen deze mede door het barsten van de ICT-bubble en het einde aan de hoogconjunctuur in de VS sterk vertraagde, bleek de eigen groeidynamiek van deze landen beperkt. Door het ontbreken van een duidelijk perspectief op herstel, zakten de aandelenkoersen, die in juni al flink waren gedaald, in de loop van de zomer verder in. De Amerikaanse tienjaarsrente daalde van rond de 5,4% begin juni tot 4,8% begin september.

Op dinsdag 11 september werd de wereld geschokt door gruwelijke terreuraanslagen in de VS. De aanslagen onder andere op de WTC-torens in New York brachten de Amerikaanse financiële sector groot persoonlijk leed en aanzienlijke materiële schade toe. De geopolitieke stabiliteit, die met het einde van de Koude Oorlog gewaarborgd leek, scheen in één klap aan gruzelementen te zijn geslagen. Voor het functioneren van het financieel systeem werd gevreesd. In Europa kelderden de beurzen meteen en aan het einde van de week sloten de indices gemiddeld 8% lager. Dit bracht het verlies ten opzichte van het begin van het jaar op gemiddeld 30%. In de VS bleef de aandelenmarkt vier dagen gesloten. Mede doordat de belangrijkste centrale banken in een gecoördineerde actie de rente verlaagden, bleef een grote financiële crisis uit. Door de omvangrijke liquiditeitsimpuls van de centrale banken konden de meeste financiële markten gewoon blijven opereren. Aan het eind van september kropen de aandelenkoersen zelfs weer wat omhoog en in de twee maanden daarna volgde in de VS en Europa een sterk herstel met koersstijgingen van ruim 20% voor S&P500, een kleine 30% voor de MSCI Europe en ruim 40% voor de Nasdaq. Daarmee werd een deel van het aanzienlijke verlies dat eerder in 2001 was geleden, goedge maakt.

Vooruitblik 2002

Voor de komende jaren is het de vraag of er een terugkeer zal plaatsvinden naar de relatief gunstige verhoudingen uit de jaren negentig, of dat de jaren 2000-2001 een overgang markeren naar economisch moeilijkere tijden. Financiële markten gaven in de laatste maanden van 2001 duidelijk blijk van een herwonnen vertrouwen in de toekomst. Hiermee is nog geen garantie afgegeven dat een dergelijk gunstig scenario ook werkelijkheid zal worden. Zo is er het risico van nieuwe terreuraanslagen met mogelijk aanzienlijke negatieve vertrouwenseffecten. Daarnaast kan worden betwijfeld of de Amerikaanse economie na jaren van wel zeer uitbundige groei en schuldopbouw weer snel terug op een pad van robuuste groei kan worden gebracht. In Europa zal de groei in 2002 waarschijnlijk maar heel geleidelijk weer aantrekken. En ook van Japan, dat nog een moeilijke weg van hervormingen heeft te gaan, mag voor 2002 niet al te veel worden verwacht. Financiële markten kunnen, gezien de onzekerheid over het moment, de kracht en de lengte van het economisch herstel, gedurende 2002 een grote volatiliteit laten zien.

De rendementen op zowel aandelen als vastrentende waarden lagen in de afgelopen twee decennia aanzienlijk boven hun historische lange-termijngemiddelden. Dit was ten dele het gevolg van de overgang naar meer stabiele economische en geopolitieke verhoudingen, dat gepaard ging met dalende renteniveaus en lagere risicopremies. Een continuering van deze ontwikkeling ligt niet voor de hand. Mede gezien de nog steeds hoge waarderingen op de aandelenmarkten, zal het beleggingsrendement op lange termijn vooral moeten komen uit groei van de bedrijfswinsten. Daarbij mag voor de grotere fondsen op de liquide aandelenmarkten niet worden gerekend op een winstgroei op de lange termijn die ver uitgaat boven de groei van het nominaal nationaal inkomen.

Evaluatie beleggingsplan 2001

In lijn met de beleggingsstrategie voorzag het Beleggingsplan 2001 in een verdere uitbreiding van het relatieve belang in aandelen en alternatieve beleggingen. Het feitelijke gerealiseerde percentage zakelijke waarden werd voornamelijk bepaald door de korte-termijnontwikkeling van de financiële markten, die gekenmerkt werden door hoge volatiliteit. De economische ontwikkelingen zijn minder rooskleurig geweest dan vooraf werd geanticipeerd. Voor een groot deel is dit toe te schrijven aan de tragische gebeurtenissen op 11 september in de Verenigde Staten.

Sterk dalende aandelenkoersen in maart 2001 vormden voor ABP aanleiding enige versnelling aan te brengen in de uitbreidingsstrategie. De aanzienlijk verminderde dekkingsgraad in september 2001 bood evenwel geen ruimte meer voor extra aandelenaankopen nadat de aandelenkoersen opnieuw - achteraf bekeken tijdelijk - onderuit gingen.

Portefeuille

In onderstaande tabel wordt de samenstelling van de normportefeuille alsmede de actuele portefeuille per ultimo december 2001 weergegeven.

Asset	Norm portefeuille	Lange termijn Strategische Portefeuille	Actuele Portefeuille (31/12/2001)
Aandelen	37,2%	40,0%	36,4%
Ontwikkelde markten	100,0%	97,0%	95,7%
Opkomende markten	0,0%	3,0%	4,3%
Vastrentende Waarden	52,5%	40,0%	51,0%
Europa Staats	100,0%	25,0%	45,4%
Europa (Niet-staats)	0,0%	45,0%	31,9%
VS (Staats en Niet-staats)	0,0%	30,0%	22,7%
Alternatieve Beleggingen	10,3%	20,0%	12,6%
Onroerend Goed	100,0%	45,0%	80,5%
Private Equity	0,0%	25,0%	18,5%
Hedge Funds	0,0%	15,0%	0,0%
Commodities	0,0%	10,0%	1,0%
Index Leningen	0,0%	5,0%	0,0%

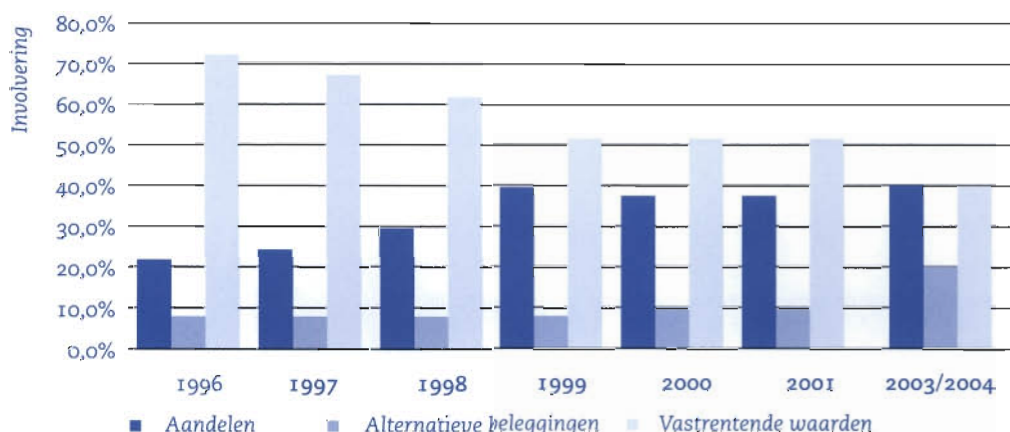
Uit deze tabel blijkt dat de actuele portefeuille nagenoeg gelijk is aan de aan het begin van het jaar vastgestelde normportefeuille. Om de strategische portefeuille te bereiken zal het relatieve gewicht van vastrentende waarden nog flink moeten worden teruggebracht, ten gunste van aandelen en alternatieve beleggingen.

Uitbreidingsstrategie

De allocatie per ultimo 2001 wijkt nauwelijks af van die van het boekjaar 2000. Indien de beleggingsmarkten zich volgend jaar gunstiger ontwikkelen, zullen wel de beoogde stappen op het groeipad worden gezet.

Onderstaande grafiek brengt de realisatie van de uitbreidingsstrategie in beeld.

Realisatie uitbreidingsstrategie

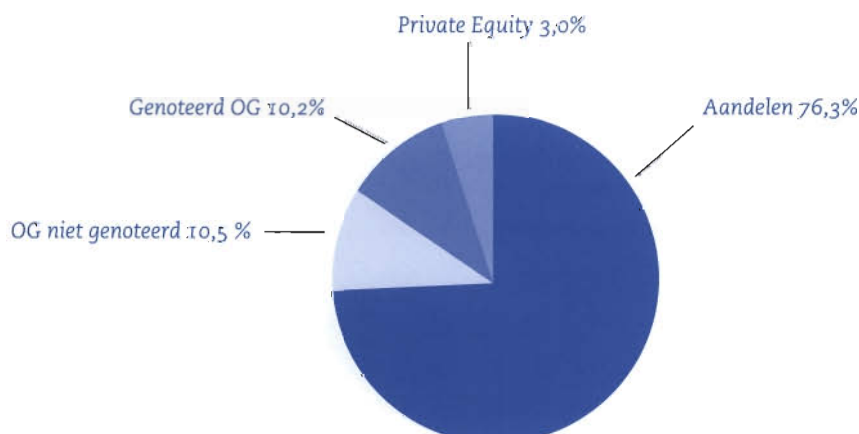
Uit bovenstaande grafiek blijkt dat tot en met het jaar 1999 het percentage aandelen en alternatieve beleggingen aanzienlijk is toegenomen. Als gevolg van marktomstandigheden is dit percentage gedurende de jaren 2000 en 2001 niet verder toegenomen. Echter het streven is in 2003/2004 de verdeling 40% aandelen, 40% vastrentende waarden en 20% alternatieve beleggingen te bereiken. Hoe het groeipad zich verder exact ontwikkelt is mede afhankelijk van de ontwikkelingen op de financiële markten. Om die reden is voor 2002 geen prognose opgenomen, doch slechts de beoogde verdeling in 2003/2004.

Beleggingscategorieën

Zakelijke waarden

Onderstaande tabel presenteert de samenstelling van onze portefeuille zakelijke waarden ultimo 2001:

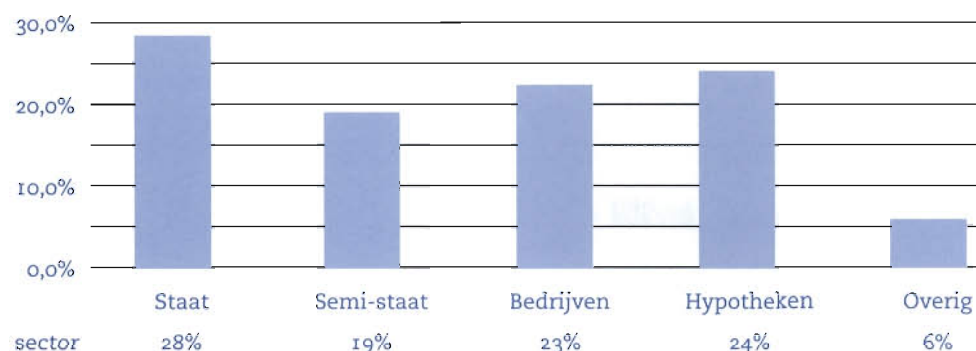
Samenstelling zakelijke waarden portefeuille ultimo 2001

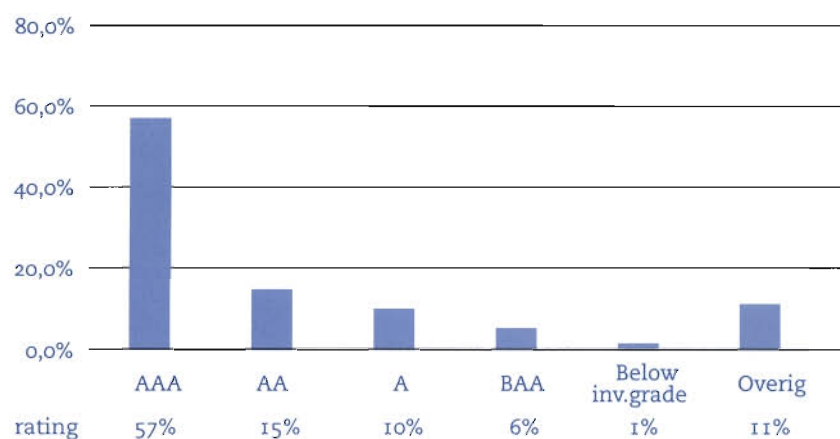
Vastrentende waarden

Hoewel het percentage vastrentende waarden afneemt, vormt deze categorie een aanzienlijk deel van de totale portefeuille. In onderstaande figuren worden de verdeling naar sector en naar rating-klasse per ultimo 2001 weergegeven.

Uit onderstaand diagram blijkt dat het merendeel van de vastrentende beleggingen staatgerelateerde leningen betreft, ook al is de afgelopen jaren het belang van staatsleningen en onderhandse leningen fors afgebouwd ten gunste van obligaties van financiële instellingen en bedrijfsobligaties.

Sectorsegmentatie vastrentende waarden ultimo 2001

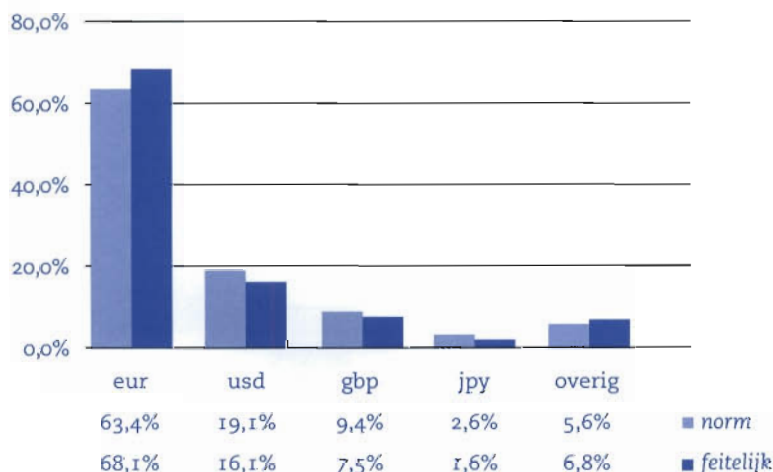
Het volgende diagram laat zien dat de kredietwaardigheid van de vastrentende beleggingen hoog is; 57% heeft een rating van AAA volgens Moody's en slechts 1% is below investment grade. De categorie 'Overig' bestaat uit leningen aan welke geen rating is toegekend, zoals onderhandse leningen.

Ratingsegmentatie vastrentende waarden ultimo 2001

Valuta exposure

ABP maakt ook gebruik van derivatenconstructies om de invloed van wisselkoers schommelingen op het rendement te reduceren. Het resultaat is meer exposure naar de thuisvaluta, de Euro, en minder naar buitenlandse valuta, met name naar US dollar en Britse ponden.

Valuta-exposures ultimo 2001

Rendement ABP in historisch perspectief

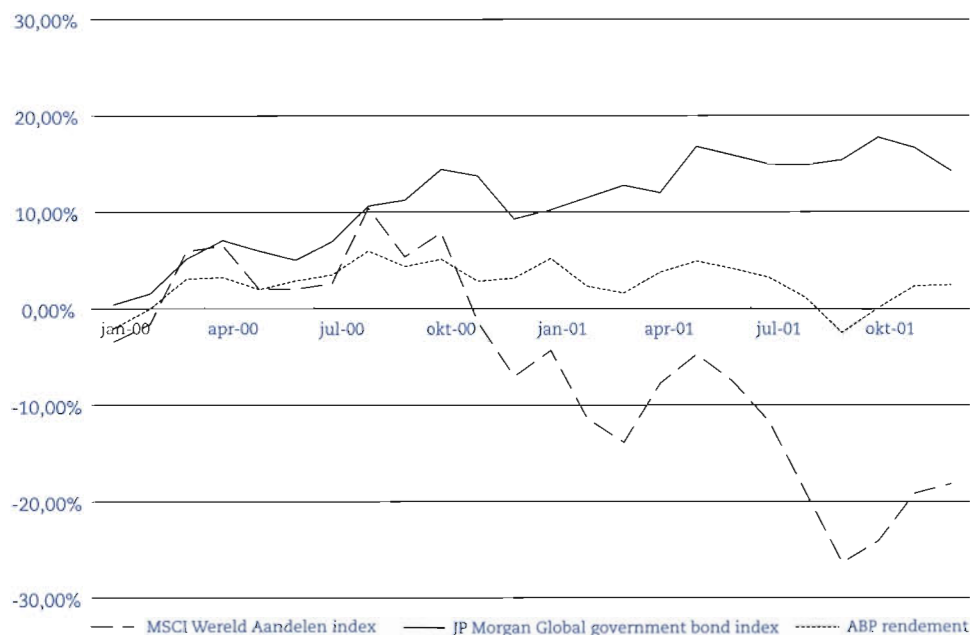
Het ABP beleggingsresultaat voor de jaren 1998 tot en met 2001 is in onderstaande tabel weergegeven:

	2001	2000	1999	1998
Assetcategorie				
Aandelen	-11,8%	-3,9%	40,0%	19,5%
Vastrentende waarden	7,7%	8,9%	-0,5%	10,5%
Onroerend goed	10,3%	22,9%	12,6%	3,3%
Totaal	-0,7%	3,2%	10,0%	12,9%

Vanaf de privatisering in 1996 is ABP drukdoende zijn assetstructuur met name vanuit risico-optiek meer in lijn te brengen met zijn toekomstige verplichtingen. Een resultante van dit proces is het vergroten van het relatieve belang zakelijke waarden (ten koste van het vastrentende) in de totale beleggingsportefeuille. Het totale beleggingsresultaat is in grote mate afhankelijk van de aanwezige en gekozen beleggingsmix. In de jaren 1998 tot en met 2001 heeft de relatief geringe involvement in zakelijke waarden een nivellerend effect gehad op het totale beleggingsresultaat. In de jaren 1998 en 1999 is daardoor het totale beleggingsresultaat minder hoog dan op basis van de stijging van met name de aandelenmarkten verwacht zou worden. Voor de jaren 2000 en 2001 geldt het omgekeerde: de forse daling op de aandelenmarkten heeft niet die impact gehad op het totale beleggingsresultaat.

Kijkend naar een beleggingshorizon van 2000/2001, is uit onderstaande tabel op te maken dat de gevoeligheid van één bepaalde assetcategorie steeds geringere impact heeft op het totaal rendement van het ABP.

Ontwikkeling Aandelenindex 2001

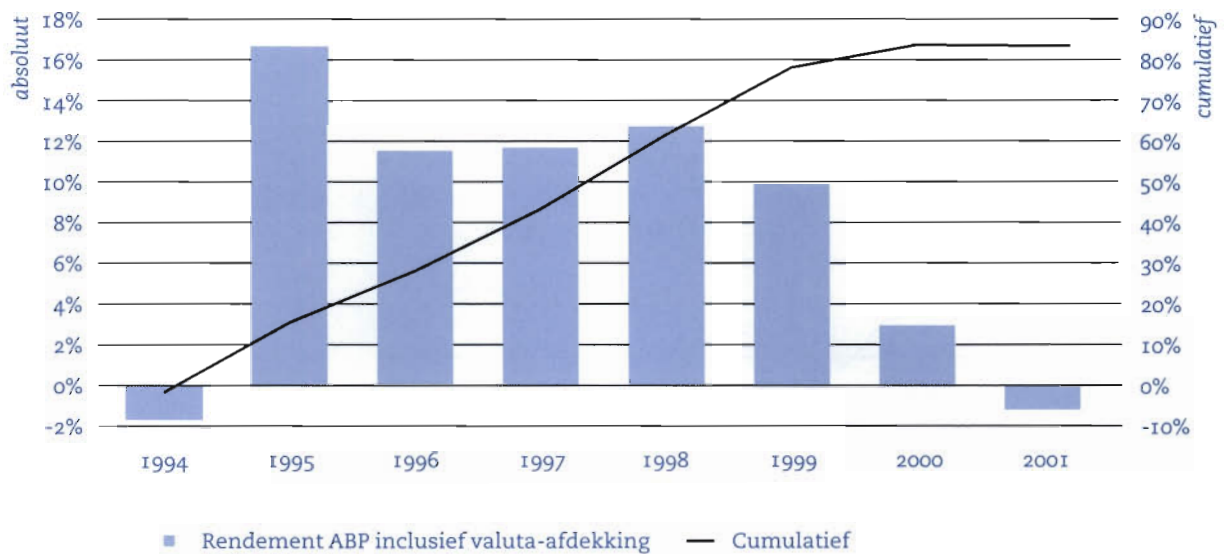
Resultaten ten opzichte van WM universum

Voor de beoordeling van de rendementen van ABP in vergelijking met andere pensioenfondsen kunnen de gerealiseerde rendementen per beleggingscategorie worden afgezet tegen de behaalde rendementen van het zogenaamde WM-universum. Het WM-Universum bestaat uit het gemiddelde rendement van vrijwel alle Nederlandse pensioenfondsen. De portefeuilles van ABP en PGGM zijn daarin niet opgenomen vanwege hun omvang.

Ten opzichte van het WM-universum geldt dat ABP voor twee van de drie assetklassen alsmede op totaal-niveau kijkend naar geheel 2001 een beter rendement laat zien. De rendementen op aandelen en vast-rentende waarden liggen met bijna drie procentpunt respectievelijk ruim één procentpunt aanzienlijk boven het WM-universum. Het rendement op onroerend goed laat een underperformance zien van bijna anderhalf procentpunt. In de vergelijking over de afgelopen acht jaar (de periode waarover ABP rendementen conform de WM-methode meet) scoort ABP rekenkundig gemeten voor aandelen 2,4 procentpunt boven het Universum, voor onroerend goed 0,3 procentpunt en voor vastrentende waarden 0,2 procentpunt.

In de volgende diagrammen wordt de vergelijking per assetklasse in het jaar 2001 en over de afgelopen 8 jaar getoond.

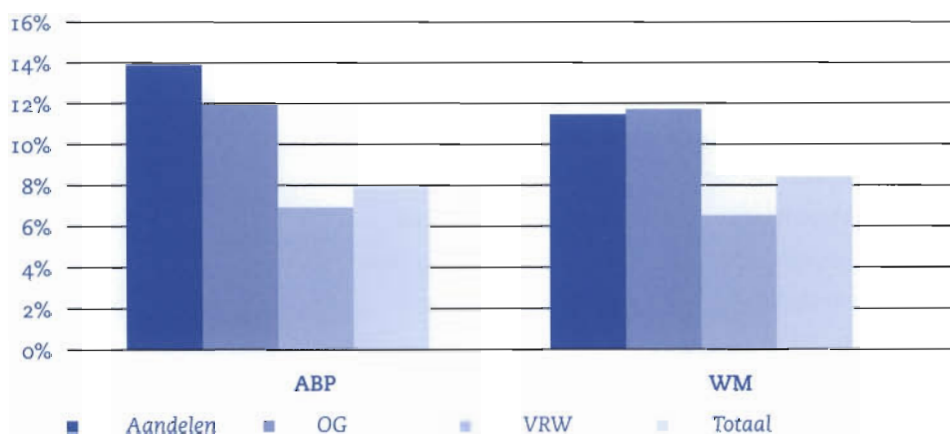
Rendement ABP 1994 - 2001

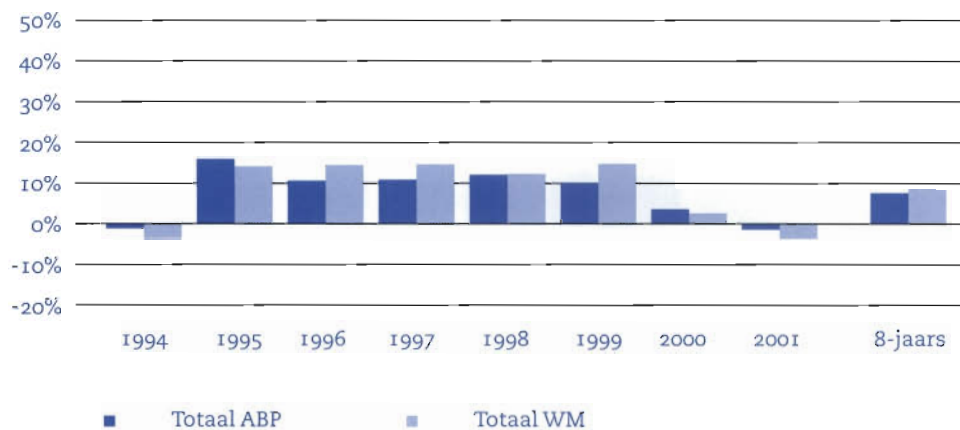
De prestaties van beleggingen dient over een langere periode te worden gemeten om conclusies hieraan te kunnen verbinden. Over de periode 1994-2001 is ABP iets onder het WM-rendement gebleven, omdat het percentage aandelen in de ABP-portefeuille lager is dan in de WM-portefeuille en juist aandelen nagenoeg het hoogste 8-jaars rendement opleverden.

Op assetniveau scoort ABP voor alle assets boven het WM-rendement (zie de volgende grafieken).

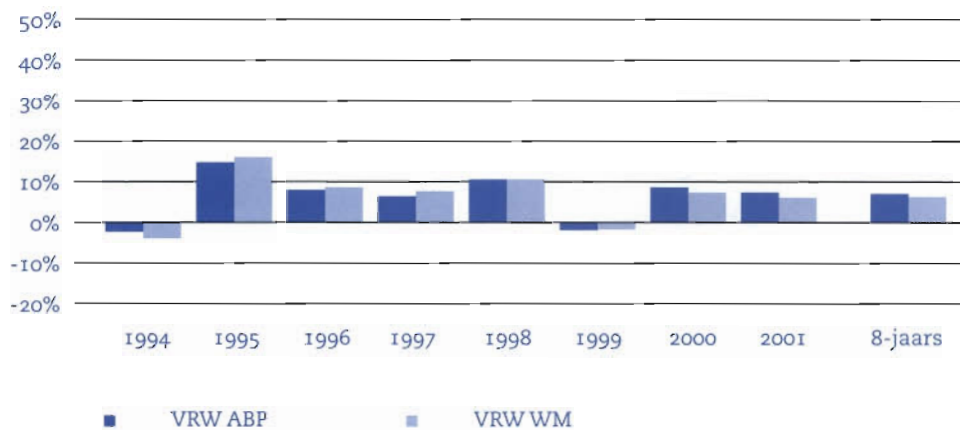
8-jaars gemiddelde rendementen ABP versus WM-Universum

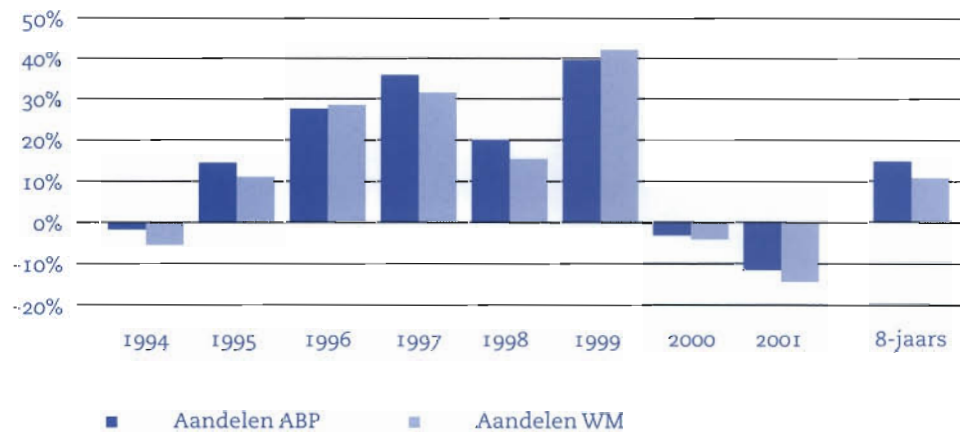
Rendement ABP incl valutahedge tov WM-Universum

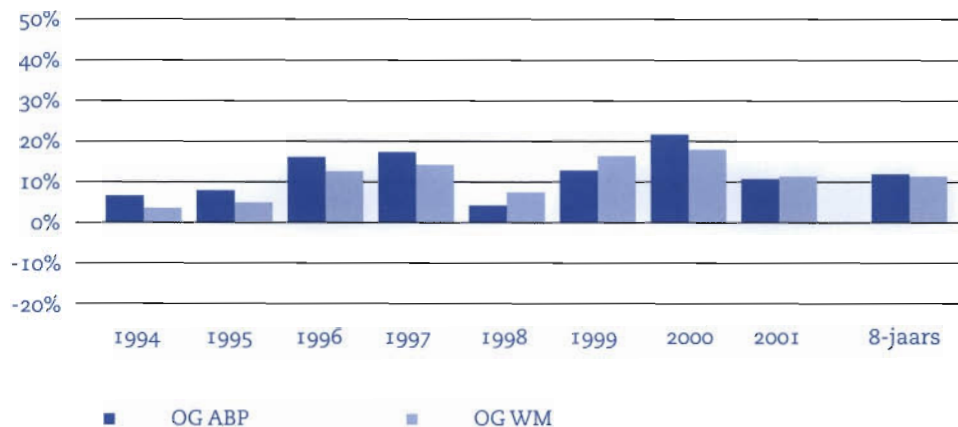
Rendement Vastrentend tov WM-Universum Vastrentend

Rendement Aandelen tov WM-Universum Aandelen

Rendement OG tov WM-Universum Onroerend Goed

Normportefeuille en z-score

Vanaf april 1998 geldt de vrijstellingsregeling Wet Bedrijfspensioenfondsen. Kort gezegd verschaft deze regeling de mogelijkheid van vrijstelling van deelname in een bedrijfspensioenfonds bij ontoereikende beleggingsperformance van dit pensioenfonds. De maatstaf die gebruikt wordt voor de performance toets is de zogenaamde Z-score.

De Z-score bevat een aantal ingrediënten, te weten de eigen normportefeuille, een correctie voor het risico van de normportefeuille en een correctie voor de uitvoeringskosten. Zo ontstaat een waarde die laat zien hoe goed het pensioenfonds in staat is om aan het zichzelf opgelegde beleid te voldoen; het gaat hier dus om de kwaliteit van de uitvoering van de door het bestuur van het fonds gekozen strategie. De minimale Z-score die behaald moet worden om aan de performancetoets te voldoen is $-1,28$ en wordt over een periode van 5 jaar berekend.

Onderstaande tabel geeft de normportefeuille weer zoals die voor 2001 is vastgesteld.

Assets	Benchmark	Norm-percentage ¹
Aandelen		37,2%
Europa	MSCI Europe ²	51,2%
Rest van de wereld	MSCI Rest of the World ²	48,8%
		100,0%
VRW		52,5%
Europa	JP Mogan EMU GBI	76,8%
Noord Amerika	JP Morgan US GBI	23,2%
		100,0%
Onroerend Goed		10,3%
Transite	JP Morgan EMU GBI + 100 bp	41,5%
Europa	SSB Property Index Europe	15,0%
Noord Amerika	Morgan Stanley REIT Index	35,8%
Azië	SSB Property Index Azië	7,7%
		100,0%

1 dec. 2001 wegen 2 net dividends

Het rendement van de normportefeuille over 2001 bedraagt -1,46%. Het feitelijk gerealiseerde rendement bedraagt -0,69%. De excess return bedraagt derhalve 0,77% en is tot stand gekomen bij een risiconiveau dat nauwelijks afwijkt van dat van de normportefeuille.

De Z-score over 2001 bedraagt plus 0,52 (2000: 0,43) en vanaf 1 mei 1998: plus 0,73.

Corporate Governance en zorgvuldig beleggingsbeleid

Zorgvuldig beleggingsbeleid moet leiden tot een optimale verhouding tussen risico en rendement. De wijze waarop ABP dit invult is samengevat in de Code voor zorgvuldig beleggingsbeleid 2000.

Deze code beschrijft de checks & balances die onderdeel vormen van het beleggingsproces. De code laat zien wat ABP verstaat onder haar maatschappelijke verantwoordelijkheid en bevat de hoofdlijnen van ABP's visie op corporate governance.

De onderneming, die beantwoordt aan hedendaagse normen van corporate governance, vergroot de aantrekkingskracht van haar aandeel. Onvoldoende toezicht, gebrekkige verantwoording, ondoorzichtige ondernemingsstructuren en een ondernemingsleiding die niet blootstaat aan de tucht van de markt zijn factoren die bij een belegger onzekerheid teweegbrengen. Zij doen afbreuk aan het vertrouwen dat dient als basis om eigen vermogen aan de onderneming ter beschikking te stellen. Als dit vertrouwen ontbreekt, wordt een beursgenoteerde vennootschap kwetsbaar. In 2001 werd dit geïllustreerd door Rodamco North America (RNA).

ABP heeft haar corporate governance-beleid in 2001 verder geconcretiseerd door een herziene Code Corporate Governance vast te stellen. Daarin is aansluiting gezocht bij beginselen voor een goede corporate governance zoals die door het International Corporate Governance Network (ICGN) en de (OECD) zijn vastgesteld. Op basis van die beginselen zal ABP in toenemende mate wereldwijd gebruik maken van het stemrecht dat aan zijn aandelenbezit is verbonden.

In Nederland werkt ABP samen met andere Nederlandse pensioenfondsen in de Stichting Corporate Governance Onderzoek voor Pensioenfondsen (SCGOP). In SCGOP-verband wordt de deelname aan algemene vergaderingen van aandeelhouders gecoördineerd en gaat aandacht uit naar onderwerpen als optieregelingen, stemmen op afstand en de toepassing van het structuurregime. In dat kader heeft SCGOP in 2001 invloed kunnen uitoefenen op de wetgeving die in voorbereiding is met betrekking tot de benoeming en de bevoegdheden van bestuur en raden van commissarissen bij grote ondernemingen. Zij heeft daartoe onder meer overleg gevoerd met de ministers van Financiën en Economische zaken. ABP hoopt dat het Nederlandse vennootschapsrecht daardoor aansluiting kan verkrijgen bij de internationale praktijk.

Corporate governance is een factor van belang in het streven naar stabiele verhoudingen en duurzame economische groei. Andere factoren zijn de zorg voor het milieu, sociale stabiliteit en het waarborgen van mensenrechten en fundamentele vrijheden. Ondernemingen die dit onderkennen, krijgen duurzaam de gelegenheid om hun doelstelling te realiseren. Het is aannemelijk dat die ondernemingen daarom ook financieel beter presteren, in het bijzonder in de aandelenportefeuille van een lange-termijnbelegger als ABP. Het pensioenfonds wil dit verder onderzoeken door criteria van sociale, ethische en milieutechnische aard te integreren in haar beleggingsproces. Daarom heeft ABP in 2001 twee experimentele beleggingsportefeuilles ingericht waarbij beleggingen worden geselecteerd op basis van bijzondere aandacht voor zogeheten duurzaamheidscriteria. De financiële resultaten van deze portefeuilles zullen naar verwachting in 2004 worden geëvalueerd.

Strategische partnerships en deelnemingen

Algemeen

ABP gaat strategische partnerships aan met collega-pensioenfondsen of met andere financiële instellingen, als dit bijdraagt aan de realisatie van zijn beleggingsstrategie.

NIB Capital

Met de deelneming in NIB Capital heeft ABP twee hoofddoelstellingen: het moet een goede belegging zijn en toegang geven tot interessante beleggingsmarkten. Als belegging heeft NIB Capital in 2001 te lijden gehad van de forse tegenwind op de financiële markten. Dat geldt voor alle drie onderdelen: Bank, Private Equity en Asset Management.

De invulling van de strategische samenwerking op het gebied van beleggen met NIB Capital verloopt via NIB Capital Private Equity en NIB Capital Asset Management.

De markt van private equity is in 2001 sterk gedrukt door de negatieve ontwikkelingen op de aandelenmarkten. Het jaar 2001 kan worden gekarakteriseerd als een overgangsjaar naar een periode waarin normale rendementen zullen worden gerealiseerd. NIB Capital Private Equity heeft in 2001 zijn organisatie verder versterkt om een toonaangevende speler te worden op dit specialistische terrein van vermogensbeheer. Daartoe is in het verslagjaar een begin gemaakt met het benaderen van een selecte groep van binnen- en buitenlandse institutionele beleggers om naast ABP en PGGM te participeren in de private equity portefeuilles. Bij NIB Capital Asset Management vond een aanscherping van de strategie plaats waarbij het accent gelegd wordt op de meer specialistische onderdelen van het vermogensbeheer.

State Street Global Alliance

Samen met State Street Bank is ABP in februari 2001 gestart met een joint venture State Street Global Alliance (SSGA). ABP neemt voor eenderde deel in deze joint venture. SSGA investeert in jonge, vernieuwende vermogensbeheerders met een focus op hoge toegevoegde waarde en innovatieve beleggingsstrategieën. SSGA neemt een meerderheidsbelang in deze beheerders en ondersteunt deze op het gebied van distributie (klantwerving) en bij de bedrijfsontwikkeling (bijvoorbeeld administratief en juridisch). Daarnaast wordt seed capital (startkapitaal) verstrekt, via beperkte financiële mandaten, om ervaring op te bouwen bij het ontwikkelen van nieuwe producten.

Vastgoeddeelnemingen

ABP kiest voor zijn vastgoedbeleggingen voor indirecte beleggingen. Dit beleid is in het midden van de jaren negentig ingezet en heeft geresulteerd in een breed gespreide internationale portefeuille van deelnemingen en liquide beleggingen in genoteerde vastgoedfondsen.

ABP heeft zijn directe Nederlandse onroerend goed midden jaren negentig ondergebracht in drie separate vastgoedmaatschappijen voor respectievelijk winkels (Winkel Beleggingen Nederland), kantoren (Kantoren Fonds Nederland) en woningen (Vesteda). Daarnaast houdt ABP grote belangen in de Rodamco-fondsen. Eind 2000 heeft een fusie plaatsgevonden tussen WBN en het beursgenoteerde VIB NV. Inmiddels is de nieuwe NV omgedoopt tot Corio NV. Het belang van ABP in Corio NV bedraagt thans 39%. ABP streeft naar een verkleining van dit belang tot circa 25% of eventueel minder, maar heeft uitgesproken dat dit moet plaatsvinden via een proces van overnames en/of fusies.

ABP had primo 2001 een 100% belang in Vesteda. Vesteda is een niet-genoteerd, gespecialiseerd vastgoedfonds dat zich toelegt op de exploitatie en ontwikkeling van huurwoningen in het duurdere segment in Nederland. In de loop van het jaar 2001 heeft ING-Vastgoed een belang van 25% in Vesteda genomen. Ook andere institutionele beleggers zijn uitgenodigd mede-aandeelhouder in Vesteda te worden. Tot nog toe hebben die tezamen in 2002 nog eens een belang van 13% genomen. ABP verwacht ook zijn deelneming in Vesteda op termijn te reduceren tot een minderheidsbelang van hoogstens 25%.

Voorts is ABP 100% aandeelhouder van het kantorenfonds KFN. Na een uitgebreide verkenning van de mogelijkheden tot strategische samenwerking met al of niet genoteerde (Europese) kantorenfondsen is besloten hiervan vooralsnog af te zien.

In Rodamco Europe (RCE) is het initieel grote belang van ABP afgenomen door de fusies van RCE met Piren en Amvest in 1999 respectievelijk 2000. Per saldo is de positie thans circa 13%, hetgeen ruwweg overeenstemt met ons beoogde lange-termijnbelang.

Primo 2001 had ABP een belang van ongeveer 31% in Rodamco North America (RNA). ABP had sterke twijfels over het beleid van de ondernemingsleiding en het gebrek aan groeimogelijkheden. In de zomer van 2001 heeft ABP daarom een groot deel van haar belang verkocht aan Westfield. Inmiddels hebben de aandeelhouders van RNA besloten de onderneming te verkopen aan een combinatie van kopers.

Deconfitures

Het afgelopen jaar zijn de financiële markten opgeschrikt door enkele grootschalige deconfitures in het Amerikaanse bedrijfsleven. Het betreft de (bijna) deconfitures van Enron, Global Crossings en K-mart. ABP volgt voor zowel aandelen als bedrijfsobligaties een consequent spreidingsbeleid. Dit beleid heeft enerzijds tot gevolg dat wij vrijwel zeker ook getroffen worden door dergelijke deconfitures. Anderzijds wordt door deze spreiding het effect in termen van totale waarde-ontwikkeling beperkt.

Rekening houdend met de kredietverliezen was het jaarresultaat van ABP op de totale vastrentende portefeuille 3 procentpunten beter dan het alternatief van uitsluitend in wereldwijd gespreide staatsobligaties beleggen.

Onze Amerikaanse aandelenportefeuille rendeerte ondanks de koersverliezen op de genoemde ondernemingen bijna 1 procentpunt beter dan de relevante marktindex. In deze marktindex waren de genoemde ondernemingen overigens ook prominent aanwezig.

Kritische succesfactoren voor ABP

Bepalend voor het succes van ABP zijn mensen, middelen en methoden. In het jaar 2001 is op de volgende gebieden een aantal belangrijke resultaten geboekt.

Risicomanagement

Integraal risicomanagement stelt ABP in staat de optimale balans te vinden tussen bedrijfsdoelen, risico's en de mate van risicobeheersing.

De terreuraanslagen van het afgelopen jaar in de VS en de gevolgen daarvan voor de internationale financiële markten hebben eens te meer het belang van adequaat integraal risicomanagement aangetoond. Het huidige kredietrisicobeleid heeft in combinatie met een permanente bewaking van onze posities onmiddellijk na de ramp zijn waarde bewezen. In hoofdlijnen voorziet dit kredietrisicobeleid in limieten voor de exposures op individuele tegenpartijen en debiteuren, die tevens moeten voldoen aan strenge kredietwaardigheidseisen. Voorts wordt met vrijwel alle partijen waarmee ABP off-balance transacties aangaat, onderpand uitgewisseld. Daardoor wordt het risico uit hoofde van derivatentransacties aanzienlijk gereduceerd.

In 2001 is voor de aansturing van het actief beleggingsbeleid voor het eerst gewerkt binnen het nieuwe raamwerk voor het risico-allocatieproces. Risico's worden zichtbaar gemaakt door toepassing van het integrale risicomanagementsysteem. Hierbij wordt een systematiek van risico-allocatie, of risico-budgettering, toegepast. Actief vermogensbeheer wordt gelimiteerd door een totaal risicobudget, opdat de actieve beleggingskeuzes van ABP in de pas blijven lopen met de lange-termijndoelstellingen. Het risicomanagementsysteem geeft uitgesplitst naar alle belangrijke risicocategorieën op basis van feitelijke dagposities inzicht in de financiële risico's. Ondanks de fors gestegen volatiliteit en correlaties binnen financiële markten heeft in het verslagjaar geen enkele overschrijding plaatsgevonden van het vastgestelde absolute risicobudget.

Naast een integrale aanpak voor de beheersing van markt- en kredietrisico's is de beheersing van operationele risico's één van de speerpunten van het risicomanagementbeleid van ABP. In het verslagjaar zijn de beleidskaders en richtlijnen voor operationeel risicobeheer vastgelegd in een nieuw handboek operationeel risicomanagement.

Eind 2001 behaalde ABP met zijn geïntegreerde risicomanagement de eerste prijs (IPE-award) voor pensioenfondsen die toonaangevend zijn binnen de Europese pensioenwereld.

Naast de verdere verbetering van risicomanagement rondom het vermogensbeheer is risicomanagement ook organisatiebreed geïntroduceerd. Centraal en decentraal zijn interne audit committee's in het leven geroepen, vinden systematisch reviewgesprekken plaats en worden intern business risk management sessies georganiseerd. Ook vindt een verdere verdieping van het asset liability management (ALM) plaats.

Informatie- en communicatietechnologie (ICT)

Het aanpassen van de grote hoeveelheid geautomatiseerde systemen van ABP aan de invoering van de euro was de grootste uitdaging op ICT-gebied in 2001. ABP is hierin geslaagd door de inzet van een groot aantal medewerkers van zowel de front- en backoffice als van Concern Information Systems (CIS), de eigen ICT-divisie van ABP.

Daarnaast is in het verslagjaar een groot aantal projecten en systemen gerealiseerd, waaronder een geïntegreerd uitbetalingssysteem voor uitkeringen en de inbedding van de doelgroep militairen van Defensie in de opbouw- en uitkeringssystemen van ABP.

E-Services vormt in toenemende mate een belangrijk speerpunt in de communicatie met werkgevers en werknemers binnen overheid en onderwijs. Mijlpaal op dit gebied in 2001 vormde met name het online aanbieden van het pensioenoverzicht aan deelnemers, inclusief de invoering van een stringente beveiliging voor de raadpleging. Daarnaast is de pensioenmeter voor het product ABP ExtraPensioen op het E-net ontwikkeld. Voorts werden een elektronisch Personal benefit statement en een keuzesimulator voor de invoering van CAO à la carte binnen de bedrijfstak gerealiseerd. Een aantal werkgevers maakt reeds gebruik van deze instrumenten.

De ontvlechting en inrichting van de ABP- en Loyalisites voor deelnemers komt voort uit de op 1 januari 2001 ingevoerde wet Bpf. Per 1 januari 2002 waren de sites van ABP en Loyalis Bpf-proof.

De oprichting van Stichting Loyalis en van Uitvoeringsinstelling Werknemersverzekeringen (UWV) is aanleiding geweest voor een heroverweging van de ICT-functie van ABP. Uitgangspunt bij deze heroverweging is dat ICT een kerntaak blijft van ABP en Loyalis. Dit impliceert dat ABP en Loyalis zelf de regie moeten blijven voeren over deze belangrijke functie. CIS blijft werken voor de doelgroep van overheid en onderwijs en het is een grote uitdaging voor de ICT-medewerkers om in 2005 de top van de benchmark te realiseren. Binnen de ICT-afdeling van ABP worden in het komende jaar nieuwe competenties ontwikkeld gericht op E-services en op de bouw van kleine, flexibele systemen.

In 2001 is de implementatie van systeem voor de integrale ondersteuning (aandelen, vastrentend, onroerend goed, alternatieve beleggingen en derivaten) van de beleggings- en de financiële administratie afgerond. Parallel daaraan is in de eerste helft van dit jaar een systeem voor risicometing en risico-analyse geïmplementeerd. Als sluitstuk voor de invulling van de gedefinieerde architectuur wordt gewerkt aan een systeem dat de front-officeprocessen zal ondersteunen. Dit systeem zal vanaf begin 2002 stapsgewijs in gebruik worden genomen.

Human Resource Management (HRM)**Personeelsbestand**

Uit medio 2001 waren 2981 vaste en tijdelijke medewerkers bij ABP (inclusief USZO Diensten BV) werkzaam.

Op 1 januari 2002 zijn – naast alle medewerkers die bij USZO BV, de alliantiepartner van ABP, in dienst waren – 101 medewerkers overgegaan van ABP naar UWV. Het betreft hier medewerkers die vanuit ABP uitsluitend werkzaamheden verrichtten voor USZO BV, hetzij vanuit de concernstaven, hetzij in de uitvoering van de bovenwettelijke regelingen en de premie- en gegevensincasso. Taken die ABP heeft uitbesteed aan UWV. Anderzijds heeft UWV een aantal taken op het gebied van ICT en de frontoffice (Advies- en Marktcommunicatie) uitbesteed aan ABP.

Vooruitlopend op de beoogde oprichting van de Stichting Loyalis en de aandelenoverdracht van de ABP-dochters naar Loyalis zijn op 1 januari 2002 alle 519 ABP-medewerkers, die voorheen werkzaam waren voor de dochters Verzekeringen, Reïntegratie, Maatwerkadministraties, BSA en USZO Diensten BV, overgegaan naar Loyalis NV.

Per 2 april 2002 gaan 124 medewerkers over naar Obvion, het samenwerkingsverband tussen ABP en RABO voor hypotheek. Op die datum zal het personeelsbestand van het pensioenfonds ABP 2237 medewerkers bedragen.

Met het oog op de ambitieuze strategie van ABP Vermogensbeheer is de afgelopen jaren veel energie gestoken in de verdere professionalisering en versterking van de organisatie met beleggers en andere professionals. Ondanks de krappe arbeidsmarkt heeft de groei van de bezetting vrijwel gelijke tred kunnen houden met de ontwikkeling naar een veelomvattende beleggingsstrategie en een complexer wordende beleggingsomgeving.

De beleggingsprofessionals zijn naar Amsterdam verhuisd en sterk uitgebreid van 50 ultimo 1999 tot 83 ultimo 2001. Ook de beleggingsorganisatie in New York voor Amerikaanse vastrentende en vastgoedbeleggingen is sterk gegroeid en inmiddels, met 53 professionals, vrijwel op sterkte.

Mobiliteit

De personeelsbewegingen die in het afgelopen jaar hebben plaatsgevonden en per 2 april 2002 zullen plaatsvinden, laten zien dat de mobiliteitsbereidheid van de ABP-medewerkers groot is. Los van deze bewegingen zijn in het verslagjaar 632 medewerkers intern van functie gewisseld, hetgeen ABP/USZO breed een mobiliteitspercentage van ruim tien procent impliceert. Mobiliteit vergroot de geboeidheid en verbondenheid van medewerkers in hoge mate. Het aanspreken van de talenten van medewerkers, het bevorderen van de creativiteit, mensen nieuwe onbekende wegen laten inslaan: dat is de belangrijkste uitdaging voor de leiders van ABP en Loyalis.

Medezeggenschap

De Gemeenschappelijke Ondernemingsraad (GOR) heeft het afgelopen jaar veel werk verzet. Er waren vele adviesaanvragen: de overkomst van de uitvoeringsorganisatie voor de militairen van Defensie, de overgang van medewerkers van USZO BV en ABP naar UWV, de oprichting van Loyalis en de overgang van medewerkers van ABP naar Loyalis NV en de oprichting van en overgang van de medewerkers naar Obvion, het samenwerkingsverband tussen ABP en RABO voor Hypotheken.

De GOR heeft laten zien goed overzicht en inzicht te hebben in de wijze waarop ABP zijn missie en doelstellingen wil blijven waarborgen, in het belang van werkgevers en werknemers binnen overheid en onderwijs.

De uitdaging voor 2002 is het inrichten van een medezeggenschapsstructuur voor ABP en Loyalis, die het belang van de indirecte medezeggenschap - naast de directe medezeggenschap, het werkoverleg - veilig stelt.

Woord van dank

Bestuur en Directieraad danken sociale partners in de Raad voor het Overheidspersoneelsbeleid, de opdrachtgevers van ABP, voor het gestelde vertrouwen in 2001.

Voorts een woord van dank aan de Raad van Advies voor de belangrijke adviezen die deze raad in het afgelopen jaar heeft uitgebracht in de vele strategische vraagstukken van ABP, het jaarverslag 2000 en het meerjarenplan voor 2002 tot en met 2004.

Dank zijn wij ook verschuldigd aan de Commissie van Beroep, de Beleggingscommissie en aan de Gemeenschappelijke Ondernemingsraad.

Tenslotte spreken Bestuur en Directieraad grote waardering uit voor de wijze waarop de medewerkers van ABP in het verslagjaar opnieuw blij hebben gegeven van hun grote inzet voor ons bedrijf. Lof voor de medewerkers die overgegaan zijn van ABP en USZO naar UWV. Zij kunnen zich daar verder ontplooiën in een grote organisatie met een grote interne arbeidsmarkt. Ook lof aan de medewerkers die overgegaan zijn van ABP naar Loyalis en die op 2 april 2002 zullen overgaan naar Obvion. Hen staan grote uitdagingen te wachten om van Loyalis en Obvion een succes te maken mede in het belang van onze opdrachtgevers binnen overheid en onderwijs.

Namens de Directieraad

drs. J.W.E. Neervens

Namens het Bestuur

mr. drs. L.C. Brinkman

‘Ongegronde vrees uit de lucht nemen’

‘Over het algemeen doet ABP het goed, het is een gedegen uitvoerder. Natuurlijk worden er ook wel eens fouten gemaakt, maar je merkt heel duidelijk dat de laatste jaren heel wat is geïnvesteerd. De klantgerichtheid wordt steeds beter. ABP moet ervoor zorgen dat de toegenomen benaderbaarheid ook in de toekomst kan worden waargemaakt. Er zijn immers bedreigingen voor de positie van pensioenfondsen. Om die het hoofd te kunnen bieden, moet ABP met alle partijen goede relaties onderhouden. Ik merk dat er spanningen zijn tussen ABP en sommige ministeries waar de verzekeringslobby blijkbaar goed heeft gewerkt. Dat heeft alles te maken met de komst van Loyalis.’ Kijkt uit zijn Zoetermeerse raam richting Den Haag: ‘Ik zie wel eens Pavlov-reacties. Daar zou een andere chemie voor in de plaats moeten komen. Ik kan alleen maar het reglement beïnvloeden, maar dit soort dingen heeft toch mijn zorg. Met een verbeterd houding komen we niet verder. Iets anders is dat de pensioen- en uitkeringsberichten voor leken niet meer te lezen zijn. Misschien dat er nog iets aan kan worden verbeterd. Bijna altijd klopt het wel, maar je zou moeten proberen voor iedereen ongegronde vrees uit de lucht te nemen. Het komt soms voor dat de pensioenopbouw niet exact klopt, vooral wanneer iemand een wisselende loopbaan heeft gekend. Dat wordt dan wel weer rechtgezet, maar ik denk dat het beter zou zijn de samenstelling van de pensioenopbouw voortschrijdend van jaar tot jaar in de pensioenbrief te vermelden. Onze leden komen bij ons met vragen hierover. Heel goed is weer dat wij dan op ABP kunnen terugvallen. Ook Easi vind ik een goed instrument. O ja, toen de sectorspecifieke regelingen bij de politie - waar ik toen werkte - tot stand waren gebracht, duurde het heel lang voordat het voorlichtend apparaat van ABP het goed op het netvlies had. Dit terwijl de regelingen toch in goede samenwerking met deskundigen van ABP waren ontworpen.’

Peter Gortzak

Peter Gortzak

Lid Dagelijks bestuur ABVAKABO-FNV en lid Pensioenkamer

‘ExtraPensioen lijkt me een goeie’

‘Binnen zo’n grote HBO-organisatie als de onze hoor je maar weinig over ABP. Blijkbaar is er maar zelden iets mis. Als ze het hier al over ABP hebben, dan toch in termen van een betrouwbare partner, zeker in vergelijking met een aantal jaren geleden. Met de dienstverlening heeft men blijkbaar goed weten in te spelen op de veranderingen. ABP werd van wetsuitvoerder snel een pro-actieve dienstverlener en die ontwikkeling gaat nog steeds voort. Dat was van begin af aan allemaal niet zo vanzelfsprekend en is daarom wel een compliment waard. De Hanzehogeschool kan erover meepraten, want wij doen ook de salarisadministratie voor andere hogescholen. Ons hoofd financiële administratie Jan Meijer heeft daardoor met ABP extra veel te maken. Hij vindt ABP groot, degelijk, wat log en merkbaar nog midden in een omslagproces. Vooral de persoonlijke contacten zijn prima. Daarmee kun je dat logge doeltreffend doorbreken.’ Wat vinden jullie van de huidige pensioenproducten van ABP? ‘Die vind ik in dit stadium redelijk aan de maat. Maar, als je kijkt naar jonge mensen, vooral buiten overheid en onderwijs, merk je dat ze veel flexibeler bezig zijn met de besteding van hun inkomen. Ze hebben geen moeite met het nemen van een individueel pensioen bij een verzekeraar. Het maakt ze niet uit waar ze werken. Job hoppen is immers de toekomst. Ik denk toch dat dit de trend wordt. ABP reageert redelijk snel op die nieuwe omstandigheden. ExtraPensioen lijkt me hier een goeie. Het past bij de collectiviteit in relatie tot solidariteit die altijd door de ABP-top is gepropageerd en luistert tegelijkertijd naar de verlangens van de moderne mens. Zo langzamerhand biedt ABP een passend totaalpakket. Waar we wel moeite mee hebben, is de premiestijging van dit jaar. Het HBO voert tegenwoordig zelf de onderhandelingen met de vakbonden. Premiestijging komt daarbij slecht uit. Wij vinden dat de minister onze sector daarvoor moet compenseren.’

Deddo Houwen

Deqdo Houwen

Voorzitter College van Bestuur Hanzehogeschool Groningen

‘Ook solidariteit kun je vertalen in rationaliteit’

Zaken als efficiëntie, minder ambtelijkheid, gedachtewisseling over de toekomst van het pensioenstelsel, het komende franchisedebat en vooral de discussies over middelloon zullen genuanceerd moeten worden gevoerd. Ik denk dat het in beginsel niet veel uitmaakt welk stelsel je kiest, als je maar een sluitend systeem maakt waarbij er geen groepen uit de boot vallen.’ U bent als scheikundige geneigd vraagstukken analytisch te benaderen en heeft daar ook zichtbaar plezier in. ‘Ja. Ook solidariteit kun je vertalen in rationaliteit. Ik houd van dit soort problemen, maar ben ook zeer geïnteresseerd in arbeidsverhoudingen.’ Wat is hier dan de kern van solidariteit? ‘Ieder haalt er meer uit dan hij erin stopt als individu, maar ook als generatie. Ik heb hierbij best oog voor de belangen van werkgevers. Uiteindelijk betalen zij het grootste deel van de pensioenpremies. Je zult de afzonderlijke sectoren daarom tot op zekere hoogte moeten geven wat ze wensen. Wil een sector dan toch weg bij ABP dan weet ik zeker dat de harde werkelijkheid op zijn laatst tot ze doordringt op het moment dat de offertes op tafel liggen. Ze zijn dan altijd duurder uit en lopen meer risico’s. Ik hou niet zo van grote risico’s. Werkgevers gaan vaak uit van de korte termijn. Het gaat hier juist - denk aan rendement en premiestelling - over de lange termijn. Ik zie in de toekomst het liefst een ongedeeld ABP, met beperkte verschillen per sector. Dat is nu feitelijk al zo, maar kan verder worden ontwikkeld. OP/NP moet voor alle partijen ongedeeld blijven. Dat zien ze ook wel in. Je ziet dat we in dit land gelukkig steeds genuanceerder gaan denken over pensioenen. De service van ABP vond ik vroeger stroperig, van dat laatste is nu vrijwel niets meer te merken. De internetmogelijkheden zijn een belangrijke verbetering. Er wordt overigens ook steeds meer gevraagd van pensioenfondsen. De informatievoorziening moet daarmee gelijke tred houden. Lastig is daarbij bijvoorbeeld de AOW inbouw, maar ik zie dat die steeds beter op de pensioenoverzichten is weergegeven. Ik merk ook dat werknemers steeds meer bereid zijn te luisteren naar pensioenuitleg. Vooral wanneer men boven de veertig is en zolang het niet al te ingewikkeld dreigt te worden. De factor Europa gaat een heel boeiende worden omdat werknemers op vele plekken zullen gaan werken. Ze willen de pensioenaangelegenheden simpel houden. Nu zijn de stelsels – denk aan de AOW – heel verschillend. Er zullen intensieve discussies komen. Alleen wie groot is, zal daarin worden gehoord. Ik juich samenwerking tussen ABP en PGGM toe en wie weet, gaan ze nog eens samen. Aldus heb je in Europa betere kansen om je pensioenpot te verdedigen. Een andere vraag is: hoe gaat het op den duur met de solidariteit van de generaties? Individueel kun je veel zaken gewoonweg niet repareren. Individuele regelingen komen en gaan, centrale regelingen blijven bestaan.’

Dr. Martin de Bolster

Dr. Martin de Bolster

Vrije Universiteit Amsterdam, kaderlid ACOP

en lid van de Raad van Advies ABP

‘Het voorrecht verantwoordelijkheid te dragen’

‘Ik vind dat ABP goed moet letten op de pensioenen, zich moet concentreren op de kwaliteit van ouderdomspensioen, FPU, IP/HPT en het nabestaandenpensioen. Hier willen we geen marktfatsen. De verplichte pensioenregelingen zijn immers uitgegroeid tot een heel pakket dat een zeer belangrijk deel van de arbeidsvoorwaarden uitmaakt. De goede naam van ABP geeft mensen een gevoel van veiligheid en zekerheid voor de toekomst. Daarom dienen jullie er alles aan te doen om dat in stand te houden en dat imago van degelijk en betrouwbaar te allen tijde waar te maken. Bij beleggingen moet ABP zich optimaal inspannen en geen manoeuvres uit halen die de resultaten in gevaar zouden kunnen brengen. Met relaties en verzekeren moet zorgvuldig worden omgegaan. Dat geldt vanaf het bestuur, via de directieraad tot het call center toe. Gedrag en klantgerichtheid zouden hier en daar nog wat beter kunnen. Fouten maken is niet uit te sluiten, maar de marge moet gering zijn en als er iets aan de hand is moet er vooral tijdig worden gereageerd. Het werken bij een pensioenfonds mag dan niet sexy of Peter Stuyvesantachtig zijn, maar men geniet bij een pensioenfonds wel het bijzondere voorrecht verantwoordelijkheid te dragen voor de financiële toekomst van heel veel mensen. Dat is niet niks. De huidige regelingen vind ik mooi, maar er komen enorme financiële uitdagingen op ons af. Wil je de huidige regelingen nog mooier maken dan ze al zijn, dan zal dat verre van gemakkelijk, zo niet onmogelijk, blijken.’ Gebaart nadrukkelijk: ‘In plaats van zoeken naar verbeteringen, kunnen we er beter alles aan doen om dat goede pensioensysteem zoveel als mogelijk is, in stand te houden.’

Drs. mr. Ina Sjerps

Dr. Mr. Mrs. Miss

Secretaris College voor Arbeidszaken

Vereniging Nederlandse Gemeenten

‘Eenmaal per jaar indexeren is goed gevallen’

‘Als je terugblijkt op de thema’s van het afgelopen jaar, dan onderken je zowel belangrijke zakelijke onderwerpen die aan de orde moesten komen als een aantal ontwikkelingen die vooral een emotionele lading hebben. Zakelijk echt nodig waren bijvoorbeeld de herijking premie-model en de meerjaren planning 2002-2004 met als een van de doelstellingen de uitvoeringskosten te verlagen. Het reglement klacht-afhandeling Raad van Advies werd afgerond. Het klachtrecht geldt alleen voor de in de statuten vastgelegde punten waarop de Raad van Advies kan reageren. De Raad mag echter ook ongevraagde adviezen geven, maar daarover mag geen klacht worden ingediend. Bij evaluatie van het klachtrecht zal worden bekeken of uitbreiding op dit punt wenselijk is. Overigens mag het Bestuur adviezen van de Raad van Advies alleen naast zich neerleggen op zeer gemotiveerde gronden. De pensioenen eenmaal per jaar indexeren in plaats van tweemaal, bleek in de praktijk goed te vallen. Hoewel nogal wat leden er aanvankelijk sceptisch tegenover stonden, prefereren velen nu het nieuwe boven het oude systeem. Gepensioneerden krijgen nu merkbaar meer geld in een dure periode in plaats van tweemaal per jaar een indexatie die meestal bestond uit een stijging én een daling, het beruchte zaagtandeffect. Voor ons is ABP nog nieuw omdat wij van Defensie pas per 1 juni 2001 zijn toegetreden. Voor velen van onze achterban was de overstap naar ABP toch een emotioneel proces. Op de gemoedstoestand van gepensioneerden werkte ook nadrukkelijk de ontkoppeling van AOW/ANW en het aanvullend pensioen. Sommigen zijn daarvan erg geschrokken. Door deze maatregel zijn veel ouderen pas gaan zien dat het aandeel van het pensioen in hun inkomen geringer is dan ze voorheen dachten. Dat was natuurlijk ook de bedoeling van de regering. Wat ik nog zou wensen is het vermelden van het opgebouwde nabestaandenpensioen op het pensioenoverzicht van de 65-plusser. Daar bestaat toch vraag naar omdat men graag wil weten of iemand maatregelen tijdig vooraf moet nemen. De troepenjaren zijn bij de overgang naar ABP omgezet in geld, maar de samenstelling daarvan valt niet terug te vinden op het overzicht dat de deelnemers kregen. Ze willen graag zelf kunnen controleren of de berekening goed is. Daarenboven heeft het voor een fors aantal deelnemers ook nog een emotionele waarde. Je merkt bij dit soort gevallen dat het call center nog moet wennen aan Defensie. Ik ben persoonlijk blij met de goede banden met ABP. Wij horen bijvoorbeeld via het seniorenspreekuur van mogelijke onduidelijkheden en halen direct bij ABP de antwoorden. Dit voorkomt onnodige bezwaarprocedures. Als bond vragen we ook regelmatig mensen van ABP om voorlichting te verzorgen op onze bijeenkomsten.’

Theo Frerichs

Theo Frichs

Lid Algemeen Bestuur ACOM,

de CNV-bond van militairen en Raad van Advies ABP

‘Wij eisen een eigen gezicht’

‘Wij hebben - naast wat er al is geregeld - nog veel specifieke wensen voor een aparte behandeling bij ABP. De bewegingen die wij naar de markt toe maken, nopen ons om onze arbeidsvoorwaarden daarop af te stemmen. We zijn al lang geprivatiseerd en nu inmiddels echte marktbedrijven, bijna beursgenoteerd, al zijn de aandelen nog in handen van de overheid. Maar, ook dat kan snel veranderen. De traditionele nutstaken zijn fors uitgebreid met andere activiteiten die wel goed aansluiten bij de nutsfunctie maar een heel andere marktomgeving hebben dan de traditionele nutsmarkt. Er is de laatste drie tot vijf jaar veel bijgekomen zoals kabelactiviteiten, afval en milieu. Essent is in de energiewereld wat dat betreft redelijk uniek omdat we het brede palet aan energiegerelateerde producten kennen, we zijn een multi-utility organisatie. Als enige energiebedrijf hebben we bijvoorbeeld ook de grootschalige productie van energie in eigen huis. Op bijna alle gebieden zijn we in Nederland marktleider. Die positie werkt door in ons overleg met de vakbonden. Wij zouden graag meer invloed en regie willen hebben op de inhoud van de regelingen. We willen een eigen identiteit en een eigen gezicht laten zien, ook op de arbeidsmarkt, om met een aantrekkelijk marktgericht arbeidsvoorwaardenpakket personeel te kunnen werven en te behouden. Vooral op het gebied van pensioenen vinden wij dat een probleem. De vraag hoe wij kunnen komen tot een eigen pakket, speelt in onze sector al jaren. ABP zelf, als uitvoerder van de pensioenregeling denkt daarin heus mee en heeft inmiddels bewezen dat te willen en te kunnen, maar het Bestuur en sociale partners lijken nog een hobbel te vormen.’ Is het dan niet goed nu? ‘Alles is op zich prima geregeld, maar dat kan ook meteen een probleem zijn; het is een eenheidsworst en we kunnen niet zelf bepalen welke aspecten we belangrijk vinden. Voor sommige situaties kost het ook veel geld. Het is goed die solidariteit in je regeling te borgen, anders ontstaat onbeheersbaarheid. Dat neemt niet weg dat onze sector, met onze 35.000 mensen van wie er 10.000 bij Essent werken, een eigen gezicht eist. Wij willen onze mensen kunnen laten kiezen. Pensioenen en regelingen zoals de vervroegde uitkering (FPU en FUR) brengen de meeste kosten met zich, zonder dat je er regie over kunt voeren. Dat is toch vreemd. Nu overkomt je bijvoorbeeld een premieverhoging van 2%. Die kostensturing moet beter uit de verf komen. Wij zien ook wel in dat je collectieve regelingen nodig hebt, maar constateren tegelijkertijd dat sommige regelingen misschien hier en daar wat te riant zijn. Je zou andere keuzes moeten kunnen maken. Waarom niet een wat kalere basisregeling, met een op maat gesneden top-up? Op sector-, en waarom niet ook op bedrijfs- en zelfs op individueel niveau? Individueel maatwerk met keuzemodellen doet steeds meer de intrede. De differentiatie is nu beperkt tot alleen aanvullende afspraken, dus naast of bovenop de reeds bestaande regeling. Uitrui in het bestaande pakket is veel aantrekkelijker. Ik zou die gedachte graag nader willen uitwerken in samenwerking met ABP.’

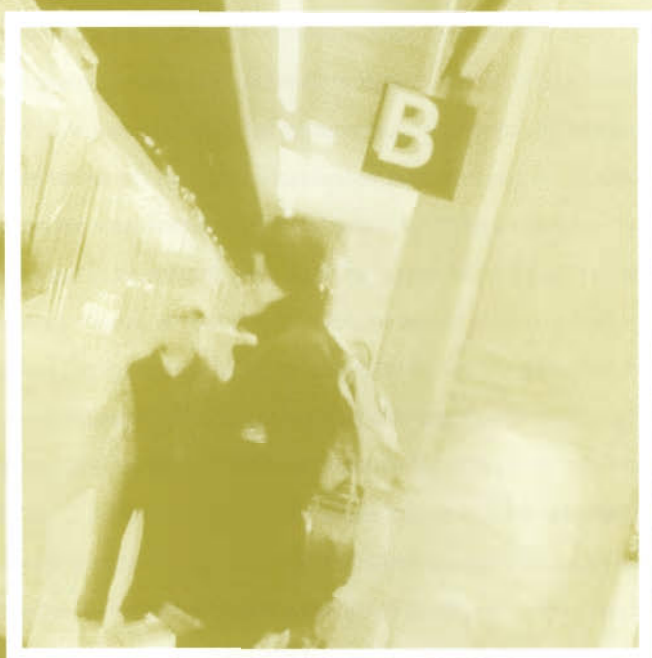
Mr. Nico Sijben

Mr. Nico Zijden

Staflanager P&O Essent

‘Inkomensverzekering is iets anders dan een risicoverzekering’

‘Mijn hele loopbaan lang heb ik gewerkt op het snijvlak van de visies en belangen van werkgevers en van werknemers. CMHF telt veel leden in de managementsfeer. Daarom zijn wij soms goed in staat om bruggen te slaan tussen werkgevers en werknemers. De economische situatie, de financiële markten en de arbeidsverhoudingen zijn compleet en autonoom aan het veranderen. Bovendien verschuift de rol van de overheid in de samenleving grondig. Gevolg is dat men er nu een heel ander type medewerkers nodig heeft. Dat nieuwe soort werknemers wil graag kunnen kiezen. In dit licht gezien is dat stukje echte zelfstandigheid om te kiezen hoe je je postactieve leven wilt inrichten door de privatisering van ABP de belangrijkste verbetering. Die verzelfstandiging was aan de late kant, maar goed. Uitnamen uit de kas kunnen niet meer en de rem van het toezicht van Financiën is weg. ABP is nu beter af en is die kansen om zich als marktbestendig pensioenfonds te profileren aan het waarmaken. Alleen het taalgebruik kan nog een stuk eenvoudiger. Ik vind dat het ook op het gebied van beleggingen goed is gegaan. In de opbouwfase naar meer aandelen heeft ABP het goed gedaan. Om de beleggingsprestaties te beoordelen, moet je goed kijken hoe een portefeuille in elkaar steekt. Het hangt er ook maar vanaf welke parameters je als uitgangspunt neemt. ABP heeft nu meer dan ooit de verplichting er alles uit te halen wat erin zit. Hoe beter de financiële positie, hoe meer je kunt doen voor deelnemers en gepensioneerden. Daarnaast moet ABP inspelen op nieuwe ontwikkelingen die zich voordoen op het gebied van arbeidsverhoudingen. Goed zien wat zich ontwikkelt en daarop reageren. Een inkomensverzekering is iets anders dan een risicoverzekering. Pensioen is een arbeidsvoorwaarde. Daarom kan het niet anders dan dat de sectoralisatie zich ook daarin manifesteert. Voordien was dat gewoon niet mogelijk omdat men onvoldoende inzicht had in de bestandscijfers. Je kunt - nu dat wel het geval is - op je vingers natellen dat werkgevers niet bereid zijn om op te draaien voor bepaalde kosten van andere werkgevers. Sterke solidariteit tilt pensioenen uit boven dit soort overwegingen. Van de andere kant mag je je ogen er niet voor sluiten dat de solidariteit overal steeds verder wegebt, helaas ook in de sociale zekerheid. De druk van de werkgevers valt dus te verklaren, maar dreigt wel eens door te slaan naar “ieder voor zich”. We moeten dus met elkaar een pensioenvoorziening neerzetten die recht doet aan hun wensen, maar ook de werknemers in de minder ‘rijke’ sectoren goede vooruitzichten biedt. Werkgevers die duurdere CAO’s afsluiten, moeten daarvoor ook zelf meer betalen. Misschien moeten we naar een basisregeling voor iedereen met daar bovenop de extra’s waar een bepaalde sector voor kiest. Het zijn wel heel boeiende ontwikkelingen.’

Winfried Treu

Winfried Treu

Lid Centraal Bestuur GMHF en lid Raad van Advies ABP

‘De deskundigheid van ABP is hard nodig’

‘Het is mooi dat er onlangs tussen de sociale partners een akkoord is bereikt over de toekomst van pensioenen. De spilleeftijd wordt voor nieuwe toetreders verhoogd. Het helpt ons zeker verder de zaak betaalbaar te houden, maar daarmee zijn de echte pensioenproblemen nog niet opgelost. Tussen het betaalbaar houden in de verdere toekomst en de realiteit gaapt een kloof. Kok zei recent dat pensioenen ook een Europees probleem zijn dat een Europese oplossing vraagt. In verschillende landen zie je de grijze panthers in het geweer komen. De solidariteit tussen generaties is inderdaad een punt van grote zorg. Dat zeg ik als iemand die redelijk nieuw is in deze wereld. Als we die solidariteit niet overeind weten te houden, dan krijgen we grote problemen. Het is vooral zo ingewikkeld omdat je altijd praat over de wat verdere toekomst. Extra lastig wordt het omdat er zo veel variabelen op inwerken. Werkgevers en ABP moeten daarom de grootsheid van het vraagstuk onder de aandacht brengen. We moeten elkaar ook helpen bij het inzichtelijk maken van wat precies bijdraagt aan de solidariteit van het stelsel. De keuzes die wij moeten maken worden al goed gefaciliteerd door ABP. Maar, het blijven keuzes die je nu maakt, maar waarvan je de gevolgen pas op de langere termijn écht kunt beoordelen. Ik denk daarom dat we de komende jaren nog een aantal markante veranderingen krijgen. Naast de hoofdpoging van het solide houden van het stelsel, moeten wij ons bezig houden met de individualisering die nu onder andere gestalte krijgt in het cafetaria-model voor arbeidsvoorwaarden. Geld, tijd en goederen zijn nu ruilbaar. De vraag hierbij is of op de langere termijn de aanspraken op pensioen ook een ruilmiddel worden. Kijk naar het SER-rapport over een levensloop bewust beleid. Dat er vaker geld voor tijd wordt geruild bijvoorbeeld voor ouderschap. Niemand weet hoe een en ander zich verder zal ontwikkelen maar de wens naar verdere individualisatie is groot. Worden die modellen steeds ruimer? Ik denk dat daar wel behoefte aan is, maar wat is haalbaar en wat niet? Hoe het ook zij: om er meer over te weten hebben wij de deskundigheid van ABP hard nodig. Ga maar na. Het aantal mensen in Nederland met vakkennis over pensioenen is niet zo verschrikkelijk groot. De gedeeltelijke sectoralisatie heeft toch verdere versnippering van die kennis tot gevolg gehad. ABP rekent voor ons goed uit hoe de houdbaarheid en betaalbaarheid van nieuwe pensioenplannen eruit ziet. Vast staat dat we meer en meer rekening moeten houden met het individu dat zich minder gelegen laat liggen aan solidariteit. Dat moeten we dan op de eerste plaats doen om die solidariteit te behouden. Je kunt niet tegen die stroom van individualisme in roeien, je moet er juist slim op inspelen. Individualisering wordt vooral gevraagd aan de bovenkant van het salarisgebouw. Er moet toch een manier zijn om die spanning - die daar nu aan het ontstaan is tussen solidariteit en individualiteit - eruit te halen.’ Daarbij reken ik ook op de creativiteit en deskundigheid van het ABP.’

Mr. Sandor Gaastra MPA

Mr. Sander Gastera MPA

Directeur Personeelsmanagement Rijksdienst,

lid Verenigde Sectorwerkgevers Overheid

‘Eens word je met je neus op de feiten gedrukt ‘

‘Ik ben op zestienjarige leeftijd bij het Kadaster gaan werken, de dienst die bijna iedereen kent van die mannen met van die bundels rood/witte stokken. Het Kadaster kent een relatief oud personeelsbestand. Aldus genoot ik het voorrecht om vroeg te kunnen stoppen. Ik heb er altijd heel graag gewerkt, maar nu heb ik pas echt een mooi leven. Als je jonger bent kun je je vaak niet voorstellen hoe je daar op latere leeftijd tegenaan kijkt, maar eens word je met je neus op de feiten gedrukt. Ik spreek uit ervaring van mezelf en van anderen: er is meer dan werk alleen in het leven. Ik ben een enorm voorstander van solidariteit in de meest brede zin en ook een groot pleitbezorger van verplichte deelname. Daarom heb ik - nu de solidariteit onder druk staat - een stelling over pensioenen. ABP moet er, samen met de vakorganisaties, een item van maken de deelnemers er al op jongere leeftijd van te doordringen dat het een groot goed is om deelnemer te mogen zijn. Dat zou zó goed moeten gebeuren dat mensen, die buiten de regeling vallen, gaan vragen of ze er niet ook aan mogen deelnemen. Het gaat namelijk om veel meer dan alleen een verzekering van het ouderdoms- en nabestaandenpensioen. Ik vind verder dat goed moet worden bekeken of de regelingen niet eenvoudiger kunnen. Wie spaart voor de oude dag via een verzekeringsmaatschappij merkt dat de regelingen daar eenvoudiger in elkaar zitten en beter te begrijpen zijn. Of ze ook beter zijn is een andere zaak. De ABP-regeling is zo ingewikkeld geworden omdat er verlangens van vele uiteenlopende partijen in zijn verwerkt. Daar kan ABP niets aan doen. De pensioengevende factoren bijvoorbeeld zijn voor velen ingewikkeld en moeilijk te doorgronden. Je zou kunnen onderzoeken of het niet mogelijk is de franchise te bevroren op het moment waarop iemand 65 wordt. De indexering daarna gebeurt dan uitsluitend via de pensioenen en is daarom veel duidelijker te doorgronden en te controleren. Waar ABP wel iets aan kan doen is de vaststelling van het aantal pensioenjaren tot 1 januari 1996, de berekening moet toch gedaan worden. Doe het dan nu bijvoorbeeld in de vorm van een project, dan weet iedereen waar hij of zij aan toe is.’

Roel Roggema

Roel Roggens

Lid Raad van Advies ABP namens het Ambtenarencentrum

‘Veel belangstelling om eerder met pensioen te gaan’

‘Een gedwongen life time employment kennen we bij de politie niet meer. Natuurlijk kan men er wel voor kiezen. Hoe die keuze ook uitvalt, het is meer dan ooit belangrijk dat er passende arbeidsvoorwaarden zijn. Zo wordt er bij de politie veel vervroegd uitgetreden.’ Hoe komt dat, raakt men vroeg op? ‘Nee, we hebben juist relatief weinig burn-outs. Ik denk dat dit het resultaat is van zeer streng selecteren en goede personeelszorg. Overigens hebben wij daarom extra veel kandidaten nodig omdat de meerderheid afvalt. We nemen alleen mensen aan met de eigenschappen die nodig zijn om dit werk vol te houden. Als het al gebeurt, komt een afknapper meestal voor omdat iemand in korte tijd meer ellende heeft gezien dan hij of zij kan verwerken. Daarvan kan iemand met een goede begeleiding echter goed herstellen, daar hebben we binnen de politie zowel preventieve als curatieve voorzieningen voor. Overigens zijn er ook veel politieagenten die, gedurende hun hele loopbaan van zo’n veertig jaar, het pistool alleen op de schietbaan moesten trekken. De meeste politiemensen zijn MBO-ers. Die zijn weer minder geïnteresseerd in een employee benefit als een sabbatical year. Men heeft meer belangstelling voor opbouw van rechten om eerder met pensioen te gaan.

De FLO voor de politie, ooit gebaseerd op de toenmalige werkomstandigheden, is afgeschaft. Onze eigen FPU Politie is daarom het bewust ontwikkelde rugzakje dat je door de jaren heen meevoert. In het verleden is ABP een keer gekomen met een plan voor FPU Extra, maar dat leek nergens naar. Het kwam er zo ongeveer op neer dat je twintig jaar lang in totaal tienduizend gulden moest inleggen om vervolgens 13.000 gulden te ontvangen. Dan kun je het geld beter bij de postbank op een rekening zetten. Mensen met mijn functie moeten de producten van ABP ook goed uit kunnen leggen aan de collega’s. “Vroeger eruit? Dan flink inleveren,” is niet de juiste aanpak. Afstraffen werkt nooit motiverend. Dat is nog gebaseerd op de toenmalige werkomstandigheden. Je moet belonen. Nu beschikt iedere politieagent in zijn dagelijks werk over goede uitrusting. Waarom dan niet ook bij arbeidsvoorwaarden? We leven in een tijd waarin langer werken wenselijk kan zijn. Je moet in dit soort zaken dus een reële balans zien te bereiken. Met mogelijkheden voor goede ruiltransacties van geld en tijd, waar je ook voor kiest. ExtraPensioen is zo’n product dat recht doet aan de arbeidsmarkt van de moderne tijd. Het vangt veel op van de negatieve gevolgen van de carrièrestappen binnen of buiten de overheid. Het past straks feilloos in de CAO’s nieuwe stijl. Het gaat er toch om dat we mensen een breed scala aan aantrekkelijke mogelijkheden bieden, waarmee ze zelf kunnen doen wat ze graag willen.’

Huib Fienieg

Huid Fienieg

Coördinator Arbeidsvoorwaarden & Rechtspositie
Politie Overijssel & Gelderland, lid Raad van Advies ABP

Jaarrekening 2001

Grondslagen voor de financiële verslaggeving

Algemeen

In de geconsolideerde balans (opgenomen op de bladzijden 78 t/m 92) wordt het verschil tussen het pensioenvermogen en de voorziening pensioenverplichtingen aangeduid als algemene reserve. In deze balans is ons belang in NIB Capital NV opgenomen als deelneming en verantwoord als onderdeel van de post aandelen.

De enkelvoudige balans en staat van baten en lasten zijn opgenomen in het onderdeel overige toelichtingen. Behoudens de post onroerend goed en netto vlottend actief wijken de cijfers voor en na consolidatie niet of nauwelijks van elkaar af. Uit dien hoofde is volstaan met een toelichting op het verloop van de netto vermogenswaarde van de deelnemingen.

De door de sociale partners op te richten Stichting Loyalis is voornemens de aandelen te verwerven van wat wij noemen onze strategische dochters. Dit om de activiteiten die niet langer onder ABP vlag mogen worden uitgeoefend, doch door sociale partners wel gewenst zijn, te kunnen voortzetten. De verwerving geschiedt in principe tegen de netto vermogenswaarde na financiële herstructurering, doch voor wat betreft het verzekeringsbedrijf met een optie op de overwaarde, gebaseerd op de embedded value en te effectueren in geval van eventuele vervreemding aan derden. Inmiddels is de aansturing van de strategische dochters materieel overgedragen aan het bestuur van de Stichting Loyalis i.o. Om die reden heeft consolidatie van deze dochters niet meer plaatsgevonden.

Grondslagen voor de consolidatie

In de geconsolideerde jaarrekening worden de groepsmaatschappijen waarin delen van onze beleggingen zijn ondergebracht opgenomen met toepassing van de integrale methode van consolideren. De financiële gegevens van door ABP of groepsmaatschappijen aangegane joint-ventures worden geconsolideerd naar evenredigheid van het gehouden belang. De cijfers van de dochters zijn geconsolideerd op basis van concept jaarverslagen van deze dochters. Hun definitieve jaarverslagen kunnen hiervan afwijken. Eventuele verschillen zullen worden verwerkt in ons volgende jaarverslag.

Grondslagen voor de omrekening van vreemde valuta

De ultimo standen van activa en passiva in vreemde valuta worden omgerekend in euró's tegen de koersen per balansdatum. De voor omrekening gehanteerde koersen zijn de WM-fixingkoersen 16.00 uur Londentijd, zoals gepubliceerd via Reuters.

De hieruit voortvloeiende omrekeningsverschillen worden verantwoord in de post beleggingsresultaat. Baten en lasten in vreemde valuta worden omgerekend in euró's tegen de koersen per transactiedatum. De verschillen tussen de transactiekoers en de koers van afwikkeling worden opgenomen in het beleggingsresultaat.

Stelselwijziging

Ter verkrijging van meer transparantie en consistentie tussen premie-, beleggings-, indexatie- en risicobeleid enerzijds en financiële verantwoording en externe benchmarking anderzijds zijn met ingang van

boekjaar 2001 de waarderingsgrondslagen alle op actuele waarde gebracht. Daarmee sluit de financiële verantwoording aan bij het financiële beleid, dat is gebaseerd op marktconforme waarderingsmethodieken en bij de trend in de (internationale) regelgeving.

Tegelijk met de stelselwijziging is ook de terminologie in ons jaarverslag meer in lijn gebracht met wet en richtlijn. Voorts is de post financial lease onroerend goed geherrubriceerd en opgenomen onder de vastrentende waarden (voorheen zakelijke waarden).

De stelselwijziging betreft met name de waardering van de balansposten vastrentende waarden, de voorziening pensioenverplichtingen en de daarop betrekking hebbende posten uit de resultatenrekening.

Na doorvoering van de stelselwijziging bedraagt de algemene reserve primo 2001 € 28,6 miljard ten opzichte van € 36,1 miljard ultimo 2000. De afname ad € 7,5 miljard is te verklaren door een verhoging van de pensioenverplichtingen als gevolg van het hanteren van een marktconforme disconteringsvoet (3,5% in plaats van 4%) met € 9,4 miljard en een toename van het aanwezige vermogen met € 1,9 miljard als gevolg van het marktconform waarderen van de vastrentende waarden.

Met de actuele waardering van alle beleggingscategorieën en de voorziening pensioenverplichtingen (middels discontering tegen actuele reële rekenrente) wordt de stille reserve vastrentende waarden zichtbaar en vervalt de herwaarderingsreserve zakelijke waarden. Het gevolg daarvan is dat voortaan alle waarde-ontwikkelingen in het resultaat tot uiting worden gebracht. Anders dan voorheen werken deze resultaten nu geheel door in de dekkingsgraad.

Het effect van de stelselwijziging dat optreedt in de geconsolideerde beginbalans 2001, welke dus niet gelijk is aan de eindbalans 2000, is als volgt:

Effect stelselwijziging (miljoenen euro's)	Ultimo 2000	Primo 2001	Effect
Aanwezig vermogen	148.431	150.302	1.871 W
Vastrentende waarden	71.877	75.206	3.329 W
Zakelijke waarden	72.472	72.610	138 W
Overige beleggingen	—	2.717	2.717 W
Netto vlottend actief	4.082	— 231	4.313 V
Herwaarderingsreserve zakelijke waarden	— 17.488	—	17.488 W
Pensioenvermogen	130.943	150.302	19.359 W
Voorziening pensioenverplichtingen	112.346	121.702	9.356 V
- Ouderdoms- en nabestaandenpensioenen	107.680	116.741	9.061 V
- Invaliditeitspensioen en herplaatsingstoelage	2.623	2.698	75 V
- Flexibel pensioen en uitreden	2.043	2.263	220 V
- Overige pensioenverplichtingen	—	—	—
Algemene reserve	18.597	28.600	10.003 W
Dekkingsgraad	117%	124%	7%

Het resultaat over 2000 op basis van oude grondslagen was – € 5,8 miljard. Op basis van de nieuwe grondslagen zou dit – € 4,8 miljard geweest zijn (zie vergelijkende cijfers).

Waarderingsgrondslagen

Derivaten

Derivaten zijn financiële instrumenten die worden gebruikt voor het beheersen van beleggingsrisico's en het realiseren van de strategische beleggingsmix. De toepassing is met name gericht op (bij)sturing van de strategische assetmix, tactische asset- en regio-(re)allocatie, durationsturing en het afdekken van valutarisico's.

De derivatenposities ultimo jaar zijn opgenomen bij de activa waarop zij betrekking hebben. Voorzover niet toewijsbaar aan vastrentende of zakelijke waarden worden ze opgenomen bij de overige beleggingen.

Dit betreft met name overlay posities. Door de keuze voor waardering tegen marktwaarden zijn de derivatenposities begrijpelijker weer te geven en is de regelgeving daaromtrent praktischer uitvoerbaar.

Vastrentende waarden

Beleggingen in onderhandse leningen, hypothecaire leningen, obligaties, financial lease (voorheen gerubriceerd onder zakelijke waarden) en daarop betrekking hebbende derivatenposities worden gewaardeerd tegen actuele waarde, verhoogd met de daaraan toewijsbare vorderingen, schulden, transitoria en liquide middelen. Indien geen beursnotering voorhanden is wordt de actuele waarde zelf berekend op basis van bij de restant looptijden passende kapitaalmarktrentes.

De klimleningen worden gewaardeerd inclusief geactiveerde rente en de spaarhypotheken onder aftrek van het opgebouwde spaarkapitaal.

Waar nodig wordt rekening gehouden met een, op basis van een beoordeling van de volwaardigheid, noodzakelijk geachte waardecorrectie.

Zakelijke waarden

Beleggingen in aandelen, niet geconsolideerde deelnemingen, converteerbare obligaties, onroerend goed in eigendom, participaties in onroerend goed en op deze beleggingscategorieën betrekking hebbende derivatenposities worden gewaardeerd tegen de actuele waarde, verhoogd met de daaraan toewijsbare vorderingen, schulden, transitoria en liquide middelen. Indien geen beursnotering of taxatiewaarde voorhanden is, wordt de actuele waarde bij benadering bepaald, danwel de netto vermogenswaarde genomen. Eventueel bij verwerving betaalde goodwill wordt geactiveerd en in 20 jaar afgeschreven.

Bij aandelen van startende ondernemingen vindt, gedurende de periode waarin aanloopverliezen worden verwacht, waardering plaats tegen tenminste het ingebrachte kapitaal.

Waar nodig wordt rekening gehouden met een, op basis van een beoordeling van de volwaardigheid, noodzakelijk geachte waardecorrectie.

Overige beleggingen

Valutaswaps, valutatermijncontracten en dergelijke overlayproducten worden gewaardeerd tegen actuele waarde. De waarde wordt verhoogd met de daaraan toewijsbare vorderingen, schulden en transitoria en liquide middelen.

Netto vlottend actief

Vlottende activa van materiële aard worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs verminderd met lineaire afschrijvingen berekend over de geschatte economische levensduur. Bedrijfsgebouwen voor eigen gebruik worden gewaardeerd tegen taxatiewaarde in verhuurde staat. Op deze bedrijfsgebouwen vinden geen jaarlijkse afschrijvingen plaats. Niet aan beleggingsportefeuilles toewijsbare vorderingen, kortlopende schulden, transitoria en liquide middelen worden opgenomen tegen nominale waarde, onder aftrek van eventuele noodzakelijk geachte voorzieningen wegens oninbaarheid.

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening pensioenverplichtingen bestaat uit de eindloon- en dienstjaren gerelateerde (defined benefit) voorzieningen ouderdoms- en nabestaandenpensioenen, invaliditeitspensioen, herplaatsings-toelage en flexibel pensioen en uitreden en de beschikbare premie gerelateerde (defined contribution) voorziening ExtraPensioen.

De defined benefit voorzieningen pensioenverplichtingen worden bepaald als de contante waarde van de verwachte toekomstige uitkeringen voor de onderscheiden pensioensoorten, rekening houdend met daarvoor benodigde excasso-kosten en uitsluitend voor de tot en met ultimo boekjaar opgebouwde (tijdsevenredige) rechten van de dan aanwezige deelgerechtigden en voorgenomen indexaties en franchise-aanpassingen. De berekeningen zijn gebaseerd op actuariële grondslagen ontleend aan waarnemingen op het eigen deelgerechtigdenbestand, onder meer sterftekansen en partnerfrequenties.

De actuariële grondslagen worden iedere twee jaar geactualiseerd en in de tussentijd jaarlijks geëvalueerd. De in de berekeningen gehanteerde rekenrente is gelijk aan het reële renteniveau ultimo boekjaar van de 30-jarige indexeringen van de Franse staat. Deze reële rente past qua looptijd het beste bij onze pensioenverplichtingen en wordt geacht een objectieve indicatie te zijn van de actuele reële rente op de Nederlandse kapitaalmarkt.

De defined contribution voorziening ExtraPensioen is gelijk aan de actuele waarde van de in beleggingen omgezette inleg, zonodig aangevuld tot de aan de deelnemers gegarandeerde inleg.

Algemene reserve

De algemene reserve wordt gevoed met het resultaat.

Staat van baten en lasten

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten vloeien merendeels voort uit de in de balans gehanteerde waarderinggrondslagen. Beleggingsopbrengsten, premies, uitkeringen, reserve-overdrachten en kosten zijn opgenomen tegen nominale waarde en toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht geeft inzicht in de herkomst en aanwending van kasmiddelen. De kasstromen zijn gerubriceerd naar kasstromen uit hoofde van de financiering van de pensioenverplichtingen en kasstromen uit operationele activiteiten van vermogensbeheer. Bij het opstellen van het kasstroomoverzicht is de directe methode gehanteerd. Alle posten in het kasstroomoverzicht zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

(x € miljoen)

31-12-2001

31-12-2000

Geconsolideerde financiële overzichten**Geconsolideerde balans**

Heerlen, april 2002

Beleggingen**147.434****150.533**

vastrentende waarden (1)

75.103

75.206

zakelijke waarden (2)

72.587

72.610

overige beleggingen (3)

- 256

2.717

Netto vlottend actief**-100****- 231**

vlottende activa (4)

928

773

vlottende passiva (5)

- 1.028

- 1.004

Pensioenvermogen**147.334****150.302****Voorziening pensioenverplichtingen (6)****131.083****121.702**

ouderdoms- en nabestaandenpensioenen

125.329

116.741

invaliditeitspensioen en herplaatsingstoelage

2.568

2.698

flexibel pensioen en uittreden

3.145

2.263

overige

41

-

Algemene reserve (7)**16.251****28.600**

		(x € miljoen)	2001	2000
Geconsolideerde staat van baten en lasten				
Heerlen, april 2002	Beleggingsresultaten, normportefeuille (8)		- 2.713	3.916
	Waarde-ontwikkeling pensioenverplichtingen (12)		- 8.673	- 8.009
	Toegevoegde waarde strategisch beleggingsbeleid		-11.386	- 4.093
	Beleggingsresultaten, excess return (8)		1.447	910
	Premiebaten (9)		2.678	3.075
	Pensioenopbouw (13)		- 5.370	- 4.386
			- 2.692	- 1.311
	Werkelijke uitkeringen (10)		- 4.540	- 4.269
	Verwachte uitkeringen (14)		4.397	4.058
			- 143	- 211
	Actualisering grondslagen (15)		413	- 281
	Werkelijke kosten pensioenuitkeringen/overige mutaties (11)		160	- 90
	Verwachte kosten pensioenuitkeringen/overige mutaties (16)		-148	262
			12	172
	Fondsresultaat		- 12.349	- 4.814

	(× € miljoen)	2001	2000
Geconsolideerd kasstroomoverzicht			
Heerlen, april 2002			
Beginstand liquide middelen exclusief kortgeldpositie		- 23	- 309
Kasstroom uit hoofde van financiering pensioenverplichtingen			
Ontvangsten			
Uit beleggingen/derivaten		5.463	4.808
Premies		2.751	2.510
Reserve-overnames		420	340
		8.634	7.658
Uitgaven			
Uitkeringen		- 4.540	- 4.269
Reserve-overdrachten		- 169	- 372
Overige mutaties		- 52	-
		- 4.761	- 4.641
Mutatie liquide middelen uit hoofde financiering pensioenverplichtingen		3.873	3.017
Kasstroom uit operationele activiteiten vermogensbeheer			
Ontvangsten			
Aflossingen/verkopen vastrentende waarden		77.417	70.532
Verkopen zakelijke waarden		32.504	32.043
Mutatie overige beleggingen		1.980	- 3.366
Aflossingen kortgeld u/g		102.470	58.730
Opgenomen kortgeld o/g		61.512	45.612
		275.883	203.551
Uitgaven			
Verstrekkings/aankopen vastrentende waarden		- 74.905	- 65.994
Aankopen zakelijke waarden		- 40.478	- 33.605
Verstrekkings kortgeld u/g		- 100.889	- 60.271
Aflossings kortgeld o/g		- 61.943	- 45.236
Saldo mutaties werkkapitaal		- 564	- 1.098
Kosten		- 87	- 78
		- 278.866	- 206.282
Mutatie liquide middelen uit operationele activiteiten vermogensbeheer		- 2.983	- 2.731
Totaal ontvangsten		284.517	211.209
Totaal uitgaven		- 283.627	- 210.923
Mutatie liquide middelen (totaal)		890	286
Eindstand liquide middelen exclusief kortgeldpositie		867	- 23

(× € miljoen)

31-12-2001

31-12-2000

Toelichting op de geconsolideerde financiële overzichten**Toelichting op de geconsolideerde balans****Beleggingen****147.434****150.533****Vastrentende waarden (1)****75.103****75.206**

Vastrentende waarden betreffen onderhandse leningen, financial lease onroerend goed, obligaties, pand- en spaarbrieven en hypothecaire leningen. Het verloop van de vastrentende waarden is als volgt geweest:

Verloop vastrentende waarden	Onderhandse leningen	Obligaties	Hypothecaire leningen	Totaal	Totaal
Beginstand	17.466	47.365	10.375	75.206	78.255
Verstrekkings/aankopen	646	72.329	1.930	74.905	65.994
Aflossingen/uitlotingen/overige	- 6.501	- 67.173	- 2.674	- 76.348	- 68.183
Waarde-ontwikkeling	- 83	1.214	- 89	1.042	1.548
Mutatie netto vlottend actief	747	- 741	292	298	- 2.408
Eindstand	12.275	52.994	9.834	75.103	75.206

Derivatenpositie vastrentende waarden

Ultimo 2001 staan de volgende rechten en verplichtingen uit hoofde van derivaten open:

Intrest rate swaps	actuele waarde
Batengrondslag	40.414
Lastengrondslag	40.437
Resultaat (cumulatief)	23 V
Onverschenen rente	155 V
Onderliggende waarde	40.363

Intrest rate swaps worden door ABP gebruikt in het kader van de beheersing van het renterisico bij beleggingen in vastrentende waarden. Bij dit instrument worden uitsluitend rentestromen uitgewisseld.

Futures	gekocht	verkocht
Onderliggende waarde bij afsluiten	2.587	1.11
Onderliggende waarde actueel	2.515	1.10
Variation margin = resultaat (cumulatief)	72 V	1 W
Initial margin (= risico-indicator)	28	-

(x € miljoen)	31-12-2001	31-12-2000
Futures worden door ABP gebruikt in het kader van het handhaven dan wel corrigeren van de totale exposure op assetniveau naar de gewenste exposure, dan wel de gewenste verdeling van de effectenportefeuille over de landen waarin wordt belegd.		
Credit defaults swaps kunnen worden beschreven als de betaling van een fee door de ene partij, in ruil voor een uitkering door de andere partij zodra zich een tevoren gedefinieerd risico voordoet. De grootte van de uitkering is normaal gesproken gekoppeld aan de daling van de marktwaarde van de onderliggende waarde als gevolg van het credit event. De onderliggende waarde van de credit default swaps bedraagt € 127,0 miljoen		
Niet uit de balans blijken de verplichtingen vastrentende waarden: Een gedeelte van de portefeuille vastrentende waarden staat niet ter vrije beschikking. Dit omdat bij De Nederlandsche Bank een intraday-kredietfaciliteit is aangegaan van € 0,7 miljard. De bijbehorende zekerheidsverschaffing ultimo 2001 bedraagt € 0,7 miljard.		
Voor een gedeelte van de op de balans opgenomen obligatieportefeuille berust de juridische eigendom als gevolg van securities lending bij derden. Het betreft in bruikleen gegeven obligaties tot een bedrag van € 6,3 miljard. De bedongen vergoeding is verantwoord in de post beleggingsresultaten. ABP blijft economisch eigenaar van deze obligaties. Bij deze bruikleenovereenkomsten verlangt ABP adequate zekerheden van de tegenpartijen.		
Van een gedeelte ad € 2,2 miljard (2000: € 1,6 miljard) van de op de balans opgenomen hypotheekportefeuille berust alleen het economisch belang bij ABP, zekergesteld door een pandrecht.		
ABP beschikt over een collateral fonds om bij lopende derivatentransacties onderpand te kunnen uitwisselen. Per balansdatum is de totale waarde van het collateral fonds € 2,2 miljard. Hiervan is € 0,6 miljard aan derden verpand. Het restant wordt als buffer aangehouden voor het geval er een mismatch optreedt.		
De gemiddelde duration van de vastrentende waarden is ongeveer 5 jaar (die van de verplichtingen ongeveer 17 jaar). In de post vastrentende waarden is € 0,6 miljard aan High Yield Credits begrepen.		
Per balansdatum staan offertes voor het verstrekken van hypothecaire leningen uit tot een bedrag van € 0,8 miljard.		
Zakelijke waarden (2) Zakelijke waarden betreffen aandelen, converteerbare obligaties en beleggingen in onroerend goed, inclusief bijbehorende vorderingen, schulden en liquide middelen en - voor zover van toepassing - geactiveerde goodwill. De wijziging van de actuele waarde, zijnde beurswaarde casu quo marktwaarde in verhuurde staat, is als volgt verlopen:	72.587	72.610

	(× € miljoen)			31-12-2001	31-12-2000
Verloop zakelijke waarden	Aandelen	Onroerend goed eigendom	Onroerend goed participaties	Totaal	Totaal
Beginstand	57.843	6.429	8.338	72.610	71.808
Aankopen	36.529	269	3.680	40.478	33.605
Verkopen/aflossingen	- 27.697	- 488	- 3.074	- 31.259	- 32.801
Waarde-ontwikkeling	- 8.406	257	378	- 7.771	- 1.530
Mutatie netto vlottend actief	- 858	- 568	- 45	- 1.471	1.528
Eindstand	57.411	5.899	9.277	72.587	72.610

Het aandeel van de interne taxaties van het onroerend goed in eigendom bedraagt ± 45%. De ouderdom van zowel de externe als de interne taxaties is recenter dan één jaar.

In de post aandelen zijn begrepen beleggingen in private equity voor € 2,1 miljard (ultimo 2000: € 2,2 miljard), alsmede de niet geconsolideerde deelnemingen voor € 1,4 miljard. Het verloop van de netto vermogenswaarde van de niet geconsolideerde deelnemingen is als volgt:

Waarde primo	1.497	1.212
Aankopen	17	-
Mutatie goodwill	- 6	- 6
Waardeontwikkeling	- 98	291
Waarde ultimo	1.410	1.497

Derivatenpositie zakelijke waardens

Ultimo 2001 zijn de volgende rechten en verplichtingen in de vorm van derivaten aangegaan:

Indexfutures	gekocht	verkocht
Onderliggende waarde bij afsluiten	814	21
Onderliggende waarde actueel	831	23
Variation margin = resultaat (cumulatief)	17 W	2 V
Initial margin (= risico-indicator)	56	3

Indexfutures worden door ABP gebruikt in het kader van het handhaven dan wel corrigeren van de totale exposure op assetniveau naar de gewenste exposure, dan wel de gewenste verdeling van de effectenportefeuille over de landen waarin wordt belegd.

(× € miljoen)

31-12-2001

31-12-2000

Niet uit de balans blijvende verplichtingen zakelijke waarden:

Voor een gedeelte van de op de balans opgenomen aandelenportefeuille berust het juridisch eigendom als gevolg van securities lending bij derden. Het betreft in bruikleen gegeven aandelen tot een bedrag van € 6,3 miljard (ultimo 2000: € 5,3 miljard). De bedongen vergoeding is verantwoord in de post beleggingsresultaten. ABP blijft economisch eigenaar van deze aandelen. Bij deze bruikleenovereenkomsten verlangt ABP adequate zekerheden van de tegenpartijen.

Voor beleggingen in onroerend goed zijn per balansdatum verplichtingen aangegaan tot een bedrag van € 0,4 miljard.

Ook zijn terzake van beleggingen in private equity verplichtingen aangegaan om desgevraagd stortingen te verrichten. Per balansdatum bedragen deze potentiële verplichtingen aan nog niet opgevraagde stortingen € 2,0 miljard.

Overige beleggingen (3)

De daling van de post overige beleggingen is te verklaren door de afname van de post netto vlottend actief met € 1 miljard en door de afname van de waarde van de omvang van de overlay-contracten. Deze bedroeg ultimo 2001 – € 0,4 miljard tegenover € 1,5 miljard ultimo 2000.

Van de totale beleggingen ad € 147,4 miljard (2000: € 150,5) is € 57,5 miljard (2000: € 49 miljard) belegd buiten de eurozone. De valutarisico's zijn gedeeltelijk afgedekt door middel van valutatermijncontracten en cross currency swaps. Voor de portefeuille als geheel staan ultimo 2001 de volgende rechten en verplichtingen in de vorm van derivaten uit:

Valutatermijncontracten	gekocht	verkocht
Contractuele waarde	2.441	17.310
Actuele waarde	2.453	17.403
Resultaat (cumulatief)	12 W	93 V

Valuta-afdekking	cross currency swaps	forward rate agreements
Batengrondslag	10.746	1.125,0
Lastengrondslag	11.130	1.125,4
Resultaat	384 V	0,4 V
Onverschenen rente	8 W	0
Onderliggende waarde	10.715	1.123,0

Netto vlottend actief

Het netto vlottend actief bestaat uit - niet aan beleggingen toewijsbare - vlottende activa, vlottende passiva en voorzieningen. Gelet op de aard van een pensioenfonds zijn de bedrijfsgebouwen in eigen gebruik en overige materiële activa opgenomen in de post materieel actief.

– 256

2.717

– 100

– 231

	(x € miljoen)	31-12-2001	31-12-2000
Viottende activa (4)		928	773
Vorderingen en overlopende posten		150	279
Vorderingen op werkgevers		262	162
Materieel actief		86	79
Liquide middelen, inclusief kortgeldpositie		430	253

Per balansdatum staan aan verplichtingen uit hoofde van lopende huurcontracten nog open € 53 miljoen. In de loop van 2002 wordt een deel van deze verplichtingen, zijnde € 22 miljoen, overgedragen aan de UWV.

Viottende passiva (5)		- 1.028	- 1.004
Schulden en overlopende posten		- 602	- 659
Leningen		- 387	- 286
Voorzieningen		- 39	- 59

De post voorzieningen betreft een voorziening voor de financiële gevolgen van de wettelijke bepalingen inzake voor pensioenfondsen niet meer toegestane activiteiten en bijbehorend gebruik van het eigen logo.

Voorziening pensioenverplichtingen (6)		131.083	121.702
---	--	----------------	----------------

Het recht op pensioenaanspraken is vastgelegd in het pensioenreglement en is gerelateerd aan dienstjaren, eindloon, franchise-aanpassingen en indexaties. De indexatie over 2001 bedroeg 4,14 %. De franchise is met 4,48% gestegen van € 14.022 naar € 14.650. De wijze van financiering is statutair vastgelegd en geschiedt volgens het zogenoemde synthesespremiemodel. Een en ander is conform voorschrift van de Pensioen- en Verzekeringskamer vastgelegd in de actuair bedrijfstechische nota (ABTN).

De gehanteerde grondslagen (hoofdzakelijk sterftekanen en partnerfrequenties) zijn vastgesteld in het grondslagenonderzoek uitgevoerd in 2001, betrekking hebbend op de waarnemingsjaren tot en met 1999. Voor de excassokosten wordt een opslagpercentage gehanteerd op de pensioenverplichtingen. Deze opslag bedraagt 1,30%. De incassokosten worden gedekt uit een opslag die is begrepen in de premies. Deze opslag bedraagt voor 2001 0,3%-punt. Vanaf 2002 bedraagt de opslag conform het nieuwe grondslagenonderzoek 0,25%-punt.

Voorheen werd bij de bepaling van de voorziening rekening gehouden met de salaris aanpassingen tot en met 31 december en franchise aanpassingen tot en met 1 juli boekjaar. Vanaf 2001 vindt er per 1 juli geen indexatie en franchise aanpassing meer plaats. Hierdoor zou er een grote achterstand ontstaan. In de voorziening wordt daarom voortaan rekening gehouden met de indexatie en franchise aanpassing tot en met 1 januari volgend boekjaar.

	(× € miljoen)	31-12-2001	31-12-2000
Het verloop van de voorziening pensioenverplichtingen is als volgt:			
Beginstand (rekenrente 3,5%)		121.702	113.346
Bij-mutaties		14.191	12.395
Af-mutaties		- 4.397	- 4.320
Actualisering rekenrente en overige grondslagen		- 413	281
Eindstand (rekenrente 3,5%)		131.083	121.702

De bij/af-mutaties zijn nader gespecificeerd in de (toelichting op de) geconsolideerde staat van baten en lasten.

De geactualiseerde rekenrente is gelijk aan de reële rente ultimo verslagjaar van de 30-jarige indexering van de Franse staat. Deze reële rente wordt geacht een objectieve indicatie te zijn van de actuele reële rente op de Nederlandse kapitaalmarkt.

De voorziening pensioenverplichtingen op basis van de actuele reële rekenrente van 3,5% is als volgt samengesteld:

	OP/NP	IP/HPT	FPU	Overig	Totaal	Totaal
Actieven	54.435		2.926		57.361	51.902
VUT-ers	925				925	1.688
FPU-ers	7.873		89		7.962	6.061
Wachtgelders	3.294		15		3.309	3.679
Slapers	6.258		115		6.373	5.453
Invaliden	5.281	2.568			7.849	7.853
Gepensioneerden	31.469				31.469	29.822
Nabestaanden	11.335				11.335	10.764
Voorziening toeslagen	3.820				3.820	3.594
Voorziening trendsterfte	639				639	886
AFUP				38	38	—
ExtraPensioen				3	3	—
	125.329	2.568	3.145	41	131.083	121.702

De overige pensioenverplichtingen betreffen ExtraPensioen en aanvullende flexibele uitkeringen sector politie (AFUP)

De voorziening toeslagen heeft betrekking op de in artikel 18 van het pensioenreglement genoemde overgangstoeslagen. Deze toeslagen maken onderdeel uit van de in het kader van de privatisering uitgevoerde neutrale omrekeningsoperatie van ABP-wet naar ABP-pensioenreglement voor alle (toekomstige) pensioenrechten van burgers. Voor militairen betreft het de omrekening bij de overgang op kapitaaldekking van ouderdomspensioen per 1 juni 2001.

De voorziening ExtraPensioen is gegroeid met € 3 miljoen inleg.

	(x € miljoen)	31-12-2001	31-12-2000
Algemene reserve (7)		16.251	28.600
De algemene reserve is het verschil tussen het pensioenvermogen en de voorziening pensioenverplichtingen. Het verloop van de algemene reserve is als volgt:			
Beginstand oude waarderingsgrondslagen		18.597	
Effect stelselwijziging:			
opwaardering aanwezig vermogen		1.871	
vrijval herwaarderingsreserve		17.488	
opwaardering pensioenverplichtingen		- 9.356	
Beginstand nieuwe waarderingsgrondslagen		28.600	33.414
Mutatie (= saldo resultaat)		- 12.349	- 4.814
Eindstand		16.251	28.600

Voor een nadere toelichting op het effect van de stelselwijziging zie hoofdstuk grondslagen voor de financiële verslaggeving.

(× € miljoen)

2001

2000

Toelichting op de geconsolideerde staat van baten en lasten

Onderstaand geven wij een toelichting op de mutaties in het pensioenvermogen en vervolgens op de mutaties in de voorziening pensioenverplichtingen. Dit is een andere volgorde dan in de staat van baten en lasten, doch makkelijker leesbaar.

Mutaties pensioenvermogen (8 t/m 11)**- 2.968****3.542****Beleggingsresultaten (8)****- 1.266****4.826**

De beleggingsresultaten ad - € 1.266 miljoen zijn te splitsen in - € 2.713 miljoen resultaat over de normportefeuille en € 1.447 miljoen beleggingsresultaat als gevolg van tactische afwijkingen daarvan.

De beleggingsresultaten bestaande uit het resultaat vastrentende waarden, het resultaat zakelijke waarden en de overige beleggingsresultaten zijn als volgt te specificeren:

Resultaat vastrentende waarden	Onderhandse leningen	Obligaties	Hypothecaire leningen	Derivaten & overig	Totaal	Totaal
direct	1.147	2.928	612	- 88	4.599	4.754
indirect	- 38	1.239	- 89	- 45	1.067	674
					5.666	5.428
zakelijke kosten					- 67	- 54
kosten eigen beleggingsbedrijf					- 18	- 15
resultaat beleggingen voor derden					- 22	- 24
Netto resultaat vastrentende waarden.					5.559	5.335

De kosten betreffen zowel zakelijke kosten als de kosten van het eigen beleggingsbedrijf. De eigen kosten zijn gestegen wegens uitbreiding van de formatie en upgrading van de kwaliteit.

Resultaat zakelijke waarden	Aandelen	Onroerend goed eigendom	Onroerend goed participaties	Derivaten & Overig	Totaal	Totaal
direct	1.117	200	559	-	1.876	1.666
indirect	- 8.332	363	386	- 155	- 7.738	- 1.690
					- 5.862	- 24
zakelijke kosten					- 69	- 54
kosten eigen beleggingsbedrijf					- 20	- 15
resultaat beleggingen voor derden					+ 5	+ 2
Netto resultaat zakelijke waarden					- 5.946	- 91

(× € miljoen)

2001

2000

In tegenstelling tot de jaren vóór 2000 is ook 2001 voor aandelen geen goed jaar geweest. De koersen zijn fors gedaald. De kosten betreffen zowel zakelijke kosten als de kosten van het eigen beleggingsbedrijf. De eigen kosten zijn gestegen wegens uitbreiding van de formatie en upgrading van de kwaliteit.

Overige beleggingsresultaten

	- 879	- 418
Direct	- 54	73
indirect	- 825	- 491

De post overige beleggingsresultaten direct bevat met name nagekomen baten en lasten voorgaande jaren plus rente kortgeld. In deze post is voor € 3 miljoen aan zakelijke- en apparaatskosten meegenomen. Indirecte overige beleggingsresultaten zijn met name overlay resultaten als cross currency swaps, valutatermijncontracten en dergelijke. De resultaten zijn, voor zover gehedged, tegengesteld aan het valutaresultaat dat is begrepen in het resultaat vastrentende waarden en het resultaat zakelijke waarden.

Premiebatens (9)

Premies naar categorie	OP/NP	IP/HPT	FPU	Overig	Totaal	Totaal
werkgeversdeel	1.590	233	88	46	1.957	1.807
werknemersdeel	605	77	110	2	794	703
vrijval uit voorziening	-	-	-	-	-	620
	2.195	310	198	48	2.751	3.130

af: kostenopslag in de premie

	- 73	- 55
premiebatens netto	2.678	3.075

premiegrondslag	18.316	17.186	29.225	-
premiepercentage	11,2	1,80/1,55	2,4	-
reparatie ANW	0,6	-	-	-

aantal verzekerden	1075.785	987.388	987.388	
aantal aangesloten (sub) werkgevers				5.023 5.141

Het totaal van de premiebatens is € 0,4 miljard lager dan in 2000. Oorzaken zijn dat er geen sprake meer is van een vrijval uit de mitigeringsvoorziening OP/NP en de reductievoorziening FPU. Beide voorzieningen zijn uitgeput. Daardoor drukt de tijdelijke korting op de premie FPU ad € 0,5 miljard volledig op het boekjaar. De premie Ouderdoms-/Nabestaandenpensioen is inclusief militairen.

De premie Flexibel Pensioen en Uittreden heeft mede betrekking op deelnemers die vrijwillig FPU bijsparen via FPU verhoogd (artikel 16.3), FPU extra of FPU totaal (artikel 16.4).

(× € miljoen)					2001	2000
Werkelijke Uitkeringen (10)					4.540	4.269
De post uitkeringen omvat ouderdoms- en nabestaandenpensioenen, alsmede invaliditeitspensioenen, herplaatsingstoelagen en uitkeringen flexibel pensioen en uitreden. Deze zijn als volgt te specificeren:						
Uitkeringen naar soort	OP/NP	IP/HPT	FPU	Overig	Totaal	Totaal
uitkeringen	4.172	340	28	–	4.540	4.269
aantal gepensioneerden						
ultimo	511.000	84.000	51.000	–		
Kosten (netto) (11)					26	36
Salarissen en sociale lasten					130	118
Afschrijvingen op 'materieel actief'					11	13
Overige bedrijfskosten					95	98
Af: doorbelasting werkzaamheden voor derden					– 99	– 108
Kosten totaal					137	121
Af: Dekking uit beleggingsresultaten					– 38	– 30
Af: Dekking uit kostenopslag in de premie					– 73	– 55
Kosten pensioenbedrijf te dekken uit vrijval pensioenvoorziening					26	36
De eigen kosten beleggingsbedrijf zijn in mindering gebracht op de beleggingsresultaten.						
De kosten van het pensioenbedrijf worden voor wat betreft de incassokosten gedekt uit een opslag in de pensioenpremie en voor wat betreft de excassokosten uit een vrijval van de voorziening pensioenverplichtingen.						
Het gemiddelde personeelsbestand van het pensioenfonds bedraagt:						
			2001	2000		
in personen			2.281	2.218		
in fte's			2.127	2.069		
De verdeling van het gemiddeld personeelsbestand is als volgt:						
directie en staven			243	221		
bedrijfseenheden			833	830		
dienstverlenende eenheden			1.205	1.167		
Bovengenoemde bedragen en aantallen zijn exclusief gedetacheerd personeel en personeel rechtstreeks in dienst van dochters.						

	(× € miljoen)	2001	2000
Gedetacheerd zijn medewerkers naar de volgende eenheden (gemiddelden):			
	2001	2000	
Loyalis NV (voorheen ABP Verzekeringsgroep NV)	241	233	
Loyalis Contractmanagement (voorheen USZO Diensten BV)	178	828	
BSA Schaderegeling BV	44	38	
Loyalis Maatwerkadministraties BV (voorheen Centrum Maatwerk Administraties BV)	140	147	
Met ingang van 1 januari 2002 is het merendeel van dit personeel in dienst getreden van Loyalis NV respectievelijk de UWV en per 2 april 2002 bij Obvion NV.			
Overige mutaties (11)		- 186	54
Reserve-overdrachten		169	372
Reserve-overnames		- 420	- 340
Overige lasten		65	22
Mutaties voorziening pensioenverplichtingen (12 t/m 16)		9.381	8.356
Waardeontwikkeling pensioenverplichtingen (12)		8.673	8.009
De waardeontwikkeling pensioenverplichtingen betreft de oprenting met de benodigde rekenrente ad € 4,2 miljard (2000: € 3,8 miljard) en het effect van de pensioenindexatie ad € 4,4 miljard (2000: € 4,2 miljard). Deze lasten dienen in beginsel te worden gedekt uit de behaalde beleggingsresultaten. Actualisering van de variabele reële rekenrente heeft niet hoeven plaats te vinden.			
Pensioenopbouw (13)		5.370	4.386
De pensioenopbouw weerspiegelt het effect op de pensioenverplichtingen van één jaar diensttijdtoetelling ad € 3,8 miljard (2000: € 3,3 miljard) en backservice ad € 1,5 miljard (2000: € 1,1 miljard) als gevolg van promotie ad € 0,5 miljard (2000: € 0,5 miljard) en loondrift ad € 1,0 miljard (2000: € 0,6 miljard). De loondrift is gebaseerd op de ramingen van het Centraal Planbureau.			
Verwachte uitkeringen (14)		- 4.397	- 4.058
De post verwachte uitkeringen is vooraf actuariael berekend. Deze post valt vrij uit de voorziening pensioenverplichtingen en dient ter financiering van de werkelijke uitkeringen. In deze post is tevens begrepen het resultaat op kanssystemen.			
Actualisering grondslagen (15)		- 413	281
Het grondslagenonderzoek 1999 heeft geleid tot een vrijval van de voorziening opgebouwde rechten van € 0,1 miljard. Daarnaast is uit de voorziening trendsterfte voor de jaren tot en met 1999 € 0,7 miljard vrijgevallen. De dotatie voor 2001 aan deze voorziening bedraagt € 0,4 miljard. Daarmee is tot de balansdatum geanticipeerd op het volgende grondslagenonderzoek.			

Kosten en overige mutaties (16)

148

– 262

De belangrijkste component van de post overige mutaties is het saldo van in- en uitgaande waarde-overdrachten van € 0,2 miljard.

Toelichting op het geconsolideerde kasstroomoverzicht

Bij het kasstroomoverzicht is de directe methode toegepast. Onderstaand geven wij een toelichting op de afwijkingen tussen de mutaties in de staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht.

Beleggingsopbrengsten

In het kasstroomoverzicht zijn de waardeontwikkelingen van de beleggingen niet meegenomen.

Kosten

Mutaties in voorzieningen en de afschrijvingen op het materieel actief zijn geëlimineerd.

Liquide middelen

De eindstand ad € 0,9 miljard heeft betrekking op de KBG-saldi behorend tot de net asset value van zakelijke- en vastrentende waarden, alsmede KBG-saldi die niet toerekenbaar zijn aan assets en opgenomen in het netto vlottend actief.

Segmentatieoverzicht

In de financiële overzichten is NIB Capital niet geconsolideerd. Onderstaand geven wij informatie na consolidatie van NIB Capital. De balanspost vastrentende waarden is € 7,1 miljard hoger en netto vlottend actief € 0,1 miljard. Daar staat tegenover een (nieuwe) post vreemd vermogen lang ad € 7,2 miljard.

Balans in € miljoen

	Pensioenfonds activiteiten	Bank activiteiten	Onderlinge verhoudingen	Geconsolideerd 2001	Geconsolideerd 2000
Activa					
Beleggingen	147.434	8.550	-1.455	154.529	157.349
Netto vlottend actief	- 100	74	-	- 26	133
	147.334	8.624	- 1.455	154.503	157.482
Passiva					
Eigen vermogen	16.251	1.224	- 1.224	16.251	28.600
Voorziening pensioenverplichtingen	131.083	-	-	131.083	121.702
Vreemd vermogen	-	7.400	- 231	7.169	7.180
	147.334	8.624	- 1.455	154.503	157.482

Resultatenrekening in € miljoen

Baten					
Premies	2.678	-	-	2.678	3.075
Beleggingsopbrengsten	- 1.266	-	- 49	- 1.315	4.745
Overige baten	-	555	- 18	537	652
	1.412	555	- 67	1.900	8.472
Lasten					
Mutatie pensioenverplichtingen	9.381	-	-	9.381	8.356
Uitkeringen	4.540	-	-	4.540	4.269
Overige lasten	-160	496	- 8	328	661
	13.761	496	- 8	14.249	13.286
Resultaat voor Vpb	-12.349	59	- 59	- 12.349	- 4.814
Vennootschapsbelasting	-	- 7	7	-	-
Resultaat na Vpb	- 12.349	52	- 52	- 12.349	- 4.814

Overige toelichtingen

Beloning bestuurders

De bezoldiging van de directieraad over 2001 bedraagt € 1,6 miljoen (2000: € 1,7 miljoen); de vergoedingen aan de Raden van Commissarissen van de geconsolideerde beleggingsdochters bedragen over 2001 € 0,06 miljoen (2000: € 0,09 miljoen). Tevens ontvangen de leden van de Beleggingscommissie, de Raad van Advies en het Bestuur uit hoofde van de daartoe vastgestelde vergoedingsregeling over 2001 een bedrag van € 0,8 miljoen (2000: € 0,8 miljoen).

Omzet

De omzet volgens de definitie van de Richtlijn Pensioenfondsen bedraagt over 2001 € 9,2 miljard (2000: € 9,0 miljard).

Statutaire winstverdeling

In de statuten is geen bepaling opgenomen omtrent de wijze waarop het resultaat moet worden verdeeld. Dit resultaat wordt echter jaarlijks geheel ten goede dan wel ten laste van de algemene reserve gebracht.

Overzicht van in de consolidatie betrokken deelnemingen

Dochtermaatschappij	Vestigingsplaats	Belang in %	Kernactiviteit
Onroerend goed			
Kantoren Fonds Nederland BV	Maastricht	100	Beleggen in onroerend goed
Oude Lindestraat BV	Utrecht	100	Beleggen in onroerend goed
Holding Dutch Residential Fund BV	Maastricht	75	Houdstermaatschappij van onroerend goed vennootschappen
Holding Vesteda B.V.	Maastricht	100	Houdstermaatschappij van onroerend goed vennootschappen
Vesteda Groep B.V.	Maastricht	75	Houdstermaatschappij van onroerend goed vennootschappen
Vesteda Project B.V.	Maastricht	75	Realiseren van bouwprojecten
(NIH) Netherlands International Hotels BV	Heerlen	83	Crownplaza hotel, Amsterdam
USA Holding BV	Rotterdam	100	Houdstermaatschappij van onroerend goed vennootschappen
ABP Investments US, Inc.	Delaware	100	Beheersmaatschappij voor beleggingen in de Verenigde Staten
Beleggingsmij Propfum I BV	Rotterdam	100	Beleggingen in vastgoedfondsen
BRD Vastgoed Holding BV	Heerlen	100	Beheersmaatschappij voor beleggingen in Duitsland
Tooronga LLC	Delaware	100	Beleggingsinstelling in Australië
Hypotheke			
Externe Hypothecaire Beleggingen			
Heerlen BV	Heerlen	100	Het houden van belangen in dochtervennootschappen

Een volledige lijst van geconsolideerde en niet-geconsolideerde deelnemingen is gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel te Maastricht.

	(x € miljoen)	31-12-2001	31-12-2000
Enkelvoudige balans			
Beleggingen		147.045	150.238
vastrentende waarden		75.103	75.206
zakelijke waarden		72.198	72.315
overige beleggingen		- 256	2.717
Netto vlottend actief		289	64
vlottende activa		929	755
vlottende passiva		- 640	- 691
Pensioenvermogen		147.334	150.302
Voorziening pensioenverplichtingen		131.083	121.702
ouderdoms- en nabestaandenpensioenen		125.329	116.741
invaliditeitspensioen en herplaatsingstoelage		2.568	2.698
flexibel pensioen en uittreden		3.145	2.263
overige pensioenverplichtingen		41	-
Algemene reserve		16.251	28.600
Toelichting			
Het verloop van de netto vermogenswaarde van de deelnemingen, opgenomen onder de zakelijke waarden, is als volgt:			
Waarde primo		6.396	6.455
Aankopen		213	146
Mutatie goodwill		- 6	- 6
Verkopen		- 2.205	- 556
Waardeontwikkeling		577	1.277
Ontvangen dividend		- 220	- 920
Waarde ultimo		4.755	6.396
Enkelvoudige staat van baten en lasten		2001	2000
Resultaat deelnemingen (na belasting)		646	1.133
Overige baten en lasten		- 12.995	- 5.947
Fondsresultaat		- 12.349	- 4.814

Namens het Bestuur

dhr. mr. drs. L.C. Brinkman, voorzitter

dhr. drs. J. Riezenkamp, eerste vice-voorzitter

dhr. H.J. Albersen, secretaris

Heerlen, april 2002

Overige gegevens

Accountantsverklaring

Opdracht

Wij hebben de jaarrekening 2001 van de Stichting Pensioenfonds ABP te Heerlen gecontroleerd.

De jaarrekening is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het Bestuur van de Stichting. Het is onze verantwoordelijkheid een accountantsverklaring inzake de jaarrekening te verstrekken.

Werkzaamheden

Onze controle is verricht overeenkomstig in Nederland algemeen aanvaarde richtlijnen met betrekking tot controleopdrachten. Volgens deze richtlijnen dient onze controle zodanig te worden gepland en uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen onjuistheden van materieel belang bevat. Een controle omvat onder meer een onderzoek door middel van deelwaarnemingen van informatie ter onderbouwing van de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. Tevens omvat een controle een beoordeling van de grondslagen voor financiële verslaggeving die bij het opmaken van de jaarrekening zijn toegepast en van belangrijke schattingen die het Bestuur van de Stichting daarbij heeft gemaakt, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening. Wij zijn van mening dat onze controle een deugdelijke grondslag vormt voor ons oordeel.

Oordeel

Wij zijn van oordeel dat de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de grootte en de samenstelling van het vermogen per 31 december 2001 en van het fondsresultaat over 2001 in overeenstemming met in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving en voldoet aan de wettelijke bepalingen inzake de jaarrekening zoals opgenomen in Titel 9 boek 2 BW.

Amsterdam, 4 april 2002

PricewaterhouseCoopers NV

Actuariële verklaring 2001

Deze verklaring heeft betrekking op de actuariële positie ultimo 2001 van de Stichting Pensioenfonds ABP.

De voor 2001 geldende premie is vastgesteld overeenkomstig de in de Statuten van de Stichting neergelegde methodiek. Deze methodiek is nader beschreven in de door het Bestuur van de Stichting vastgestelde actuariële en bedrijfstechnische nota. Voor de waardering van de verplichtingen wordt, zoals voor de activa, uitgegaan van de actuele waarde en wel door het hanteren van een disconteringsvoet ter grote van de reële rentevoet, in casu 3,5% per jaar. Voor de overige grondslagen ter bepaling van de hoogte van de verplichtingen wordt eveneens verwezen naar de actuariële en bedrijfstechnische nota.

De berekeningen van de in de Jaarrekening 2001 verantwoorde verplichtingen zijn gebaseerd op de administratieve gegevens zoals deze door de administratie van de Stichting zijn verstrekt. Het bedrag aan berekende verplichtingen ultimo 2001 ad € 131.083 miljoen, dat in de Jaarrekening 2001 is verantwoord, is door ons gecontroleerd en akkoord bevonden.

De toereikendheidstoets die werd uitgevoerd in het kader van de door de Pensioen- & Verzekeringskamer uitgevaardigde Actuariële Principes Pensioenfondsen brengt ons tot het oordeel dat het vermogen voldoende toereikend is om de tot en met het boekjaar verworven verplichtingen na te komen. Wel is ten opzichte van einde 2000 de mate van toereikendheid afgenomen. Wij concluderen dat de actuariële positie ultimo 2001 op zich gezond is.

Bij de van toepassing zijnde premiemethodiek, waarin weliswaar in beginsel gelijkheid geldt tussen benodigde en feitelijke premie, maar premieverhogingen slechts beperkt kunnen worden doorgevoerd, zal naar verwachting de actuariële positie in de komende jaren tijdelijk verder onder druk komen te staan.

Amsterdam, 4 april 2002

Watson Wyatt Brans & Co.

Personalia

Bestuur

Voorzitter

mr. drs. L.C. Brinkman (m.i.v. 1-9-2001)

prof. dr. B. de Vries (tot 1-7-2001)

Leden van werkgeverszijde

prof. dr. L. Koopmans

drs. J.K.T. Postma (m.i.v. 1-4-2001)

drs. J. Riezenkamp

A.F.P.M. Scherf (tot 1-4-2001)

drs. D.M. Sluimers

prof. dr. R.J. in 't Veld (tot 1-4-2001)

mr. drs. G.A.A. Verkerk (m.i.v. 1-4-2001)

B.H.J.N. Völkers

Leden van werknemerszijde

H.J. Albersen

mw. P.M. Altenburg

K. Kruithof (m.i.v. 1-4-2001)

drs. C.L.J. van Overbeek

A.A. Rolvink

J. Witvoet

Directieraad

Voorzitter

drs. J.W.E. Neervens

Leden

prof. dr. J.M.G. Frijs

mr. drs. J.F. Maassen

prof. dr. J.H.R. van de Poel

drs. S.J. van Driel

Hoofd Concern Bestuursbureau

mw. drs. N.J.M. Beuken

Externe actuaris

Watson Wyatt Brans & Co,

raadgevende actuarissen

Externe accountant

PricewaterhouseCoopers NV

Beleggingscommissie

Voorzitter

mr. A. Timmermans

Leden

prof. drs. V. Halberstadt

mr. S.D. Kaempfer

P. Lambert

W.R. Slee

mr. G. Wieringa

Commissie van Beroep

H.J. Albersen (voorzitter)

mr. J.G.F.M. v. Kessel

mr. M.A. van Middelaar

drs. C.L.J. van Overbeek

A.C. van Pelt

mr. M.J.F. Stelling

mw. mr. E.S.M. van Zadelhoff-Thoolen

Raad van Advies per 31-12-2001

Van werkgeverszijde

Sector Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen

mr. B.J. Geerts

mr. E.H. Broekhuizen

mr. J. Brus

D.J. Houwen

mr. L.A.G. Melis

dr. Ch. Otten

dr. P.P.M. Raasveld

mr. T.J.W.M. Stals

P.A. Taapke

mr. A.G. Wever

Sector Rijk

mw. mr. drs. C.L. Hoek

mr. E.W. Nijgh

P.W. de Nijs

D.J. Diederix

Drs. J.L. van Sloten

Sector Defensie

mr. J.G.F.M. van Kessel

Cdre. A. Slierendrecht

W.G.A. van der Wansem

Sector Politie

H.C. Fienig

B.J.C. Schot

P.J.H.G. van den Ende

Sector Rechterlijke Macht

W.G. van Schie

mr. M.A.C. Ruimers

Sector Gemeenten

Drs. A.G.A. Jacobs

mr. J.C. van Hasselt

W.F.M. Heijmans

N.G.M. van Os

drs. J.D. Voortman

mr. drs. G.A. Verkerk

Sector Provincies

mw. H.M. Leemburg

mr. L.A.C.M. van Wayenburg

Sector Waterschappen

drs. E.F. van Bokhoven

drs. W.R. van Heemst

Werkgeversvereniging Energie- en**Nutsbedrijven (WENB)**

mr. N.J.H. Sijben

mr. H.P. Borra

mr. P.C.F. van der Vlugt

Raad van Advies per 31-12-2001**Van werknemerszijde****ACOP**

mw. E.J. van de Berg-Tieleman

P. Batelaan

J.H.M. Beurskens

dr. M.W.G. de Bolster

J. Custers

A.J.M. Debie

mw. L. Bode

G.H. Kocken

H.J. Nieuwenhuizen

F.J. van de Pol

J. Sikkema

R.W. Sriram

G. Visser

A.A.J. Vrieling

H. van der Woude

CCOOP

mr. E.J. Bos

T.J.M. Frerichs

J.A. de Heer

J.C.L. Huis in 't Veld

F.J.C. van der Looy

H.G. de Pee

P.C. Roeleveld

mw. M.J. de Sutter-Besters

Gepensioneerdenfractie NVOG

R. van Bodegraven

J.H.I.B. van Bree

drs. E. Nypels

R.J. Reitsma

AC

J. Brommer

prof. dr. M. Koster

G.N.H. Kuenen

R.H. Roggema

R.W.E. Raats

CMHF

J.W.J. Swinkels

mw. drs. M.L.G. Lijmbach

W.B.M. Treu

ir. A.W. Verburg

Klachteninstantie Raad van Advies**Voorzitter**

mr. H. Statema

Leden

G.A.W. van Dalen

L.G.L.M. Poelt

mw. mr. M.G.W. Robbers-Van der Borg

drs. H. van der Walle

Afkortingen en begrippen

ANW Algemene Nabestaanden Wet	Cross currency swaps Een overeenkomst om rentestromen in verschillende valuta te ruilen zonder uitwisseling van de hoofdsommen zelf	Lastengrondslag De actuele waarde van de toekomstige uitgaande geldstromen
AEP ABP ExtraPensioen		Mean Reversion De veronderstelling dat de ontwikkeling van economische variabelen ondanks tussentijdse fluctuaties uiteindelijk terugkeert naar zijn evenwichtsniveau
BPF Bedrijfs(tak)pensioenfondsen		MSCI De respectievelijke indices die Morgan Stanley Capital International dagelijks berekent en publiceert
CEM Cost Effectiveness Measurement	Defined Benefit Pensioensysteem waarbij de pensioentoezegging is uitgedrukt in een percentage van het laatstverdiende of gemiddelde salaris (dus een zekere uitkomst)	Normportefeuille De vooraf gedefinieerde samenstelling van de beleggingsportefeuille met bijbehorende benchmarks, waaraan de behaalde beleggingsrendementen achteraf worden getoetst
FLO Functioneel Leeftijdsonslag	Defined Contribution Pensioensysteem waarbij de pensioentoezegging bestaat uit een jaarlijkse inleg die voor rekening en risico van de pensioengerechtigde wordt belegd (dus een onzekere uitkomst)	Private Equity Participatie in het risico-dragend vermogen van niet beurs-genoteerde ondernemingen
FPU Regeling Flexibel Pensioen en Uittreden	Dekkingsgraad De mate waarin de opgebouwde rechten zijn gedekt door aanwezig vermogen	Reële rente De kapitaalmarktrente gecorrigeerd voor verwachte loon- of prijsinflatie
HPT Herplaatsingsstoelage	Excess return Het verschil tussen het feitelijk behaalde rendement en het normrendement	Slapers Deelnemers van een pensioenfonds die niet langer bij dit fonds pensioenrechten opbouwen
HRM Human Resources Management	Embedded value De som van de marktwaarde van het eigen vermogen en de contante waarde van de verwachte toekomstige netto uitkeerbare resultaten over de lopende contracten, waarbij het door de aandeelhouder vereist rendement als disconteringsvoet wordt gehanteerd	Vastrentende waarden Beleggingen met een gegarandeerde rente-opbrengst, zoals onderhandse leningen, obligaties, pand- en spaarbrieven en hypothecaire leningen
MSCI Morgan Stanley Capital International	Indexatie Aanpassing van de opgebouwde rechten aan de algemene loonontwikkeling in enig jaar. ABP doet dit voor actieven, slapers en gepensioneerden	Valutahedge Transactie om valutakoersrisico's af te dekken
NP Nabestaandenpensioen	Interest rate swap Overeenkomst om rentestromen in dezelfde valuta te ruilen zonder uitwisseling van de hoofdsommen zelf	Volatiliteit Beweeglijkheid
OP Ouderdomspensioen	Kwartiel Eén kwart van een naar opklimmende grootte gerangschikte verzameling (bijvoorbeeld van kosten: maximaal 25% van de pensioenfondsen hebben lagere kosten per deelnemer dan ABP)	Werknemersverzekeringen De wettelijke regelingen bij ziekte (ZW), arbeidsongeschiktheid (WAO) en werkloosheid (WW)
OPF Ondernemings Pensioenfondsen		Wet Bpf Wet betreffende verplichte deelneming in een bedrijfspensioenfonds
PGGM Stichting Pensioenfondsen voor de Gezondheid, Geestelijke en Maatschappelijke belangen		
PSW Pensioen- en Spaarfondsen Wet		
USZO Uitvoeringsinstelling Sociale Zekerheid voor Overheid en onderwijs		
UWV Uitvoeringsorgaan Werknemersverzekeringen		
VUT Regeling Vervroegd Uittreden		
WAO Wet Arbeidsongeschiktheid		
WM World Markets Company		
Asset Beleggingscategorie		
Batengrondslag De actuele waarde van de toekomstige ingaande geldstromen		
Credits Alle niet-staatsobligaties		
Credit default swaps Een overeenkomst tot betaling van een fee door de ene partij in ruil voor een uitkering door de andere partij zodra zich een tevoren gedefinieerd risico voordoet. De grootte van de uitkering is doorgaans gekoppeld aan de daling van de onderliggende marktwaarde als gevolg van het credit event		

WM Universum Door WM voor

vergelijkingsdoeleinden berekende doorsnee
beleggingsportefeuilles en -rendementen van
Nederlandse Pensioenfondsen

Zakelijke waarden Aandelen, private equity
en onroerend goed

Z-score Een maatstaf die het verschil meet
tussen het feitelijk behaald rendement en het
rendement van de vooraf gedefinieerde norm-
portefeuille, rekening houdend met kosten.

De Z-score is één van de criteria op grond
waarvan eventueel kan worden afgezien van
de verplichte deelneming in een bedrijfstak-
pensioenfonds.

Colofon**Uitgave**

ABP Public Affairs

Postbus 4911, 6401 JS Heerlen

Oude Lindestraat 70, 6411 EJ Heerlen

telefoon (045) 579 81 00

fax (045) 5792194

e-mail public.affairs@abp.nl

www.abp.nl

Fotografie

Fotostock, Amsterdam

Kim Zwarts, Maastricht

Druk- en bindwerk

Lecturis, Eindhoven

Heerlen, 2002 ABP

